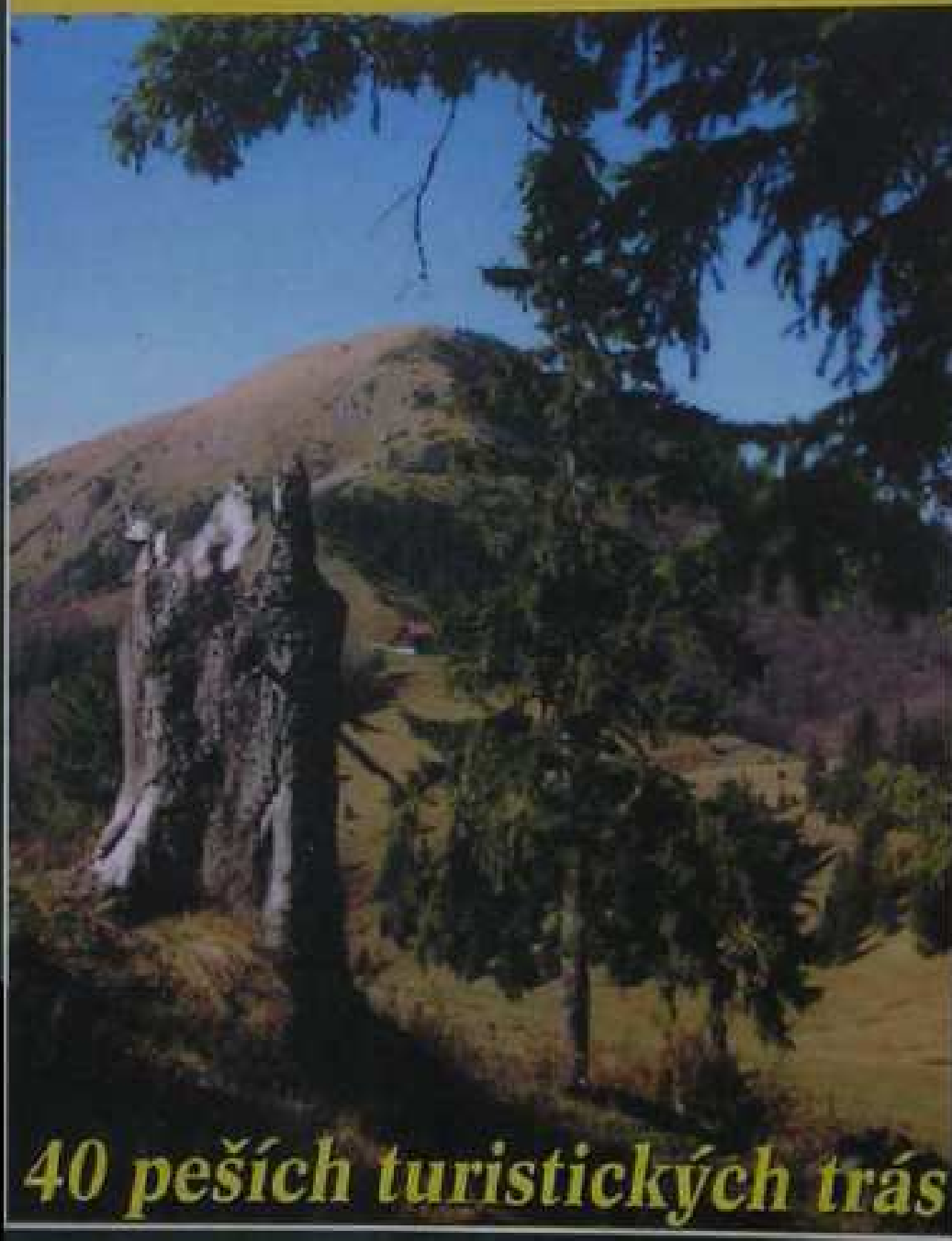

S BATOHO

● PO SLOVENSKU

Veľká Fatra

Kremnické vrchy

40 peších turistických trás

PETER PODOLÁK
JÁN LACIKA

VEĽKÁ FATRA
KREMICKÉ VRCHY

ZOSTAVIL: DANIEL KOLLÁR

Obsah

Úvod	3
Systém sprievodcu	5
Poloha	9
Prírodné pomery	11
Prírodné zaujímavosti a tipy na výlety	24
Mapa	45
1 Západnou časťou Šípskej Fatry	46
2 Východnou časťou Šípskej Fatry	48
3 Z Krpelian k horárni Bystré	50
4 Na Maguru	54
5 Z Ružomberka k horárni Bystré	56
6 Na Sidorovo	58
7 Do Vlkolínca a na Malinné	60
8 Na Šiprúň z Ružomberka	63
9 Na Šiprúň z Podsuchej	66
10 Na Rakytov	68
11 Na Ostredok a Križnu	71
12 Na Ploskú	74
13 Z Horného Jelenca na Donovaly	76
14 Na Zvolen	78
15 Z Dolného Harmanca na Japeň	80
16 Na Križnu zo Starých Hôr	82
17 Ku Kráľovej	84
18 Od Kráľovej studne Blatnickou dolinou	86
19 Od Kráľovej studne Gaderskou dolinou	90
20 Na Drieňok	94
21 Chodníkom Janka Bojmira na Tlstú	96
22 Na Tlstú a Ostrú	98
23 Na Borišov	100
24 Na Lysec	104
25 Na Klak	106
26 Hrebeňom Veľkej Fatry – 1. časť	108
27 Hrebeňom Veľkej Fatry – 2. časť (turčianska vetva)	112
28 Hrebeňom Veľkej Fatry – 2. časť (liptovská vetva)	116
29 Na Flochovú	121
30 Z Harmanca do Kordík	124
31 Kordickou brázdou	126
32 Na Skalku a Vyhnatovú z Králik	130

33 Z Králik do Kremničky	132
34 Náučným chodníkom Badinsky prales	136
35 Turovským predhorím	138
36 Jastrabskou vrchovinou	142
37 Na Kremnický štít	144
38 Okolo Kremnice	147
39 Kunešovskou hornatinou	149
40 Na Skalku z Kremnických Bani	152
Register	156
Slovník	158
Praktické informácie	159

Systém sprievodcu

Edícia S batohom po Slovensku je určená najmä turistom, ktorí uprednostňujú pešiu turistiku.

Úvodná časť sprievodcu je venovaná všeobecným informáciám o koncipovaní jednotlivých trás a o základných zásadách pohybu v prírode. Prvá kapitola stručne oboznamuje s prírodnými pomermi územia (od povrchových foriem cez charakteristiku vodstva, podnebia, pôd, rastlinstva a živočíšstva až po ochranu prírody). Prírodná charakteristika je v ďalšej časti doplnená o prírodné zaujímavosti a tipy na výlety s označením jednotlivých trás. Po prírodných zaujímavostiach nasleduje mapa regiónu v mierke 1 : 500 000 s vyznačením a očíslovaním opisovaných turistických trás.

Po všeobecnej časti nasleduje opis jednotlivých trás. V úvode každej turistickej trasy možno nájsť prehľad podľa hesiel. Prvým heslom je poloha definujúca územie, v ktorom je turistická trasa situovaná. Druhým heslom je východiskový bod, ktorý obsahuje názov miesta, kde sa výlet začína, a spôsob jeho dosiahnutia (napr. zastávka SAD – Slovenskej autobusovej dopravy, zastávka ŽSR – Železníc Slovenskej republiky, parkovisko). Tretím heslom je cieľový bod, ktorý určuje miesto, v ktorom sa turistická trasa končí, a spôsob dopravy z tohto bodu (napr. zastávka SAD – Slovenskej autobusovej dopravy, zastávka ŽSR – Železníc Slovenskej republiky, parkovisko). Štvrtým heslom je časový rozvrh, ktorý predstavuje stručný zoznam významných zastávok na trase spolu s priemerným časom chôdze medzi susednými dvoma v hodinách (v údajoch o celkovom čase nie je započítaný čas využity na odpočinok či prehliadku zaujímavých miest). Piatym heslom je prevýšenie, to znamená rozdiel medzi naj-

Majerova skala

nižším a najvyšším bodom na trase. Posledným heslom v bloku informácii je odporúčaná mapa, ktorá zahŕňa opisované územie. Po týchto heslách nasleduje charakteristika náročnosti túry a opis základnej trasy.

V opise základnej trasy sa dôraz kladie predovšetkým na prírodné zaujímavosti. Súčasťou každej trasy je mapový výrez s načrtnutým priebehom túry. Stredne náročné a náročné trasy charakterizuje aj výškový profil, pričom informácie o väčšine trás dopĺňa fotografia typickej scenérie. Základné trasy sú koncipované tak, aby umožňovali návštevu všetkých významných oblastí opísaného územia. Navrhnuté trasy však nemožno chápať ako vyčerpávajúci, resp. definitívny zoznam. Ide skôr o odporúčania, ktoré sa dajú voľne kombinovať, spájať

(napr. s prenocovaním v horskej chate) alebo skracovať absolvovaním časti trasy. Pri niektorých výletoch sú uvedené aj variantné možnosti.

Náročnosť

Navrhované trasy spravidla vedú po dobre značkovaných chodníkoch a cestách. V prípade možných orientačných problémov je na túto skutočnosť v texte upozornené. To znamená, že v danom úseku treba zvýšiť pozornosť a častejšie používať mapu. Trasy boli zvolené tak, aby si z nich mohol vybrať každý – skúsený turista i človek so slabšou fyzickou kondíciou. Na presnejšie rozlíšenie stupňa náročnosti sú poradové čísla jednotlivých trás odlišené zelenou, modrou a červenou farbou, ktoré vyjadrujú tri stupne náročnosti: nenáročné, stredne náročné a náročné trasy.

Nenáročné trasy sú v záhlaví označené **zelenou farbou** a predstavujú pešie výlety, ktorými deťmi a starších ľudí. Ide o maximálne poldenné výlety s nevelkým prevýšením a dĺžkou prechádzajúce po dobre upravených cestách alebo chodníkoch.

Stredne náročné trasy sú označené **modrou farbou**. Vhodné sú pre zdatnejších turistov a pre rodiny s väčšími či fyzicky zdatnejšími deťmi, pre-

tože vyžadujú dobrú fyzickú kondíciu. Z hľadiska časového rozvrhu sú dlhšie, prekonávajú väčšiu vzdialenosť a dosahujú výraznejšie prevýšenie. Niektoré sú náročnejšie aj na orientáciu a vyžadujú si skúsenosti s pohybom v prírode.

Náročné trasy sú označené **červenou farbou** a sú určené mimoriadne zdatným turistom, ktorým nerobi problém celodenný pohyb v teréne, veľké prevýšenie, využívanie technických pomôcok a sťažná orientácia. Sú vhodné pre ľudí s výbornou fyzickou kondíciou a dostatočnými skúsenosťami s pohybom v náročnom teréne.

Turistický výstroj

Základom fyzickej a psychickej pohody pri absolvovaní horských a vysokohorských túr je vhodné oblečenie a výstroj, najmä pevná obuv s profilovanou podrážkou. Športová obuv (tenisky a pod.) alebo poltopánky nohy nechránia pred úrazom v skalnatom teréne, predovšetkým v pohyblivej sutine. Na telo si treba obliecť vhodnú spodnú bielizeň (tzv. termobielizeň), ako strednú vrstvu možno odporučiť oblečenie napríklad z materiálu Polar rôznej hrúbky. Ako vrchné ošatenie sú vhodné vetrovky a nohavice z vodoodpudivých a vetruvzdorných materiálov (napr. typu Goretex). Pri dlhších a náročnejších túrach by vo výstroji nemal chýbať plášť do dažďa, čiapka, rukavice, pišťalka, tepelnoizolačná fólia pre nepredvídané situácie a základná lekárnica. Lyžiarske palice, čakan a stúpacie železá (tzv. mačky) odporúčame v období, keď sú v dolinách a sedlách snehové polia. K ďalším nevyhnutným potrebám patria osobné doklady, hodinky, mapa a turistický sprievodca s opisom trás, dostatok jedla a tekutín a vrecko na znesenie vlastných odpadkov. V prípade dlhších túr sa aj v letných mesiacoch odporúča voľiť teplejšie oblečenie, pretože náhla zmena počasia môže pre turistu bez dostatočného vybavenia znamenať neprijemné zážitky.

Desať základných zásad bezpečného pobytu v horách

1. Pri výbere túry treba zohľadniť zdatnosť turistu.
2. O schodnosti trasy je vhodné informovať sa na stanici Horskej služby.
3. Cieľ túry a predpokladaný čas návratu je vhodné oznámiť ubytovateľovi a zapísať sa do knihy vychádzok.
4. Na dlhšiu túru sa odporúča odísť ráno.
5. Aj za slnečného počasia treba použiť pevnú obuv.
6. Do batoha si treba zabalíť nepremokavé oblečenie.
7. Ak sa počasie začne zhoršovať, treba sa včas vrátiť.
8. Počas túry sa odporúča smerovať po značkovaných chodníkoch, neodbočovať do neznámeho terénu a nevstupovať na snehové polia, ktoré sú vhodné pre
9. Ak je chodník nad pásmom lesa pokrytý snehom a nemá tyčové značkovanie, nepovažuje sa za značkovaný a nesmie sa po ňom pokračovať.
10. Ak sú turisti okolnosťami prinútení nevrátiť sa na miesto ubytovania, je ich povinnosťou oznámiť túto skutočnosť ubytovateľovi.

Desať základných pokynov pri pohybe po turistických chodníkoch

1. Plánovanú trasu si treba preštudovať vopred podľa turistickej mapy a turistického sprievodcu.
2. Hlavnú pozornosť treba venovať križovatkám ciest vo voľnom teréne a križovatkám ulíc pri prechode obcami, kde trasu spravidla križuje rad ulíc a ciest.
3. Na ostré zlomy a zmenu smeru na menej dôležitú komunikáciu upozorňuje šípka (značka s hrotom).
4. Ak na väčšej vzdialenosti (asi 300 m) značka chýba, ide pravdepodobne o nesprávny smer. V tomto prípade sa treba radšej vrátiť na najbližšiu križovátku a hľadať správny smer.
5. Pri príchode na väčšie voľné plochy v poraste s málo zreteľnými chodníkmi, si treba pozorne prezrieť protiľahlý okraj porastu, či na ňom nie je veľká pásová značka (tzv. volavka).
6. Pri značkovani niektorých trás nemohli byť dodržané pravidlá značkovania alebo stanovený trojročný cyklus obnovy, čo môže spôsobiť nečitateľnosť značiek, ich nedostatočnú hustotu a nesúlad s mapou.
7. Pri chôdzi sa odporúča pozeráť aj späť a overiť si, či značkovanie v protismere nie je spoľahlivejšie.
8. Odporúča sa odmerať si vzdialenosti jednotlivých bodov na turisticky značkových trasách z mapy kvôli kontrole dĺžky pochodu a vzdialenosti.
9. Pri pohybe v teréne informujú o vzdialenosti a mieste údaje na smerovníkoch (na smerovke sú uvedené tri postupné ciele na danej trase a údaje o čase potrebnom na ich dosiahnutie).
10. Turisticky značované trasy sú v plnom rozsahu použiteľné len v období bez snehovej pokrývky.

Mapy

Napriek tomu, že každú trasu dopĺňa mapka s jej zvýrazneným priebehom, je vhodné zobrať si so sebou podrobné mapy v mierke 1 : 50 000 z edície letných turistických máp VKÚ, a. s., Harmanec, ktoré sú zároveň uvedené na konci bloku informácií v každej opisovanej trase: č. 121 Veľká Fatra a č. 132 Kremnické vrchy.

Doprava

Oblasť severného Slovenska má pomerne hustú sieť autobusových liniek a v niektorých prípadoch aj vlakových spojov. Východiskové a cieľové body jednotlivých trás sú koncipované tak, aby boli dostupné prostriedkami hromadnej dopravy. To znamená, že každá túra sa dá uskutočniť prepravením do jej východiskového bodu, resp. odchodom z jej cieľového bodu autobusom alebo vlakom.

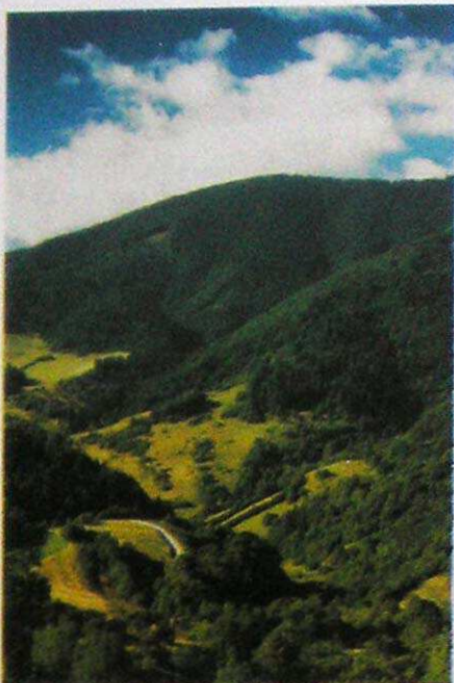

Liptovský hrebeň Veľkej Fatry

Poloha

Turistická oblasť Veľká Fatra – Kremnické vrchy sa nachádza v centrálnej časti Slovenska a zahŕňa predovšetkým jadrové pohorie Veľká Fatra tiahnuce sa severojužným smerom. Na severozápade sa nadväzujú vulkanické Kremnické vrchy.

Na severe tvorí hranicu oblasti rieka Váh (medzi Krpelanmi a Kralovanmi), ďalej rieka Orava. K Veľkej Fatre sa severne od Váhu zaraďujú aj vrcholy Šipskej Fatry – Šíp, Havran, Ostré, Kečky, Radičíná a Čebrať, takže hranica prechádza po ich severnom úpätí až po dolinu Likavského potoka a jeho sútok s Váhom v Ružomberku. Východná hranica vedie pomerne širokým Revúckym podolím, Korytnickou a Starohorskou dolinou. Na juhu je k turistickej oblasti pričlenený masív vyhládokového vrchu Japeň (z geomorfologického hľadiska je súčasťou Starohorských vrchov, ktoré sú samostatnou geomorfologickou jednotkou). Hranica medzi Veľkou Fatrou a Kremnickými vrchmi prebieha po geologickej linii oddeľujúcej vápence od vulkanických hornín, ktorá je definovaná v prevažnej miere Harmaneckou dolinou a v menšej miere svahom vrchu Kotolnica ležiaceho južne od Harmaneckej doliny. Západnú hranicu Veľkej Fatry tvorí výrazná zlomová línia, ktorá ju

Revúcke podolie

kovom smere sa pohybuje od 20 km do 25 km. Veľká Fatra a Kremnické vrchy ležia takmer uprostred Slovenska. Severné úpätie Šipskej Fatry je od slovensko-poľskej štátnej hranice vzdialené necelých 30 km, južné úpätie Kremnických vrchov je od štátnej hranice s Maďarskou republikou vzdialené menej ako 50 km. Geografický stred Slovenska, za ktorý sa považuje vrch Hrb na severnom okraji sopky Poľana, je situovaný asi 25 km od východného okraja Kremnických vrchov.

V susedstve turistickej oblasti Veľká Fatra – Kremnické vrchy sa nachádzajú prevažne horské masivy. Na severe je to krivánska časť Malej Fatry a Oravská vrchovina, na východe Chočské vrchy, Nízke Tatry a Starohorské vrchy, na juhu Štiavnické vrchy a Javorie a na západe Žiar. Medzi týmito pohoriami turistickú oblasť ohraničujú nižšie položené kotliny – Turčianska, Liptovská, Zvolenská, Pliešovská, Žiarska a Hornonitrianska.

Masívne pohoria Veľká Fatra a Kremnické vrchy predstavujú prírodnú bariéru medzi viacerými kotlinami stredného Slovenska. Rozhraničujú historické regióny bývalého Uhorska (Turiec, Oravu a Liptov) i súčasné územnosprávne jednotky Slovenskej republiky. Administratívne patrí opisovaná oblasť k siedmim okresom a na jej územie zasahujú katastrálne územia 50 obcí a miest.

oddeľuje od Turčianskej kotliny. Hranica pohoria prechádza od juhu na sever po spojnici obcí Blatnica, Necpaly, Belá-Dulice a Sklabiňa.

Južnú časť turistickej oblasti zaberajú Kremnické vrchy, ktoré sa rozprestierajú medzi Veľkou Fatrou na severe a dolinou Hrona na juhu. Okrajové svahy tohto pohoria sa na juhovýchode zvažujú do Žiarskej kotliny, na juhu do prielomovej časti doliny Hrona ležiacej medzi Kremnickými a Štiavnickými vrchmi a na juhovýchode do Zvolenskej kotliny. Severne od obce Kordiky Kremnické vrchy hraničia so Starohorskými vrchmi. Ich vzájomná hranica vedie po západnom svahu Harmaneckej doliny.

Dlhšia os takto vymedzeného územia pretiahnutého v severojužnom smere meria vyše 65 km. Jeho šírka meraná v poludni-

Prírodné pomery

Podložie a povrch

Územie turistickej oblasti tvoria dve horstvá a k nim prilahlé znížené časti okolitých kotlin a dolín. Veľká Fatra a Kremnické vrchy majú diferencovaný geologický vývoj a zloženie, z čoho vyplývajú aj rozdiely v geomorfologických pomeroch a reliéfe krajiny.

Veľká Fatra sa vyznačuje kompaktnou, uzavretou podobou. Na západnej strane ju ohraničuje mohutná zlomová línia. Pohorie má výrazný, na úseku Križna – Ploská jednotný hlavný hrebeň. Masívny chrbát sa v blízkosti Ploskej vetvi na dve približne rovnako dlhé rássochy, medzi ktoré zo severu vniká vyše 25 km dlhá Ľubochnianska dolina. **Turčianska vetva**, ktorá sa tiahne od Ploskej priamo na sever, sa vetvi len na západnú stranu smerom do Turčianskej kotliny. Je prevažne zalesnená a končí sa pri Váhu masivom Kopy. Vyššia je **liptovská vetva**, ktorá sa odkláňa na severovýchod a má väčšinou hĺbny reliéf. V tzv. Šiprúnskom uzle hrebeňov sa hlavný chrbát rozvetvuje na celý systém rássoch, ktoré sa končia pri Váhu.

Veľká Fatra má podobnú **geologickú stavbu** ako iné kryštálicko-druho-horné pohoria Vnútorných Západných Karpát. Obsahuje kryštálické jadro, na ktoré sa nasunuli mohutné komplexy prikrovov druhohorných hornin. **Jadro** tvoria prvohorné vyvreniny – horniny žulového typu (granity a granodiority), zvyšky kryštálických bridlic sa vyskytujú len zriedkavo na jeho okrajoch. Kryštálické jadro nie je veľmi veľké, z približne 600 km² územia Veľkej Fatry naň pripadá iba niekoľko desiatok štvorcových kilometrov. Tiahne sa naprieč pohorím od západu na východ, začína sa približne v oblasti Sklabinského Podzámku, pretína najskôr turčiansku vetvu hlavného hrebeňa a Ľubochniansku dolinu, neskôr liptovskú vetvu hlavného hrebeňa v oblasti Smrekovice a klesá do Revúckeho podolia. Na okrajoch kryštálického jadra vystupujú na povrch horniny druhohornej obalovej série (tzv. šiprúnska séria). Tvoria ju najmä kremence, kremité pieskovce a pestré bridlice. Pás týchto hornin sa podobne ako jadro tiahne naprieč hlavným hrebeňom južne od Kláku.

Mažaná

Tlstá

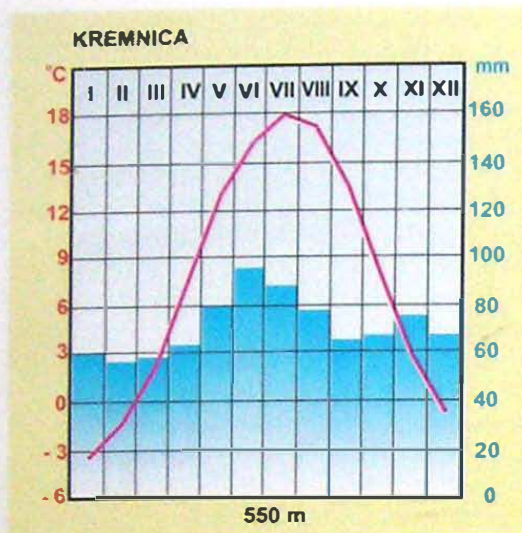
Rozsiahle horotvorné pohyby z konca druhohôr výrazne zasiahli aj na územie Velkej Fatry. Z juhu boli na vzdialenosť niekoľkých desiatok kilometrov presunuté **prikrovy** budované prevažne mezozoickými súvrstviami. Tento druhohorný obal kryštallického jadra je prevládajúcim geologickým útvarom Velkej Fatry. Spodný prikrov, ktorý sa podľa miesta hlavného výskytu nazýva križňanský, obsahuje komplex hornín od vápencov a dolomitov cez jurské sedimenty až po mohutné kriedové slieňovcové súvrstvia. Horný chočský prikrov je nasunutý priamo na križňanský a z väčšej časti ho tvoria strednotriasové vápence a dolomity. Nachádza sa najmä v južnej a juhozápadnej časti pohoria – v oblasti Gaderskej, Blatnickej a Dedošovej doliny a na hrebeňoch medzi nimi. Súčasnú podobu Velkej Fatry ovplyvnili aj treťohorné tektonické pohyby, ktoré už jestvujúci podklad premiešali a vyzdvihli. V období treťohôr začali pôsobiť aj exogénne zvetrávacie procesy. Mladšie horniny možno nájsť len na okrajoch pohoria (napr. pri Ružomberku a Krpeľanoch). Najmladšie, t. j. kvartérne sedimenty reprezentujú najmä travertíny (lóm Potoku). Z ostatných sedimentov sa zachovali štrkové nánosy riečnych terás a svahové sutinové uloženiny nachádzajúce sa vo všetkých častiach pohoria.

Kremnické vrchy sú súčasťou územia, ktoré budujú **treťohorné vulkanity**. Podobnú geologickú stavbu majú Štiavnické vrchy, Poľana a Vtáčnik. V mladších treťohorách sa v tomto priestore aktivizovalo niekoľko sopiek prevažne stratovulkanického typu, ktoré vyvrhli ohromné množstvo sopečného materiálu. Sopečná aktivita kremnických sopiek prebiehala vo viacerých etapách. Najstaršie sopky chrlili lávu, popol a iný materiál asi pred šesťnástimi miliónmi rokov. V Kremnických vrchoch sa sopečné erupcie vyskytovali ešte aj vtedy, keď sa sopečná činnosť v okolitých pohoriach úplne upokojila. Posledné sopky na tomto území vyhasli asi pred desiatimi miliónmi rokov. Prevládajúcimi horninami Kremnických vrchov sú andezity a ryolity. Po odznení sopečných erupcií sa vulkanický masív rozlámal na mozaiku tektonických kryh, ktoré sa pozdĺž zlomov vyzdvihli nad okolitú kotlinu. Zdvihajúce sa pohorie zasiahla erózia, ktorá ho rozčlenila na sústavu dolín a horských chrbtov. Na geologické podložie pôsobila nerovnomerne. Lahšie sa uplatňovala v mäkkších horninách, ktoré sa vytvorili počas vulkanických explózií. Na nich vznikli široké doliny a menšie vnútrohorské kotliny. Tvrdšie horniny, ktoré boli pôvodne lávou, väčšmi odolávali pôsobeniu eróznym procesom a dnes sa na povrchu často prejavujú ako vyvýšeniny a skalné útvary.

Geomorfologické pomery Velkej Fatry a Kremnických vrchov sú výsledkom dlhodobého vývoja. Pohorie Veľká Fatra predstavuje samostatný celok patriaci do Fatransko-tatranskej oblasti Vnútrotných Západných Karpát. Podľa charakteristických črt reliéfu sa člení na viaceré jednotky nižšieho rádu. Kremnické vrchy sú zaradené medzi pohoria sopečného Slovenského stredohoria.

Najvyššie časti Velkej Fatry zaberá **Hôľna Fatra**. Tvori ju široký, mätko modelovaný ústredný chrbát, ktorý sa ťahne od Kráľovej studne cez Križnu, Ostredok (najvyšší vrch pohoria s výškou 1 592 m), Suchý vrch a Ploskú až po Rakytov a jeho bočné rázsochy (napr. Borišov). Hôľny typ reliéfu sa viaže na slieňovcové súvrstvia spodnej kriedy a charakterizujú ho široké a zaoblené tvary. Jeho vznik a vývoj sa čiastočne spája aj s ľudskou činnosťou, pretože človek kvôli získaniu drevnej suroviny odlesnil veľké plochy a vytvoril pasienky až v najvyšších častiach pohoria. V niektorých oblastiach Hôľnej Fatry možno nájsť zvyšky starého rozrušeného podkladu. Typickým príkladom je z viacerých strán dobre viditeľné tmavé bralo Čierneho kameňa. Na mierne modelovanom hôľnom reliéfe tu leží rozsiahle vápencové bralo, ktoré je zvyškom pôvodne súvislého chočského prikrovu. Medzi útvary takéhoto pôvodu patrí aj rozrušený terén medzi Križnou a Suchým vrchom, okolie Ploskej a kedysi známe a v starých mapách označené „Alpy“, z ktorých možno na súčasnej turistickej mape nájsť iba názov Skalná Alpa.

Na rozdiel od hôľnej časti **Bralná Fatra** zaberá divoké, hlboké doliny zarezané vo vápencovo-dolomitických súvrstviach, ktoré sú častejšie najmä v južnej, juhozápadnej a západnej časti pohoria, a bralnaté chrbty a vrcholy medzi nimi. Do tejto časti patria doliny: Gaderská, Dedošová, Vikanová,

Priemerné mesačné teploty a zrážky

Zimné zväžanie sena z Lysca

Na južných svahoch mohutného vrchu Lysec je dodnes roztrúsených niekoľko drevených sennikov, ktoré ešte donedávna slúžili na zimné uskladnenie sena. A nie je to tak dávno, čo po jeho strmých svahoch spúšťali odvážni chlapi uprostred zimy kopy sena vlastným, úplne špecifickým spôsobom. Po výstupe do hôľneho pásma k sennikom začali na špeciálne štvor- až päťmetrové „raže“ (dlhé ostré palice s krátkou latkou na povraz) pevne nabíjať vysušené plásty sena. Keď dosiahli hmotnosť okolo 150 kg, ražeň dovolikli na kraj úšustu. V tej chvíli nasledovala najnebezpečnejšia časť práce. V stokilometrovej rýchlosti sa chlapi prichytení o seno spúšťali dolu k saniam cez strmý výsek v lese.

Na hlavnom hrebenei turčianskej vetvy dominujú vrchy Jarabiná a Klák a z dolín Jasenská, Veľká a Podhradská. Doliny na západnej strane pohoria sú na rozdiel od dolín na jeho východnom okraji mohutnejšie a dlhšie. Samostatnú časť oblasti tvorí **Revúcke podolie**, ktoré sa začína pri rozšírení doliny riečky Revúca pri Liptovskej Osade, kam rieka priteká zo Suchej doliny z oblasti Liptovských Revúc. V šírke asi 2 km sa ťahne až k Ružomberku, kde ústi do Liptovskej kotliny. Samostatnú jednotku tvorí aj masív **Zvolena**, ktorý sa ťahne od sedla Veľký Šturec cez Motyčskú hoľu, Zvolen až po Malý Zvolen. Od Nizkých Tatier ju oddeľuje Korytnická dolina a od Starohorských vrchov sedlo Donovaly.

Šipska Fatra leží v najsevernejšej časti turistickej oblasti. Priamo z doliny rieky Orava sa medzi Kralovanmi a Párniceou dvíha masív Šipa.

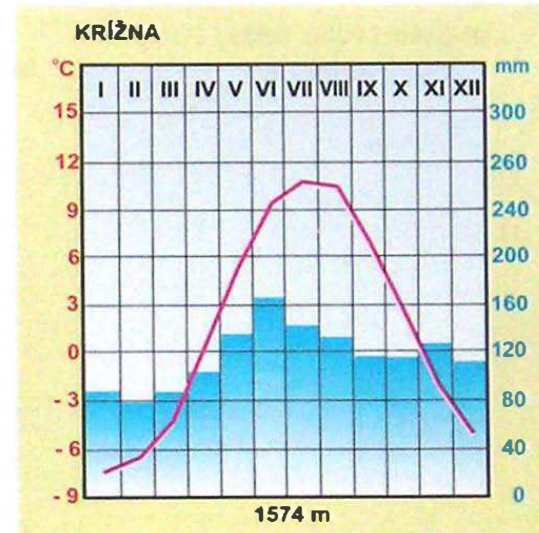
Blatnická a Žarnovická, z významnejších vrchov možno spomenúť Tlstú, Ostrú a Veľký Rakytov s množstvom skalných veží, okien a jaskýň. Severná, resp. severovýchodná časť pohoria, ktorá inklinuje k Liptovu, nesie názov podľa dominantného vrchu **Šiprúň**. Zo známejších vrcholov sa v tejto časti nachádza Tlstá hora, Malinné a Sidorovo, z dolín Bystrá, Hrabovo, Vyšné a Nižné Matejkovo. V západnej oblasti, ktorá smeruje k Turcu, je najvýznamnejším vrchom v bočnej rássoche umiestnený **Lysec**.

Smerom na východ ležia izolované vrchy Havran, Ostré, Hrdoš, Kečky, Radičiná a Čebrať.

Kremnické vrchy pôsobia navonok ako masívne a kompaktné pohorie. Vnútorne sú však diferencované do pomerne odlišných jednotiek. Dôležitým znakom tohto pohoria je nápadná výšková asymetria. Najvyššie vrchy sa nachádzajú na jeho severovýchodnom okraji, presnejšie v časti **Flochovský chrbát**. Leží tu aj najvyšší bod Kremnických vrchov – masívna a rozložitá Flochová (1 317 m). Z nej smerom na juh vybieha ostrý hrebeň, v ktorom možno nájsť ďalšie vysoké vrchy (napr. Vyhnatová, Skalka, Zlatá studňa a Velestúr). Na východnú stranu hrebeň strmo klesá do Kordickej brázdy. Strmý svah je porušený množstvom kryhových zosuvov. Južne od vrchu Velestúr sa horský chrbát stupňovito znižuje. Smerom do Zvolenskej kotliny z neho vybieha niekoľko rássoch, medzi ktorými sú vykičené dlhé doliny. Táto časť Kremnických vrchov sa nazýva **Turovské predhorie**.

Západne od Flochovského chrbta leží nižšia a menej členitá **Kunešovská hornatina**. V jej jadre sa v širšom okolí obce Kunešov nachádza nekrasová planina s hladko modelovaným reliéfom. Výškové rozdiely medzi širokými oblými chrbtami a plytkými dolinami málokedy presahujú 100 m. Na západe planinu ostro ohraničuje strmý svah zvažujúci sa do Handlovskej kotliny. Výškovú úroveň planiny v okolí Kunešova možno sledovať aj na druhej strane Kremnickej doliny v oblasti Krahúľ a Kremnického vrchu (1 008 m), kde má reliéf podobne plochý charakter. Smerom na juh Kunešovská hornatina stupňovito klesá do nízkej, avšak členitej **Jastrabskej vrchoviny**. Tvorí ju sústava horských chrbtov a hlbšie vrezaných dolín. Najväčšia z nich, ťahnuca sa pozdĺž Kremnického potoka, má veľký dopravný význam pre mesto Kremnica, pretože ňou vedie cesta aj železnica. Nad dolinou sa vypína ostrý bralnatý vrch Jastrabská skala, ktorý je významnou krajinou dominantou južnej časti Kremnických vrchov.

Krasové javy majú vo Veľkej Fatre priaznivé geologicko-geomorfologické podmienky takmer na celom území. Najmohutnejšie a najsúvislejšie plochy skrasovatených vápencovo-dolomitových súvrství tvoria jej západné

Priemerné mesačné teploty a zrážky

Najvyššie vrchy Veľkej Fatry (v m n. m.)

1. Ostredok	1 592
2. Frčkov	1 585
3. Krížna	1 574
4. Rakytov	1 567
5. Suchý vrch	1 550
6. Ploská	1 532
7. Smrekovica	1 530
8. Borišov	1 510
9. Malá Smrekovica	1 485
10. Čierny kameň	1 479

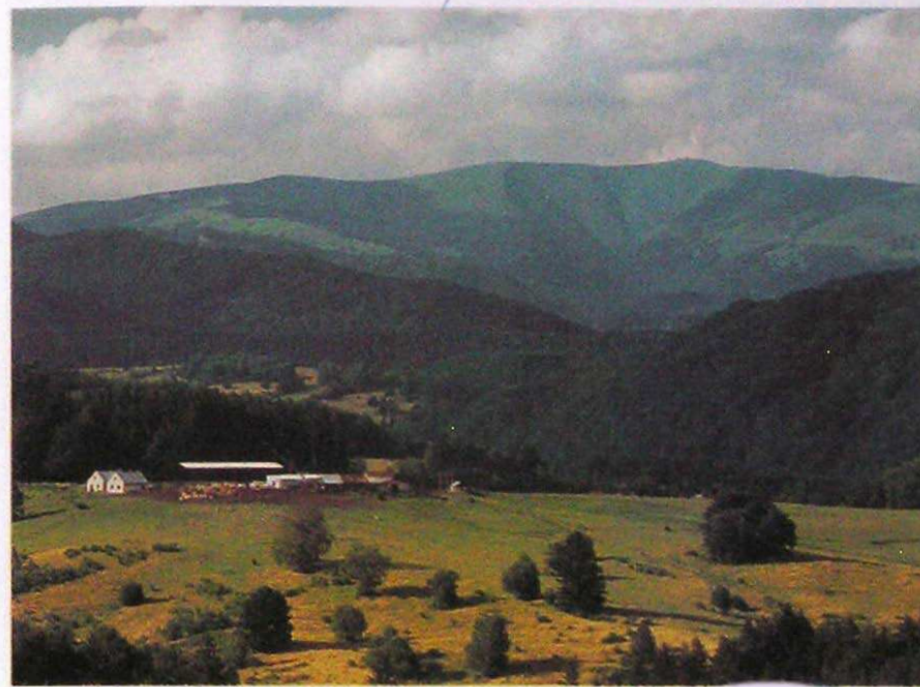
Najvyššie vrchy Kremnických vrchov (v m n. m.)

1. Flochová	1 317
2. Svrčinník	1 313
3. Vyhnatová	1 283
4. Kamenná	1 281
5. Javorová studňa	1 280
6. Zlatá studňa	1 265
7. Nad chatou Jegorovka	1 264
8. Velestúr	1 254
9. Smrečník	1 249
10. Skalka	1 231

a južné časti. V pohorí možno rozlíšiť niekoľko samostatných krasových oblastí. Vrcholové partie výrazných výšin v okolí Ružomberka - Tlšť hora, Meškovo a Žlabiny sú charakteristické menšími jaskyňami na úpätí a puklinovými priepasťami, z ktorých Veľká meškovská priepasť dosahuje hĺbku 72 m (je najhlbšia vo Veľkej Fatre). Severne od Váhu sa v masive vrchu Čebraľ nachádza asi 60 m dlhá puklinová jaskyňa, viacero menších jaskýň je aj v oblasti Kečky a Radičinej. Niekoľko jaskýň menších rozmerov možno nájsť aj v masive Šipa. Výrazný masív Kopy nad Kralovanmi skrýva viacero menších jaskýň (do 100 m) v doline Váhu nad vodnou nádržou Krpeľany.

V oblasti Suchého vrchu možno vidieť lokálne povrchové krasové javy - škrapové polia. Značné sú rozlohy skrasovatených hornín v Belianskej, Gaderskej a Blatnickej doline (aj s ich odbočkami a masivmi Tlštej, Ostrej a Drieňka). Z významnejších jaskýň je známa Mažarná s archeologickými nálezmi. Lom v masive Tlštej, Jaskyňa na Vyhni nad Konským dolom a Horná a Dolná Túfna nad Harmancom. Keďže sa nachádzajú v tesnej blízkosti turistických chodníkov, možno si prezrieť ich impozantné portály. Vchádzať hlbšie do podzemných priestorov bez špeciálneho jaskynlarskeho výstroja sa však neodporúča. V blízkosti Bieleho Potoka (južne od Ružomberka) vyvierajú rad prameňov, z ktorých sa vylučujú travertínové usadeniny. Vďaka tomu tu vzniklo viacero travertínových kôp a terás.

Poslednou významnou krasovou oblasťou Veľkej Fatry je Harmanecký kras, ktorý sa ťahne od Kráľovej studne po dolinu potoka Harmanec. Už dávno známe jaskyne Horná a Dolná Túfna sa nachádzajú v hornej časti doliny. V južnej časti sa v masive Kotolnice nachádza verejnosti prístupná **Harmanecká jaskyňa**, ktorá je s dĺžkou 1 km najvýznamnejšou jaskyňou pohoria. Jaskyňa je pozoruhodná najmä bohatou, prevažne bielou alebo sivobielou kvapľovou výzdobou, veľkými sieňami a sústavou chodieb. Jej podzemné priestory vznikli v druhohorných vápencoch stredného triasu

Králiky

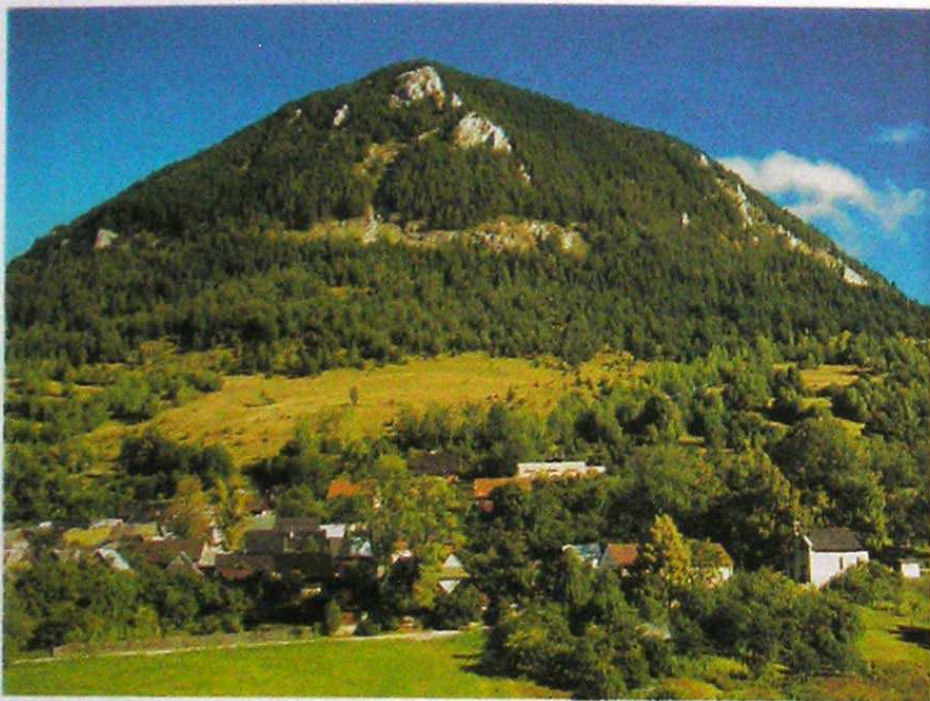
pôsobením presakujúcej zrážkovej vody. Jaskyňa má jednoduchý podtýs, vyznačuje sa však mohutnými dómami, kominami a priepasťami. Najkrajšou výzdobou vyniká Biely dóm a Klenotnica.

Pozoruhodnosťou južnej časti Kremnických vrchov je skalný útvar, ktorý tvarom pripomína veľký hrib. Nazýva sa Čertova hlava a nachádza sa na území národnej prírodnej rezervácie Boky. Obrovský andezitový balvan s priemerom 2 m sa zužuje do úzkej podstavy, ktorú tvoria vrstvičky drobných aglomerátov a mäkkých tufov. V neďalekej obci Lhráč možno vidieť zaujímavý kamenný prúd, ktorý sa vytvoril rozpadom andezitového lávového prúdu.

Podnebie a vodstvo

Vo Veľkej Fatre a v Kremnických vrchoch závisí **klimatická charakteristika** podobne ako v iných vyšších pohoríach Slovenska od reliéfu a nadmorskej výšky. Vyplýva to z relatívne malých horizontálnych vzdialeností a veľkých výškových rozdielov, ktoré majú zásadný vplyv na teplotu, zrážky, silu a smer vetra a pod.

Prevažná časť Veľkej Fatry patrí do chladnej klimatickej oblasti. Priemerná ročná teplota býva nižšia ako 4 °C, v najvyšších častiach pohoria klesá aj pod 2 °C. V horských dolinách sú teplotné podmienky o niečo príz-

Sidorovo

nivejšie. Počet letných dní (s teplotou vyššou ako 25 °C) sa v dlhodobom priemere napríklad v Lubochnianskej doline pohybuje od 10 do 20, pričom vo vyšších častiach pohoria sa letné dni vôbec nevyskytujú. Počet ľadových dní (s teplotou pod 0 °C) sa zvyšuje so stúpajúcou nadmorskou výškou, v najvyšších častiach pohoria ich môže byť aj vyše 70 za rok.

Nížšie položené časti na okrajoch pohoria – priľahlá časť Turčianskej kotliny, dolina Váhu, najzápadnejší výbežok Liptovskej kotliny pri Ružomberku a Kremnické vrchy – patria do mierne teplej klimatickej oblasti. Priemerná ročná teplota býva vyššia ako 6 až 7 °C. Počet letných dní je obyčajne vyšší ako 30 a počet ľadových dní napríklad v okolí Martina klesá pod 40, v ďalších uvedených oblastiach sa pohybuje okolo intervalu 40 až 50.

Aj pri hodnotení **zrážkových pomerov** je zrejماً ich závislosť od nadmorskej výšky a reliéfu. V Turčianskej kotline dosahuje priemerný ročný úhm zrážok hodnotu do 800 mm (Martin – 760 mm, Necpaly – 795 mm). Naproti tomu v najzápadnejšej časti Liptovskej kotliny sú zrážky menej výdatné (Ružomberok – 737 mm) aj napriek vyššej nadmorskej výške. Spôsobuje to zrážkový tieň Veľkej Fatry v prevládajúcom západnom prúdení. Vo všeobecnosti však množstvo zrážok s nadmorskou výškou pribúda (napr. priemerný ročný úhm zrážok je v Starých Horách 1 048 mm, v Hornom Har-

manci 1 132 mm). V najvyšších častiach pohoria dosahujú hodnoty zrážok aj viac ako i 200 mm. Najbohatším mesiacom na zrážky je júl.

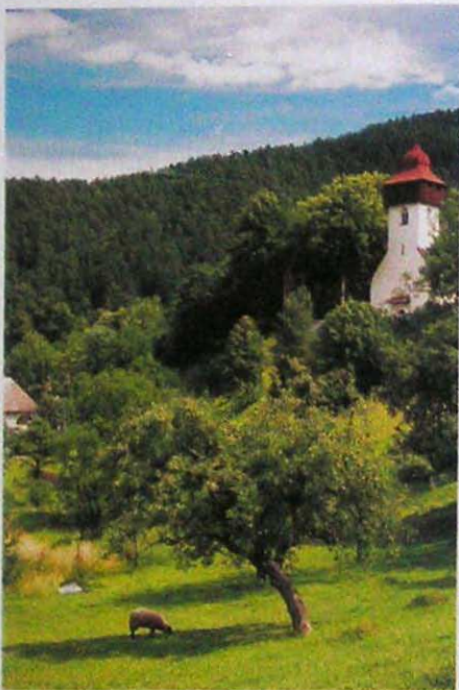
Podobná charakteristika sa vzťahuje aj na snehovú pokrývku. V kotlinách sa jej priemerná hrúbka pohybuje od 30 do 40 cm, pričom sneh sa na zemi drží priemerne 70 až 90 dní (Martin – 70, Lubochna – 85). Smerom k vyšším častiam vo vnútri pohoria sa priemerná hrúbka snehovej pokrývky zvyšuje na 200 cm a dĺžka trvania na viac ako 100 dní. **Snehové lavíny** patria vo Veľkej Fatre k bežným zimným javom. K rozvoju ich aktivity veľkou mierou prispelo odlesnenie strmých svahov a zníženie hornej hranice lesa. Na základe výsledkov nedávnych prieskumov a mapovania sa vo Veľkej Fatre identifikovalo 158 lavinových lokalít, medzi ktorými výrazne prevládajú svahy s južnou expozíciou. Z najznámejších lavinových terénov možno spomenúť Tureckú a Bystrickú dolinu, svahy vrchov Krížna, Ostredok, Ploská, Rakytov a okolie Borišova.

Najväčšou nástrahou pre letných návštevníkov Veľkej Fatry je nestálosť počasia a častý výskyt **búrok**. Najvhodnejším obdobím na turistiku je preto jesenné obdobie (tzv. **babie leto**), ktoré sa vyznačuje sice chladnejším, avšak stabilným a suchým počasím. Jedinou nevýhodou je relatívne kratší deň, čo môže spôsobiť problémy na dlhších túrach. Esteticky veľmi pôsobivé sú výlety na hlavný hrebeň za **inverzných poveternostných situácií**, ktoré sa vyskytujú v jesenných a zimných mesiacoch. Počas nich sú okolité zníženia skryté do hustej hmly, zatiaľ čo na holiach sa turisti „kúpu“ v slnečných lúčoch.

Prevažná časť Veľkej Fatry patri do povodia Váhu, iba malú, na juhovýchod sa skláňajúcu časť odvodňujú potoky Bystrica a Starohorský potok do Hrona. Najdôležitejším tokom oblasti je rieka Váh, ktorá tečie v hlbokkej doline v jej severnej časti a oddeľuje Šipsku Fatru od hlavnej masy pohoria. Zberná oblasť väčšiny vážskych vôd však leží mimo Veľkej Fatry na svahoch Vysokých a Nizkých Tatier, Chočských vrchov a Liptovskej kotliny. Rieka Turiec je jedným z najvýznamnejších prítokov Váhu. Odvodňuje západnú časť pohoria a priľahlú časť Turčianskej kotliny. Rieka Revúca odvodňuje takmer celú východnú časť pohoria. Prameni pod Krížnou a v Liptovskej Osade sa k nej pripája Korytnický potok. Centrálnu časť pohoria odvodňuje riečka Lubochnlanka. Od prameňov pod Ploskou tečie smerom na sever najdlhšou dolinou pohoria – Lubochnianskou dolinou.

Severná časť Veľkej Fatry má trochu odlišné hydrologické pomery. Väčšinu tohto územia odvodňujú potoky, ktoré ústia priamo do Váhu (Likavka, Komjatná a Škutovský potok). Na severozápade tvorí hranicu oblasti ďalší významný tok – Orava, ktorá je však vzhľadom na Veľkú Fatru vyslovene cudzorodým tokom. Svoje vody zbiera predovšetkým vo flyšových oblastiach Oravskej Magury a v rámci Veľkej Fatry odvodňuje len najsevernejšiu časť Šipskej Fatry.

Vo viacerých veľkofatranských dolinách možno nájsť vodopády. Napríklad Blatnický potok v rovnomennej doline priberá početné bočné jarky, z ktorých mnohé do doliny padajú v podobe vodopádov a závojev. Menšie

Okolie Necpál

vodopády sú aj v Kremnických vrchoch. Badinsky vodopád sa nachádza v závere Badinskej doliny. Trvalo pretekaný vodopád vznikol na 3 m vysokom skalnom stupni. Pri Králikoch sa nachádza Farebný vodopád s výškou 2 m.

Kremnické vrchy majú vlastnú riečnu sieť a sú pramennou oblasťou viacerých potokov. Väčšina ich územia patrí do povodia Hrona. Najväčším tokom smerujúcim na juh je Rudník (v hornej časti sa nazýva Kamenický potok), ktorý preteká mestom Kremnica. Ďalšími väčšími potokmi na juhu pohoria sú: Kopernica a Ihráčsky potok. Len malú severnú časť Kremnických vrchov odvodňujú potoky patriace do povodia Váhu. V pohorí prameni rieka Turiec, ktorá je hlavným vodným tokom susednej Turčianskej kotliny a jedným z hlavných ľavostranných prítokov Váhu.

Z **podzemných vôd** sú na území Veľkej Fatry významné najmä tie, ktoré sa vyskytujú v oblasti vápencov krasového charakteru a ktoré na povrch vyvierajú zväčša na rozhraní geologického podložia. Napríklad pri budovaní harmaneckého tunela sa narazilo na prameň s výdatnosťou až 760 l/s. Výdatné pramene sa nachádzajú aj v Necpalskej doline, v blízkosti Turčianskej Súvňičky, v Hlavnej doline pri Podhradi a pri Krpel'anoch. V nepriepustných sopečných horninách Kremnických vrchov nie sú také početné a ani také výdatné zdroje podzemných vôd ako vo Veľkej Fatre.

Minerálne vody, ktoré vznikajú v hlbších častiach zemskej kôry, vyvierajú na povrch pozdĺž hlbokých zlomových línií. Minerálna voda je voda zrážkového pôvodu, ktorá po puklinách a zlomoch zostupuje do hĺbky okolo 1 300 až 1 500 m, kde sa otepľuje a mineralizuje a odkiaľ rovnakou cestou vystupuje na povrch. Významná koncentrácia minerálnych prameňov je v doline Váhu. Zemité kyselky možno nájsť pri Rojkove, na pravej strane Váhu medzi Stankovanmi a Kral'ovanmi, významný minerálny prameň je aj v Lubochni. Minerálne pramene vyvierajú aj na úpätí Kremnických vrchov. Najvýznamnejšie sú v Kováčovej, kde slúžia na liečebné účely v kúpeľoch a na kúpanie v známom termálnom kúpalisku.

Pôdy, rastlinstvo a živočíšstvo

Pôdny kryt v oblasti Veľkej Fatry – Kremnické vrchy je výrazne diferencovaný v závislosti od vlastností geologického podkladu, parametrov reliéfu a podnebných zmien. Najrozšírenejším pôdnym typom sú rendziny na vápencovom a dolomitickom podklade. Na kryštalických horninách a na vulkanitoch Kremnických vrchov prevažujú nekarbonátové pôdy s menším obsahom vápnika. Patria sem napríklad horské hnedozeme v iesoch a na svahoch, ktoré s rastúcou nadmorskou výškou pozvoľna prechádzajú do podzolaných hnedozemí.

Najvýraznejšou krajinotvornou zložkou Veľkej Fatry sú lesy, ktoré pokrývajú viac ako dve tretiny jej územia. Najrozšírenejšou drevinou je buk, po ktorom nasleduje smrek, jedľa, borovica a javor. Súvislejšie porasty kosodreviny možno nájsť v oblasti Čierneho kameňa. Lesné spoločenstvá vytvárajú plynulý sled vegetačných stupňov od dubovo-bukového v najnižších polohách cez bukový, jedľovo-bukový, smrekovo-bukovo-jedľový a smrekový až po kosodrevinový v najvyšších polohách. Porasty kosodreviny sa však vyskytujú len na izolovaných ostrovcíkoch. Jej pôvodný výskyt výrazne ovplyvnilo rozširovanie pasienkov v pásme hlavného hrebeňa, ktoré bolo najintenzívnejšie v období valašskej kolonizácie v 15. až 17. storočí. Cenné sú najmä spoločenstvá reliktných borín na dolomitových a vápencových skalách v západnej časti územia. Európskou raritou je výskyt tisu obyčajného. Ide o najväčšie sústredenie jeho pôvodného výskytu v Európe (viac ako 150 000 kusov). Tis možno nájsť vo viacerých veľkofatranských dolinách (najmä v Harmaneckej doline v národnej prírodnej rezervácii Harmanecká tisina).

Rastlinstvo Veľkej Fatry a Kremnických vrchov je neobyčajne pestré. Najväčšmi to platí o veľkofatranských svahoch budovaných vápencami a dolomitmi. Zastúpené sú tu teplomilné, horské i vysokohorské druhy. Reliktný charakter majú vzácne rastlinné spoločenstvá skalných biotopov, ktoré pretrvali najmä na miestach, kde rozvoj leša nebol a nie je možný (napr. na strmých a kolmých skalných stenách, v previsoch, extrémnych polohách najvyšších vrchov, lavinových žľaboch, hlbokých inverzných rok-

Jánošíkova kolkáreň

linách a pod.). V oblasti je zastúpená veľká skupina endemických a reliktných druhov, ktorých počet je jeden z najvyšších na Slovensku. Ide o špecifické druhy kveteny viazané výhradne na určité územie. Najbohatšie a najpestrejšie sú rastlinné zoskupenia na vápencoch a dolomitoch. Na viacerých, väčšinou veľmi ťažko dostupných miestach rastú lesy pralesového charakteru. Z nelesných rastlinných spoločenstiev sú najrozsiahlejšie lúčne spoločenstvá v hôľnom pásme a v niektorých dolinách a spoločenstvá slatín a rašelinísk. Krásu kvetov Veľkej Fatry možno najlepšie obdivovať od druhej polovice mája do konca júna.

Živočíšna ríša Veľkej Fatry a Kremnických vrchov je veľmi pestrá a druhovo rozmanitá. Rozľahlosť územia a dostatočne veľké lesné plochy relatívne málo narušenej prírody zaručujú mnohým živočíchom veľmi dobré životné podmienky. Z cicavcov tu ešte aj v súčasnosti nachádzajú útočisko veľké šelmy ako medveď hnedý a rys ostrovid. Veľká Fatra je pohorím s druhým najvyšším počtom medvedov na Slovensku (na prvom mieste sú Nízke Tatry). Rys je v súčasnosti hlavným prirodzeným regulátorom početného stavu jelenej a srnčej zveri. V roku 1962 pri Necpaloch ulovili exemplár, ktorého lebka je z hľadiska veľkosti dodnes neprekonanou trofejou. Výskytom medveďa a rysa je známa predovšetkým Lubochnianska, Gaderská a Blatnická dolina. Z ďalších dravcov sa v oblasti vyskytuje vlk dravý a mačka divá. Jelenia a srnčia zver je charakteristická nielen vysokým počtom, ale aj dobrou kvalitou, a preto sa používa aj na vylepšenie a omladenie stád žijúcich v iných oblastiach Slovenska. Množstvo jaskýň a skalných štrbín vytvára vhodné podmienky na početný výskyt netopierov. V bralnatých vápencových terénoch hniezdia mnohé druhy vzácného vtáctva (napr. orol skalný, sokol sťahovavý, krkavec, výr a ďalšie). Spolu bolo na území Veľkej Fatry zaregistrovaných približne 60 druhov cicavcov, 110 druhov vtákov, 8 druhov obojživelníkov a 7 druhov plazov.

Fatranské kamziky

Pred polstoročím vypustili v Gaderskej doline do voľnej prírody 20 kamzikov alpského pôvodu, ktoré doviezli z umelo založených lokalít ich výskytu v Českej republike. Jedným z hlavných dôvodov bola aj určitá „poistka“ pre prípad, že by sa medzi kamzikmi vo Vysokých Tatrách vyskytla nejaká epidémia. Hlavným centrom rozšírenia kamzikov vo Veľkej Fatre je Gaderská dolina, Dedošová a Blatnická dolina, kde sa v menších skupinách s obľubou zdržiavajú na skalnatých miestach v zóne nesúvislého lesa. Jednotlivé kusy kamzičej zveri sa pozorovali už aj vzdialenejšie od hlavného miesta ich výskytu, napríklad na Čiernom kamení, Rakytove a v hornej časti Lubochnianskej doliny. Počet fatranských kamzikov sa v súčasnosti odhaduje na 50 až 60 kusov.

Ochrana prírody

Územie Veľkej Fatry so značnou koncentráciou prírodných hodnôt vyhlásili v roku 1973 za chránenú krajinnú oblasť a v roku 2002 za **národný park**. Základné prírodné hodnoty Veľkej Fatry spočívajú v skutočnosti, že ide o rozsiahle horské územie s členitým povrchom, bohatým výskytom krasových javov, so súvislými lesmi, s rozsiahlym a typickým hôľnym pásmom, dlhými dolinami, pestrým rastlinstvom a živočíštvom a najväčším náleziskom pôvodného výskytu tisu obyčajného v Európe. Správa Národného parku Veľká Fatra sídli vo Vrútkach. Národný park má rozlohu 404 km², jeho ochranné pásmo 261 km². Značná časť územia má vyšší stupeň ochrany v rámci maloplošných chránených území. Vo Veľkej Fatre doteraz vyhlásili 16 národných prírodných rezervácií (medzi najznámejšie patri napr. Harmanecká tisina, Tlstá, Lysec, Jánošíkova kolkáreň, Šip), 5 prírodných rezervácií, 13 prírodných pamiatok a 4 chránené areály. Národný park Veľká Fatra na severe hraničí s Národným parkom Malá Fatra a na východe s Národným parkom Nízke Tatry.

Prírodné hodnoty Kremnických vrchov zatiaľ nie sú chránené vo forme veľkoplošného chráneného územia. Na najcennejších lokalitách však vyhlásili viacero maloplošných chránených území. Ide o 3 národné prírodné rezervácie, 4 prírodné rezervácie, 1 národnú prírodnú pamiatku, 4 prírodné pamiatky a 1 chránený areál. Okrem toho sú chránené aj viaceré vzácne stromy rastúce na území mesta Kremnica. Na spoznávanie prírodných a kultúrnych hodnôt Kremnických vrchov turistom slúžia tri náučné chodníky. Jeden vedie Badinským pralesom, druhý po svahoch Kremnického štósu nad Kremnicou a tretí prechádza cez národnú prírodnú rezerváciu Boky na juhu pohoria.

Skalné steny Tlstej

Prírodné zaujímavosti a tipy na výlety

Veľká Fatra

Oblasť Veľkej Fatry patrí z turistického hľadiska k najhodnotnejším územiám Slovenska. Zaslúženú pozornosť priťahuje v prvom rade vlastné pohorie s lesnatými dolinami, výbornými vyhlídkovými miestami a hôľným ústredným hrebeňom. Prechádzky dolinami – Belianskou, Nespalskou, Blatnickou, Gaderskou, Dedošovou či Vlkanovou patria k nevšedným turistickým zážitkom. Poskytujú množstvo estetických pohľadov na skalné útvary a do bočných tiesňav. Vďaka tomu, že ústredný hrebeň je od Kráľovej studne po Malinné z veľkej časti hôľny, patrí jeho zdolanie spolu s hrebeňovým prechodom Nizkých Tatier, Krivánskej Fatry a Martinských holi k najhodnotnejším hrebeňovým túram. Poskytuje celý rad nádherných výhľadov na blízke i vzdialenejšie pohoria stredného a severného Slovenska.

Hlavným cieľom väčšiny návštevníkov Veľkej Fatry je hlavný hrebeň. Turisti si obvyčajne vyberajú niektorý z jeho vyhlídkových vrcholov alebo prechod dlhšieho či kratšieho úseku hrebeňovej túry. Pre praktickú turistiku je zaujímavé, že hrebeň sa ťahne skôr na východnej strane masívu, a tak sú výstupy z liptovskej strany (napr. z Revúckej doliny) oveľa kratšie. Z krajinárskeho hľadiska však nie sú až také pútavé ako cesty dlhými dolinami turčianskej strany pohoria (napr. Gaderskou alebo Blatnickou dolinou). Prechod celého hlavného hrebeňa od juhu na sever sa začína v sedle Malý Šturec, resp. pri horskom hoteli Kráľova studňa. Pri postupe zo severu na juh sa nastupuje v Ružomberku, resp. pri hornej stanici lanovky v horskom stredisku Malinné. V oboch prípadoch prechod trvá dva dni s nocľahom v Chate pod Borišovom. Hrebeňovú túru si možno rozložiť aj na dlhší čas s prípadným prenocovaním v horskom hoteli Smrekovica (trasy č. 26, 27 a 28).

Južná tretina hrebeňa (od Krížnej po Ploskú) poskytuje stále výhľady na liptovskú i turčiansku stranu, pretože celá trasa prechádza vysoko nad hornou hranicou lesa. Od rozvetvenia v masive Ploskej pokračujú hrebeňové túry po oboch vetvách – turčianskej i liptovskej. Červeno značková ná západná trasa je krajinársky výraznejšia, a preto sa nazýva Veľkofatranská magistrála. Vede turčianskou vetvou, ktorá je z veľkej časti (asi 90 %) zalesnená. Výhľady poskytuje najmä Malý Lysec, Klák, Magura a Kopa. Prechod je náročný pre časté straty výšky (trasa č. 27).

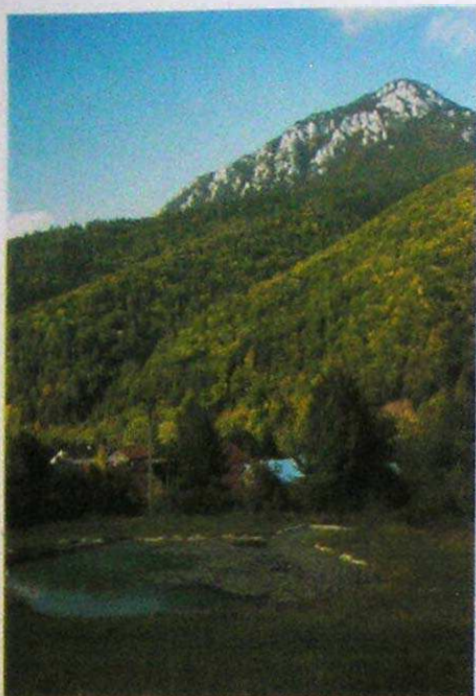
Liptovská vetva, ktorá spolu s bočnými rázsochami vyplňa priestor medzi Lubochnianskou a Revúckou dolinou, je turisticky veľmi atraktívna a pestrá aj napriek tomu, že chodník v tejto časti veľmi často odbočuje z hrebeňa na úbočia (obchádza Čierny kameň, Skalnú Alpu, atď.). Značka miňa aj vrcholy Šipruňa a Malinného, na tieto vrchy však možno vystúpiť po značkových odbočkách, príp. vychodených chodníkoch. Naproti tomu Rakytov, ktorý sa vo všeobecnosti považuje za najkrajší vyhlídkový bod Veľkej Fatry, možno zdolať priamym výstupom po hrebeni (trasa č. 28). Ďalšie

Vlkolínske lúky

vrchy s krásnym výhľadom sa nachádzajú v bočných rázsochách. Na turčianskej strane dominuje Drieňok, Tlštá, Ostrá, Borišov a Lysec. Na liptovskej strane poskytuje ďaleký výhľad vrch Sidorovo, ktorý je ľahko dostupný z Ružomberka i Vlkoľinca. Azda najkrajším vyhlídkovým bodom v južnej časti pohoria je vrch Japeň.

Veľkou pozoruhodnosťou Veľkej Fatry sú doliny. Predovšetkým na turčianskej strane vzbudzujú obdiv bralnaté partie Žarnovickej, Blatnickej, Gaderskej a Dedošovej doliny. Jednou z najkrajších hlbokých dolín na Slovensku je Konský dol. V dolomiticko-vápencovom podklade vznikli rozmanité, vzhľadovo pôsobivé povrchové a podzemné tvary. Nájsť tu možno hladké skalné steny, hlboko rozbrázdnené strminy, tiesňavy, skalné veže, okná a jaskyne. Malebné, miestami však až bizarné vápencové útvary sprevádzané nádherou horských kvetov, sa vyskytujú takmer v každej doline Veľkej Fatry. V severných dolinách na turčianskej strane (Belianska, Jasenská a Kantorská dolina) prevládajú hlboké lesy s krásnymi poľanami. Hoci Veľká Fatra patrí k našim najlesnatejším pohoriam, okrem bohatosti lesného porastu v nej možno obdivovať aj prekvapujúco krásne lúky s množstvom sennikov (napr. v okolí Lysca, nad dolinou Váhu medzi Hubovou a Černovou a v oblasti Japeňa).

Rojkovské rašelinisko so Šípom

(1 170 m). Rozložitý vrch s dolomitovými bralami a zachovanými lesnými a skalnými biocenózami je národnou prírodnou rezerváciou. Výrazný vrchol sa vypína nad sútokom Váhu s Oravou, pričom trasy výstupu sú značkované z oboch údolí (trasa č. 1) žltou značkou. Z vrcholu je prekrásny výhľad na južnú a východnú stranu a do hlbokého údolia Váhu, v ktorom sa na úseku medzi Kralovcami a Krpelanmi nachádza **Kraloviansky meander**. Ide o krajinársky atraktívnu prírodnú pamiatku dokumentujúcu geologický vývoj tejto oblasti. Neďaleko Stankovian sa nachádzajú tri významné prírodovedné lokality - prírodná rezervácia **Močiar** s ochranou travertínových útvarov s močiarnou vegetáciou, prírodná rezervácia **Rojkovské rašelinisko** s výskytom zriedkavých druhov slatinnej a vrchoviskovej vegetácie a prírodná pamiatka **Rojkovská travertínová kopa** s travertínovým jazierkom a prameňom teplej uhličitej minerálnej vody.

V údolí Váhu sa nachádza aj obec **ŠVOŠOV** (454 m, 800 obyvateľov), ktorá je ďalším východiskom výletov do oblasti ležiacej severne od Váhu. Trasa č. 2 vedie cez východnú časť Šipskej Fatry a končí sa v Rybárpoli, ktoré je mestnou časťou mesta Ružomberok. Prechod zalesnenou oblasťou poskytuje len obmedzené výhľady z vyhlídkovej plošiny pod Radičinou (1 127 m). Najvyšším vrcholom na tejto trase sú zalesnené Kečky (1 139 m).

Hustá sieť turistických značkovaných chodníkov sprístupňuje všetky krásy Veľkej Fatry. Mnohé doliny sú pospájané do turistických okruhov, pričom značkované chodníky vedú aj cez viaceré prírodné rezervácie. Pre vyznávačov menej náročnej alebo rodinnej turistiky je vhodným východiskom Ružomberok alebo Donovaly. Horské dopravné zariadenia uľahčujú výstup do vyšších polôh, kde možno absolvovať niektorú z esteticky pôsobivých okružných túr. Vďaka polohe ponúkajú najmä vrcholové partie Veľkej Fatry pohľady na široké panorámy okolitých pohorí.

V najsevernejšej časti turistickojej oblasti predstavuje **Šipska Fatra** oddelenú horskú skupinu. Pomenovanie dostala podľa hlavnej dominanty - mohutného vápencového masívu Šipa

Scenériu dopĺňa romantické prostredie Studničnej (770 m) s Hlavačkou v pozadí (902 m), ktoré sú známe ako cvičné horolezecké skaly, alebo Dubovské lúky s množstvom senníkov.

KRPEĽANY (410 m, 1 100 obyvateľov) sú známe predovšetkým podľa rovnomennej vodnej nádrže. Z obce vedie značkovaná trasa na Maguru (1 059 m), ktorá leží v tesnej blízkosti turčianskej vetvy hlavného hrebeňa. Možný je aj prechod cez Lubochnianske sedlo do Lubochne (trasy č. 3 a 4). **LUBOCHŇA** (451 m, 1 100 obyvateľov) je známa predovšetkým ako kúpeľné centrum so známym endokrinologickým liečebným ústavom. Leží pri vyústení 25 km dlhej Lubochnianskej doliny, ktorá je najdlhšia na Slovensku. Do zrušenia lesnej železnice, ktorá viedla až do jej horných častí,

bola vynikajúcim východiskom výletov do severnej časti pohoria. V súčasnosti je vjazd do doliny povolený iba na niekoľkokilometrovom úseku k lyžiarskemu vleku na Krátkom, ďalej treba kráčať pešo hore dolmou alebo odbočiť na niektorú stranu. Na pekné túry sa možno vybrať aj priamo z Lubochne, z ktorej rôznymi smermi vychádza niekoľko chodníkov rôzneho stupňa náročnosti.

Vďaka polohe, prekrásnemu okoliu a množstvu vzácnych prírodných útvarov patrí mesto **RUŽOMBEROK** (494 m, 31 000 obyvateľov) k turisticky najatraktívnejším a najnavštevovanejším oblastiam. Leží na západnom okraji Liptovskej kotliny, kde sa stretáva Veľká Fatra, Nízke Tatry a Chočské vrchy. V bezprostrednej blízkosti mesta sa okrem krajinársky cenných lokalít nachádzajú aj zaujímavé prírodné výtvory, ktoré súvisia s geologickou stavbou okolitých pohorí. Jednou z miestnych častí Ružomberka je **Černová** (491 m), rodisko Andreja Hlinku. Nachádza sa tu **súbor pamiatok na Černovskú masakru**, ktorý je spomienkou na ľudí zastrelených pri vysviacke kostola v októbri 1907. Táto časť Ružomberka je východiskom príjemnej túry do severnej oblasti pohoria s peknými výhľadmi do údolia Váhu (trasa č. 5).

Ružomberok je charakteristický dobrým prístupom do Veľkej Fatry nielen po viacerých turistických chodníkoch, ale aj pohodlnou kabínkovou

Veľké schody v Ružomberku

Vlkolinec

lanovkou z doliny Hrabovo. Pri hornej stanici lanovky v nadmorskej výške takmer 1 000 m sa nachádza **horské stredisko Malinné** s vhodnými podmienkami na zjazdové i bežkárске lyžovanie. Stredisko je zároveň ideálnym východiskovým bodom nástupu na hlavný veľkofatranský hrebeň. Areálu dominuje mohutný vrchol Malinného (1 209 m), na ktorý sa možno ľahko dostať viacerými chodníkmi. Nad hotelom Malina sa nachádzajú bralnaté Predné Haliny, ktoré tvoria jednu z dominant okolitej scenérie. Predné Haliny sú typické až 65 m vysokými zvislými stenami s množstvom horolezeckých ciest rôzneho stupňa náročnosti. Na Predné Haliny možno vystúpiť po tvarovej značke od hornej stanice kabínkovej lanovky. Nad Májekovou chatou, ktorá slúži ako stanica Horskej služby, sa nachádzajú Zadné Haliny. Tvoria ich vežovitú formu s výškou až 40 m, v ktorých sa nachádza menšia jaskyňa. Väčšina turistov však horské stredisko Malinné využíva ako východiskový, resp. cieľový bod túr do oblasti liptovskej vetvy hlavného hrebeňa alebo menej náročných výletov v okolí (trasy č. 6, 7 a 8). Medzi ľahko dostupné prírodné atraktivity tejto oblasti patrí prírodná pamiatka **Krkavá skala**, vežovitý útvar na svahu vrchu Sidorovo. Krkavá skala má zo všetkých strán zvislé steny, ktoré sú vysoké 15 až 30 m. Možno sa na ňu pohodlne dostať po ceste do osady Vlkolinec alebo lúkami z Malinného.

Osobitnú pozornosť si zaslúži osada **Vlkolinec** (718 m), zachovaný komplex a ucelený urbanistický celok 45 dodnes udržiavaných dreveníc, ktorý leží na úpätí vrchu Sidorovo. Pamiatkovú rezerváciu ľudovej architektúry so živou atmosférou horského sídla s typickými zrubovými domami pre jej hodnoty v roku 1993 zapísali do Zoznamu pamiatok svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. V celom Vlkolinci je jedinou murovanou stavbou **kostolík**, ostatné stavby sú z dreva. Pozornosť návštevníkov vzbudzuje aj drevená **zvonica** z 18. storočia. V osade sa nachádza **Rolnícky dom**, v ktorom si možno pozrieť ukážku pôvodného vybavenia domácnosti v niekdajšej typickej slovenskej horskej dedine (trasa č. 7).

Vlkolinec

Asfaltová cesta z Bieleho Potoka do Vlkolinca vedie priamo popod chránenú prírodnú pamiatku **Doggerské skaly**. Na ďalšom úseku tejto krátkej cesty sa vypína **Vlčia skala**, ďalšia prírodná pamiatka. Jej bralo tvorí travertín, ktorý už v súčasnosti nerastie. Turistická značka vychádzajúca z osady Biely Potok nesleduje cestu a do Vlkolinca prichádza cez lúky, a preto Doggerské skaly a Vlčiu skalú obchádza.

V Revúckej doline leží ďalšia z administratívnych častí Ružomberka – osada **Podsuhá** s množstvom súkromných chat. Približne v polovici cesty medzi Bielym Potokom a Podsuchou sa nachádza rekreačné stredisko Jazierce. V jeho blízkosti si možno prezrieť prírodné pamiatky **Jazierske travertíny** (výrazná travertínová terasa) a **Jaziersky vodopád**. Podsuchá predstavuje východisko výletov do oblasti vrchov Šipruň, Smrekovica a Rakytov (trasy č. 9 a 10). Šipruň (1 461 m) má dva vrcholy – z vyššieho (východného) je pekný výhľad na Nízke Tatry. Smrekovica (1 530 m) tvorí mohutný zalesnený masív. Turisti však väčšmi navštevujú Malú Smrekovicu (1 485 m), ktorá leží na hlavnom hrebeni, s možnosťami turistického i hotelového ubytovania a lyžiarskymi terénmi. V oblasti sa nachádzajú dve národné prírodné rezervácie. Pre **Jánošíkovu kolkáreň** sú charakteristické zvyšky pralesových lesných porastov s množstvom chránených rastlinných a živočíšnych druhov. **Skalnú Alpu** tvoria pôvodné pralesové lesné spoločenstvá na pestrom geologickom podkla-

de s viacerými chránenými druhmi skalnej vegetácie. Turistický značkovaný chodník prechádza priamo cez stred rezervácie. **Rakytov** (1 567 m) je najvyšším vrchom v liptovskej vetve hlavného hrebeňa. Jeho typický odlesnený vrchol má pravidelný pyramídový tvar, ktorý možno dobre rozpoznať z rôznych strán a vzdialeností. Rakytov sa často označuje ako najkrajší vyhlídkový vrchol Veľkej Fatry. Vďaka polohe a výške umožňuje rozhľady nielen na Veľkú Fatru, ale aj na viaceré bližšie i vzdialenejšie pohoria (Malú Fatru, Nízke Tatry, Chočské vrchy). Výnimočným krajinársko-estetickým prvkom je vápencový útvar Skalné vráta, ktorý sa nachádza nad Južným Rakytovským sedlom.

LIPTOVSKÉ REVÚCE (680 m, 1 700 obyvateľov) tvoria tri pôvodne samostatné obce – Vyšná, Stredná a Nižná Revúca. Roztiahnutie obce do dĺžky niekoľkých kilometrov umožňuje nástupy do atraktívnej hôľnej a zároveň najvyššej časti hlavného hrebeňa cez viaceré strmé a relatívne krátke doliny (trasy č. 11 a 12). Častým cieľom turistov býva **Čierny kameň** (1 479 m), výrazná bralnatá dominanta hlavného hrebeňa. Samotný vrchol síce nie je prístupný, avšak strmé zrázy tejto priekrovovej vápencovo-dolomitovej trosky na hladko modelovanom reliéfe sú dobre viditeľné prakticky zo všetkých strán. Rozložitá **Ploská** (1 532 m) je charakteristická širokou vrcholovou plošinou, ktorá umožňuje výhľad len do diaľky alebo na strmé úbočia s mimoriadne lavinovými svahmi. Práve v oblasti Ploskej si laviny vyžiadali množstvo obetí, čoho dôkazom sú početné **pamätne tabule** umiestnené pri ceste k Chate pod Borišovom.

Na Ploskej sa jednotný hlavný hrebeň Veľkej Fatry rozvetvuje na dve časti – nižšiu a takmer zalesnenú turčiansku vetvu a vyššiu liptovskú vetvu s viacerými možnosťami atraktívnych výhľadov. Neďaleko Ploskej sa nachádza z krajinárskeho hľadiska jedna z najatraktívnejších oblastí Veľkej Fatry s azda najkrajšie umiestnenou chatou. Ide o **Chatu pod Borišovom**, ktorá predstavuje hlavný východiskový bod takmer ideálne situovaný v centrálnej časti pohoria. Poskytuje mimoriadne široký výber výletov od krátkych prechádzok až po celodenné túry po hlavnom hrebeni. Nad turistickou chatou s celoročnou prevádzkou sa vypína jeden z najvýraznejších a najvyšších vrcholov pohoria – 1 510 m vysoký **Borišov**. Hoci naň nevedie nijaká turistická značka, od chaty je ľahko prístupný zreteľným chodníkom. Z vrcholu sa otvára vynikajúci kruhový rozhľad na bližšie i vzdialenejšie pohoria. Vrch Borišov je národnou prírodnou rezerváciou s ochranou typického krasového reliéfu s viacerými skalnými stenami a jaskyňami.

Horská obec **DONOVALY** (960 m, 150 obyvateľov) je obľúbeným rekreačným centrom v Nízkych Tatrách, hoci poloha zaraďuje niektoré k nej patriace osady (ležiace na úpätí rozloženého vrchu Zvolen) do Veľkej Fatry. Okrem zimného využitia Donovaly vo svojom blízkom i vzdialenejšom okolí ponúkajú viaceré letné turistické trasy rôzneho stupňa náročnosti (od ľahkých prechádzok až po časovo i fyzicky náročné túry). Trasy č. 13 a 14 vedú cez blízko ležiaci Zvolen, avšak za vhodných klimatických podmienok môžu Donovaly predstavovať východisko túr až do oblasti Križnej s možnosťami ďalších

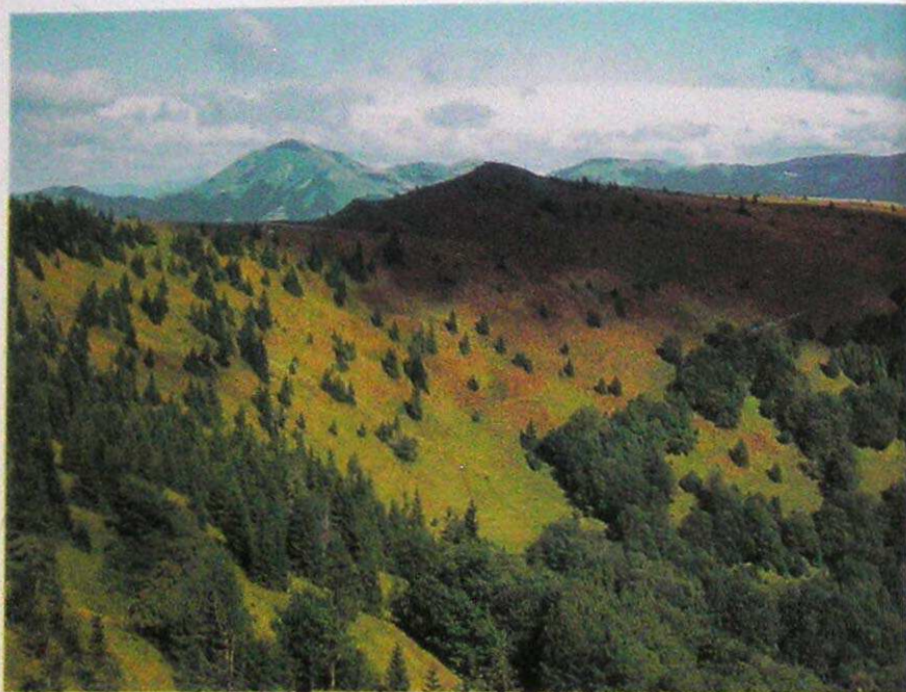

Donovaly

kombinácii. Výstup na výrazný Zvolen si možno uľahčiť použitím sedačkovej lanovky na Novú hoľu, odkiaľ už nie je ďaleko vrchol s kruhovým rozhľadom.

STARÉ HORY (480 m, 450 obyvateľov) ležia pri hlavnej ceste spájajúcej Donovaly s Banskou Bystricou v hlbokéj a mohutnej Starohorskej doline. Pôvodne predstavovali banickú osadu, ktorej obyvatelia sa zaoberali ťažbou striebra a medi. V obci sa dodnes zachovalo niekoľko starých banických domov. Staré Hory s dobrým dopravným spojením a viacerými osadami (Horný a Dolný Jelenec, Valentová, Rybie a Prašnica) predstavujú križovátku turistických chodníkov a východisko výletov nielen do Nízkych Tatier, ale aj do južnej časti Veľkej Fatry (trasy č. 15 a 16). Malú, pôvodne uhliarsku osadu Rybie, ktorá leží v úzkej dolinke na úpätí Križnej, v roku 1924 zasiahla mohutná lavina. Závally snehu zničili časť osady, pričom zahynulo 18 ľudí. Dnes sa Rybie využíva na rekreačné účely.

Južná časť pohoria, predovšetkým oblasť Kráľovej studne, je dostupná aj z úzkej doliny Harmaneckého potoka. Cez dolinu vedie jedna z najkrajších horských ciest na Slovensku. Prechádza cez horské sedlo Malý Šturec (890 m) a spája Banskú Bystricu s Turčianskou kotlinou. Pozornosť si zaslúži aj železničná trať z Banskej Bystrice do Hornej Štubne, ktorá tiež prechádza Harmaneckou dolinou. Pohľad z vlaku do hlbokéj doliny a na vysoké, zales-

Malý Zvolen

nené a miestami skalnaté vrcholové partie spôsobuje, že cestovanie na tomto atraktívnom úseku sa stalo skutočným zážitkom. Na oboch stranách úzkej doliny možno sledovať viaceré bralnaté útvary v mohutných vápencovo-dolomitických súvrstviach.

V horskom sedle Malý Šturec sa možno pripojiť k červeno značkovanej **Ceste hrdinov SNP** a pokračovať cez Kráľovu studňu, Krížnu a Zvolen do Donová. Z obce **DOLNÝ HARMANEC** (440 m, 200 obyvateľov) vedie značkovaný turistický chodník cez vrch Japeň do Starých Hôr. Japeň tvorí výrazný masív v najjužnejšom výbežku Veľkej Fatry. Je charakteristický dlhým vrcholovým hrebeňom medzi Zadným Japeňom a hlavným vrcholom. Hoci celý masív je na svahoch husto zalesnený, cez hrebeň sa ťahne pás kvetnatých lúk, na ktorých možno nájsť veľký počet jednotlivito rastúcich javorov. Ich vek sa odhaduje na niekoľko sto rokov. Na zníženom hrebeni, ktorý spája Japeň s Malou Krížnou, javory dokonca vytvárajú súvislý porast. Tento jav je v slovenských horách v takýchto podmienkach skutočne ojedinelý. Lúčny charakter hrebeňa i hlavného vrcholu umožňuje krásny výhľad na Krížnu a do mohutnej Starohorskej doliny.

Jednou z hlavných pozoruhodností oblasti je **Harmanecká jaskyňa**, ktorá je najväčšia vo Veľkej Fatre. Táto národná prírodná pamiatka sa

nachádza vo svahu Kotolnice nad Harmaneckou dolinou v druhohorných vápencoch Harmaneckého krasu. Je charakteristická bohatou snehobiellou kvapľovou výzdobou, rozsiahlymi dómami, mohutnými nástennými vodopádmi a jazierkami. Jej vstupná sieň bola pod názvom **Izbica** známa už v minulosti. V roku 1932 objavili jej ďalšie pokračovanie a v roku 1950 ju sprístupnili verejnosti. Vďaka ďalším objavným prácam dosiahli známe priestory dĺžku do 2 500 m, prehliadkový okruh meria vyše 1 000 m. Jaskyňa je otvorená od začiatku mája do konca októbra denne okrem pondelka, v zimnom období je zatvorená. Prehliadka trvá približne jednu hodinu. Od parkoviska nachádzajúceho sa pri ceste v Harmaneckej doline sa možno k jaskyni dostať asi za 50 minút. Na tomto úseku je vybudovaný **náučný chodník** so siedmimi informačnými panelmi.

Ďalšou prírodnou osobitosťou dostupnou z Harmaneckej doliny (trasa č. 17) je **Harmanecká tisina**, ktorá je národnou prírodnou rezerváciou s rozlohou takmer 20 ha. Lokalita má európsky význam. Dôvodom jej vzniku bola ochrana tisu obyčajného, ktorý tu predstavuje treťohorný relikv v oblasti svojho najväčšieho prirodzeného výskytu. Vek najstarších exemplárov sa odhaduje na 500 až 600 rokov, obvod kmeňov dosahuje viac ako 2 m a výška až 18 m. Celkový počet stromov dosahuje viac ako 150 000 kusov, čo predstavuje najväčšiu súvislú koncentráciu tisu obyčajného v Európe. Zeleno značkovaný chodník spája Harmaneckú dolinu s oblasťou Kráľovej studne, pričom prechádza okolo prírodných pamiatok Dolná a Horná Túfna. Ide o menšie jaskyne v hornej časti doliny Túfna. Obe merajú niekoľko desiatok metrov, majú portálové vchody a bohatú kvapľovú výzdobu. Archeologické nálezy potvrdzujú sezónne osídlenie z čias paleolitu. Obe jaskyne sú pre verejnosť uzavreté, z turistického chodníka možno nazrieť len do ich vstupných častí.

Dolina Túfna predstavuje jednu z možných prístupových ciest do oblasti **Kráľovej studne**, ktorá je významnou križovatkou turistických trás v južnej časti Veľkej Fatry. Kráľova studňa je známa výdatným prameňom, z ktorého sa voda zachytáva do viacerých žlabov a napájadiel pre hovädzi dobytok. V tesnej blízkosti sa vypína Kráľova skala (1 377 m), výrazné vápencové bralo. V jeho dolnej lúčnatej časti sa nachádza horský hotel **Kráľova studňa**. Široké hölne priestory v jeho okolí sú vyhľadávaným lyžiarskym terénom. Z oblasti Kráľovej studne vychádzajú značkované trasy všetkými smermi, pričom viaceré z nich smerujú do bralnatej časti pohoria (trasy č. 18 a 19). Na Kráľovej studni sa začína hölina časť veľkofatranskej magistrály, ktorá je najatraktívnejšou vyhliadkovou trasou hlavného hrebeňa. Jej najvýznamnejšou dominantou je vrch **Krížna** (1 574 m). Po demontovaní sedačkovej lanovky a strate pohodlného prístupu z obce **TURECKÁ** (610 m, 140 obyvateľov) na Lišku (1 445 m), z ktorej na vrchol Krížnej nie je ďaleko, sa počet turistov v tejto oblasti mierne znížil. Na vrchu Liška sa začína **náučný chodník**, ktorý má dĺžku 11 km a prechádza cez Krížnu. Ostredok (1 592 m), Suchý vrch (1 550 m) a Chyžky (1 340 m) na Ploskú (1 532 m) a končí sa v sedle pod Borišovom. Na deviatich paneloch poskytuje infor-

Múzeum Karola Plicku v Blatnici

mácie o ochrane prírody, flóre, faune, lesných spoločenstvách, nebezpečenstve pôdnej erózie, lavinách a histórii SNP na území Veľkej Fatry. Trasa náučného chodníka vedie cez viaceré maloplošné chránené územia. Ide o národné prírodné rezervácie Suchý vrch a Borišov, prírodnú rezerváciu Biela skala a prírodnú pamiatku Majerova skala.

BLATNICA (500 m, 850 obyvateľov) predstavuje starú kultúrnu obec s olejkárskou tradíciou a zaujímavou ľudovou architektúrou. Vďaka polohe pri vyústení Gaderskej a Blatnickej doliny do Turčianskej kotliny je ideálnym východiskom výletov do oboch spomínaných dolín, ktoré sú krajinársky výnimočné. Z Blatnice možno vystúpiť na vrchol **Tlstej** s nádherným výhľadom, na výraznú a bralnatú **Ostrú**, ktorá je jedným z najkrajších vrchov Veľkej Fatry, na Drieňok i do oblasti **Kráľovej studne** a **Križnej** (trasy č. 20, 21 a 22). Neďaleko obce sa nachádzajú zrúcaniny **Blatnického hradu**, ktorého vznik sa datuje do 13. storočia. Na hrade sa zachovali zvyšky múrov, klenieb a strieň. Okolie Blatnice je najbohatším archeologickým náleziskom vo Veľkej Fatre. Osídlenie z mladšej doby kamennej a rímskej (púchovská kultúra) sa našlo v Jaskyni na Vyhni nad Konským dolom. Na svahu Plešovice sa na začiatku Gaderskej doliny nachádza hradisko, ktoré bolo osídlené v bronzovej a rímskej dobe. V obci možno navštíviť barokový kaštieľ, ktorý je

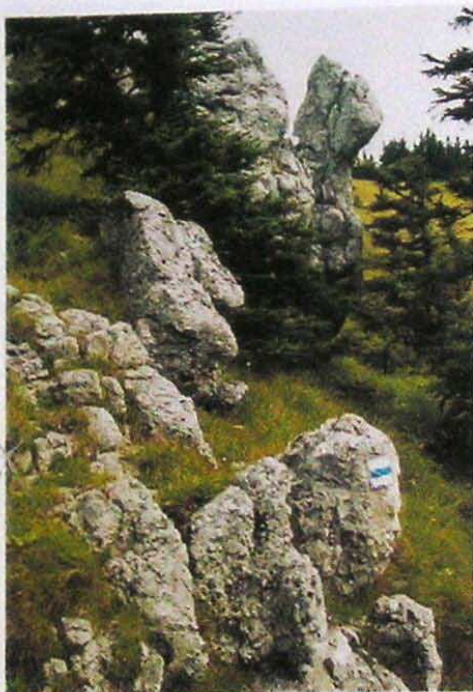
v súčasnosti sídlom **Múzea Karola Plicku** s neopakovateľnými historickými fotografiami Slovenska. Pri potoku sa zachovala zaujímavá architektúra – domy s klenutými bránami a so strieškami s peknou plastickou výzdobou z prelomu 18. a 19. storočia. Z malebnej obce Blatnica pochádza mnoho osobností – napríklad prvá slovenská botanička Izabela Textorisová, na pamiatku ktorej v obci zriadili pamätnú izbu, či bratia Siakelovci, ktorí si v roku 1921 svoje rodisko vybrali na sfilmovanie prvého slovenského nemého filmu *Jánošík*. Blatničania sa v minulosti preslávili aj ako slávni olejkári, ktorí pochodili mnohé európske krajiny.

Olejkári a šafraníci

V období stredoveku začali mnisi z Kláštora pod Znievom zbierať liečivé rastliny, čo sa neskôr rozšírilo aj do ďalších obcí. Spolu so zberom postupne prevítal obchod s liečivými olejmi, rastlinami a inými prípravkami spojený s liečivou činnosťou. Táto činnosť predstavovala hlavný zdroj obživy mnohých obyvateľov predovšetkým v oblasti horného Turca. Najväčší rozvoj zaznamenalo olejkárstvo od polovice 18. do konca 19. storočia, kedy bolo turčianskych olejkárov vyše tisíc. Svoj tovar – liečivé masti, oleje, tinktúry, bylinky na mnohé ľudské i zvieracie choroby – nosievali na chrbte. Po zániku olejkárstva sa z väčšiny olejkárov stali podomoví obchodníci. V celom Turci by sa v tom čase nenašla obec, v ktorej by nebol tzv. šafraník, čo v dnešnej terminológii znamená obchodný cestujúci. Podomoví predavači predávali vzácne korenie a iný drobný tovar takmer po celej Európe. Svoj široký šiator si vždy rozložili na miestnom trhovisku, a pretože ku kupujúcim nedočiahli, nosili si so sebou dlhú a širokú varechu, na ktorú kupujúci kládli peniaze. Šafraníci rozumeli každému kupujúcemu a svoj tovar vedeli ponúkať v mnohých cudzích jazykoch. Boli pyšní na to, že sú „kramári“, a nie klamári...

Gaderská a Blatnická dolina sú turisticky najvýznamnejšími dolinami Veľkej Fatry. Na dolomiticko-vápencovom podklade vznikli rozmanité a vizuálne mimoriadne pôsobivé povrchové i podzemné tvary reprezentované hladkými skalnými stenami, hlboko rozbrázdnenými strminami, tiesňavami, skalnými vežami a oknami. Priamym pokračovaním Gaderskej doliny je na jej hornom úseku **Dedošová**. Obe doliny dosahujú dĺžku takmer 18 km. Dolina Dedošová má vzhľad kaňonu s mohutnými bralami, so skalnými vežami a s množstvom ďalších skalných útvarov. Jej atraktivitu zvyšuje bohatá a vzácna vápencová flóra a výskyt zriedkavých živočíchov.

Blatnická dolina je o niečo kratšia ako Gaderská, avšak z krajinárskeho hľadiska je rovnako príťažlivá. Často sa využíva ako prístupová trasa z Turca do oblasti Kráľovej studne a Križnej. V jej dolnej časti sa nachádza výrazný skalný útvar – **Skalné okno**. Gaderská a Blatnická dolina sú navzájom prepojené modrou turistickou značkou, ktorá prechádza cez miestami hlboký a výrazne kaňonovitý Konský dol a sprístupňuje impozantný vápencový masív **Tlstej** (národná prírodná rezervácia s množstvom

Okolie Mažarne

skalných veží a ďalších útvarov). Mohutný rozložitý vrch preveri pri výstupe aj zdatných turistov. Od nadmorskej výšky približne 700 m sa na jeho obode nachádzajú vysoké skalné terasy a bralá. Modro značkovaný chodník prechádza aj okolo jednej z najväčších jaskýň vo Veľkej Fatre. Nazýva sa **Mažarná** a je významná z geomorfologického a archeologického hľadiska. Jej osobitosťou je prameň na vápencovom podklade, ktorý je vo vyšších nadmorských výškach zriedkavým javom. Pritomnosť vody bola pravdepodobne príčinou toho, že jaskyňa odpradávná slúžila zvieratám i ľuďom ako útočisko. Dôkazom ich prítomnosti sú archeologické nálezy z neolitu. Vnútro jaskyne nie je prístupné verejnosti, turisti sa musia uspokojiť s prehliadkou veľkolepého vstupného portálu.

Celú trasu modrej značky nazvali po nestorovi slovenských turistov **Jan-kovi Bojmírovi**, ktorý bol turčianskym rodákom a veľkým milovníkom a obdivovateľom Veľkej Fatry.

Vďaka viacerým dlhým dolinám na turčianskej strane pohoria možno turistické okruhy kombinovať niekoľkými spôsobmi. Napríklad do oblasti Borišova, na Lysec, na turčiansku vetvu hlavného hrebeňa alebo do oblasti Ploskej sa dá dostať tak, že sa na výstup použije jedna dolina a na návrat druhá (trasy č. 23, 24 a 25). Východiskami túr môžu byť v tomto prípade viaceré obce ležiace na úpätí pohoria v Turčianskej kotlině. V **NECPALOCH** (515 m, 750 obyvateľov) zaujmú tri kaštiele a vzácné pôvodné fresky v ranogotickom kostolíku. Ďalším východiskom je obec **BELÁ-DULICE** (495 m, 1 200 obyvateľov), neďaleko ktorej sa nachádza **Jasenská dolina** známa predovšetkým ako dobre vybavené lyžiarske stredisko s viacerými ubytovacími možnosťami. Belianskou alebo Jasenskou dolinou možno vystúpiť na vrch **Lysec** (1 381 m). Je národnou prírodnou rezerváciou a dominuje celému okoliu. Nad neďalekým **SKLABINSKÝM PODZÁMKOM** (550 m, 150 obyvateľov) sa vypínajú zrúcaniny ranogotického **hradu Sklabiňa** z 13. storočia, na ktorom sa už niekoľko rokov uskutočňujú archeologické a rekonštrukčné práce.

Sklabinský hrad

Pre úplnosť treba uviesť ešte dve hlavné centrá Turčianskej kotliny, ktoré nie sú priamymi východiskovými miestami jednotlivých trás, avšak v rozvoji turistiky v regióne majú nezastupiteľnú úlohu. Významné sú z hľadiska vybavenosti ubytovacími, stravovacími a ďalšími zariadeniami a výhodnou dopravnou dostupnosťou. Mesto **MARTIN** (395 m, 61 000 obyvateľov) predstavuje administratívne a kultúrno-hospodárske stredisko Turca. Koncom 19. a začiatkom 20. storočia bolo hlavným centrom slovenského národného a kultúrneho života. Pre turistov smerujúcich do Veľkej Fatry má význam najmä preto, že takmer všetky obce na jej západnom úpätí majú s Martinom pravidelné autobusové spojenie. Neďaleko mesta sa nachádza najväčší skanzen na Slovensku. V lesnom prostredí Jahodnických hájov je situované najväčšie **slovenské múzeum ľudovej architektúry v prírode**. Z cesty medzi Martinom a skanzénom možno odbočiť k obľúbenému prameňu minerálnej kyselky Medokýš. Kúpeľné mesto **TURČIANSKE TEPLICE** (505 m, 7 200 obyvateľov) je centrom horného Turca. Vďaka polohe je predurčené na to, aby slúžilo ako východisko výletov do oboch častí turistickej oblasti – do Veľkej Fatry i Kremnických vrchov. Nachádza sa tu sedem minerálnych prameňov s výdatnosťou do 30 l/s a teplotou do 46 °C.

Martin-Jahodnicke háje

Kremnické vrchy

Kremnické vrchy sú veľmi atraktívnym územím, ktoré je na turistické využitie vhodné v každom ročnom období. Okrem prírodných krás ponúkajú aj hodnotné kultúrno-historické a technické pamiatky. Bol to predovšetkým človek – baník, ktorý po stáročia využíval danosti tohto pohoria. Vniesol sem množstvo pozoruhodných kultúrnych prvkov, ktoré citlivo zasadil do nádhornej prírodnej krajiny. Pešia turistika tu ponúka príjemné prechádzky lesom, návštevu bizarných skalných útvarov a výstupy na zaujímavé vrchy s výhľadom do širokého okolia. V lete môžu turisti na regeneráciu síl využiť termálne kúpalisko v Kremnici. V zime charakter terénu poskytuje nevšedné zážitky milovníkom behu na lyžiach, ktorí si môžu vybrať pohodlné trasy s udržiavanou stopou alebo dobrodružné výlety panensky neporušeným snehom. Nechýbajú však ani výborné možnosti na zjazdové lyžovanie.

Mesto **KREMNICA** (550 m, 5 900 obyvateľov, trasy č. 37 a 38) je skutočným skvostom medzi slovenskými mestami. Jedinečný mestský útvar s množstvom kultúrno-historických pamiatok vysokej umeleckej hodnoty sa uprostred Kremnických vrchov tvoril po stáročia. Jeho jadrom je veľko-

Námestie v Kremnici

lepý mestský hrad s veľkým gotickým chrámom, priťažlivé námestie so stredovekými meštianskymi domami na obode a s nádherným morovým stĺpom uprostred a dobre zachované mestské hradby. Slovenským unikátom je slávna mincovňa, ktorá v meste funguje aj v súčasnosti. Kremnica má nádhernú polohu. Nachádza sa uprostred prírodnej krajiny. Obkolesuje ju takmer súvislý veniec horských hrebeňov, z ktorých sa ponúka pekný výhľad na celé starobylé banické mesto aj s mestským hradom a kamennými hradbami. Z Kremnice vychádzajú štyri značkované chodníky, jeden náučný chodník a viacero neznačkovaných turistických trás. V okolí sa nachádzajú tri chránené územia. Prvým je prírodná rezervácia **Bujačia lúka** s bohatým výskytom vzácného šafranu karpatského, druhým chránený areál **Vejmútovský porast**, v ktorom sa chráni porast borovice vejmutovky, a tretím prírodná rezervácia **Kremnický štôp** na západnom svahu rovnomenného bralnatého vrchu. V prípade nepriaznivého počasia môže byť alternatívou pešej turistiky prehliadka **mestského hradu** s gotickým Kostolom sv. Kataríny.

Najvyššie položenou obcou v Kremnických vrchoch sú **KRAHULE** (872 m, 150 obyvateľov, trasy č. 38 a 40). Ležia na úpätných plošinách na juhozápadnom okraji Flochovského chrbta. Obec má výrazný rekreačný

Kostol sv. Jána Krstiteľa v Kremnických Baniach

charakter a poskytuje dobré možnosti na ubytovanie a stravovanie. V zime majú turisti k dispozícii lyžiarske vleky, zjazdové trate a upravované bežkárске stopy. Pod Krahul'ským vrchom (958 m) sa nachádza športový areál, z ktorého počas populárnych lyžiarskych pretekov **Biela stopa SNP** vybiehajú na trať tisíce bežkárov.

Pri hlavnej ceste vedúcej z Kremnice do Turca sa nachádza bývalá banická obec **KREMICKÉ BANE** (784 m, 250 obyvateľov, trasy č. 39 a 40). Jej hlavnou pozoruhodnosťou je **Kostol sv. Jána Krstiteľa**, ktorý stojí osamotene na kopci nad obcou. Pred kostolom sa nachádza kameň s tabuľou, ktorá oznamuje, že práve tu je **symbolický stred Európy**. Z holého chrbta nad kostolom je krásny výhľad na Kunešovskú planinu, vodnú nádrž Turček a masiv Flochovej. Neďaleký **KUNEŠOV** (800 m, 250 obyvateľov, trasa č. 39) pretína červená turistická značka, ktorá vedie plochou nezalesnenou planinou. Na západe sleduje okraj planiny a od Bralovej skaly sa zvažuje do známeho turistického strediska **Remata** s viacerými ubytovacími a stravovacími zariadeniami, lyžiarskymi vlekmi a zjazdovými traťami. Severne od Kremnických Bani leží obec **TURČEK** (660 m, 700 obyvateľov), ktorá je vhodným východiskom túry na vrch Flochová (1 318 m). Ide o najvyšší bod Kremnických vrchov, ktorý je dostupný aj zo severu a severovýchodu.

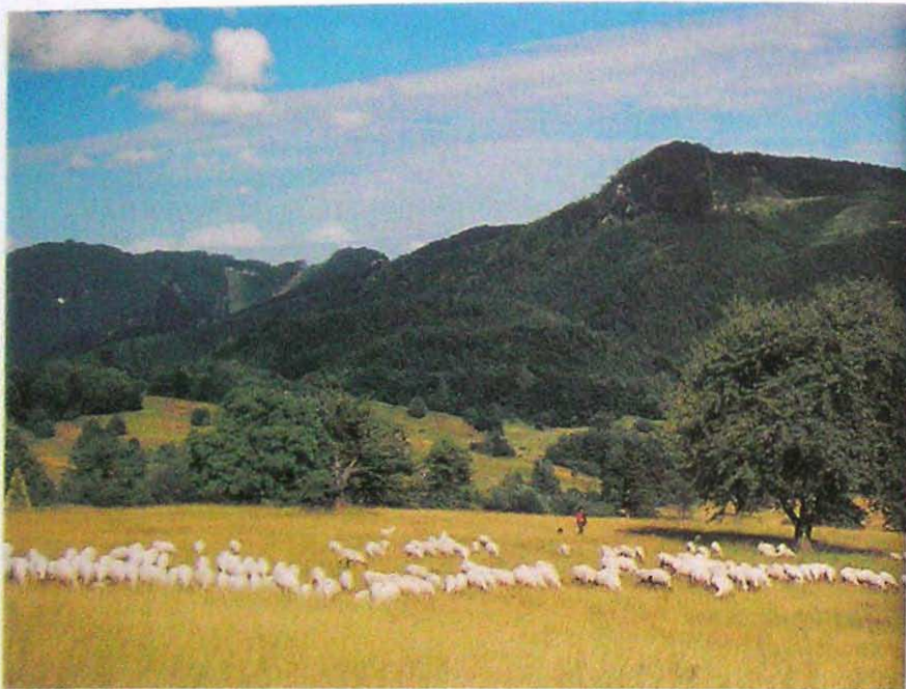
Z tohto smeru vedú na vrchol turistické chodníky začínajúce sa v dolnej časti **Žarnovickej doliny** (trasa č. 29), pri horárni **Bartoška**, v sedle **Malý Šturec** (890 m) a **Hornom Harmanci**. Posledná z týchto trás vedie popri **Harmaneckej jaskyni**.

Asi najviac návštevníkov Kremnických vrchov si za začiatok a cieľ túry volí **Skalku** (trasy č. 32 a 40). Toto dobre vybavené turistické centrum, ktoré leží asi 6 km východne od Kremnice, poznajú najmä milovníci bežkárského športu. Nachádza sa tu lyžiarsky štadión, ktorý sa v prípade nedostatku snehu v Krahuliach stáva miestom štartu Bielej stopy SNP. Skalka je pre turistov atraktívna aj v lete. Môžu sa tu ubytovať alebo občerstviť v troch chatách a jednom horskom hoteli. Cez Skalku prechádza niekoľko značkových turistických chodníkov vrátane hlavnej hrebeňovej magistrály, po ktorej sa možno dostať do sedla Malý Šturec na severe alebo do kúpeľov Kováčová na juhovýchode.

Zo Skalky možno zostúpiť na východný okraj pohoria k trojici nádherné situovaných podhorských obcí. Kordiky, Tajov a Králiky sa využívajú na prímestskú rekreáciu neďalekej Banskej Bystrice. Po starej banickej ceste sa možno dostať k turistickému stredisku pri **Chate nad Tajovom** (trasy č. 31 a 32). Neďaleko sa nachádza **Tunel** (1 150 m, trasa č. 32) – stará banická štôlna, ktorou sa v minulosti prepravovalo striebro a meď z hút v Banskej Bystrici do mincovne v Kremnici. Od Chaty nad Tajovom vedie popri autokempingu asfaltová cesta do obce **TAJOV** (464 m, 400 obyvateľov, trasa č. 31), v ktorej možno navštíviť **pamätnú izbu slovenského literáta J. G. Tajovského** alebo **rodný dom** vynálezcu **J. Murgaša**. V okolí obce je niekoľko zaujímavých chránených prírodných útvarov. Ide o dva **Tajovské vodopády** a **Tajovskú travertínovú kopu**.

Najsevernejšie a zároveň aj najvyššie je položená obec **KORDÍKY** (849 m, 250 obyvateľov, trasy č. 30 a 31). Má nádhernú polohu – z jednej strany ju obkolesujú strmé zalesnené svahy Kremnických vrchov, z druhej strany ponúka otvorená lúčna krajina ďaleké výhľady siahajúce až po Velkú Fatru, Nízke Tatry a Horehronie. Z Kordík možno po žltej turistickej trase vystúpiť do **Kordického sedla** (1 117 m), kde sa možno napojiť na červenú značku vedúcu po hrebeni Flochovského chrbta. Žltá značka za sedlom pokračuje do Mokrej doliny k vodnej nádrži Turček. Turisti sa môžu z Kordík vydať aj smerom na sever po modrej (ďalej po zelenej) značke k Harmaneckej jaskyni alebo smerom na východ po žltej značke do Harmancia alebo po zelenej značke do Banskej Bystrice.

Priamo pod vysielacom Suchá hora, ktorý stojí na Skalke, leží rázovitá obec **KRÁLIKY** (648 m, 500 obyvateľov, trasy č. 32 a 33). Nad obcou sa nachádza viacero objektov slúžiacich na šport a rekreáciu. Patri k nim cieľový štadión Bielej stopy SNP, lyžiarske vleky, zjazdové trate, upravené bežkárске stopy a niekoľko chat a penziónov. Turisti si osobitne obľúbili štýlovú **Chatu nad Králikmi** (trasy č. 31 a 32), od ktorej vedie strmo stúpajúci modrý turistický chodník do **Bystrického sedla** (1 190 m). Táto trasa je naj-

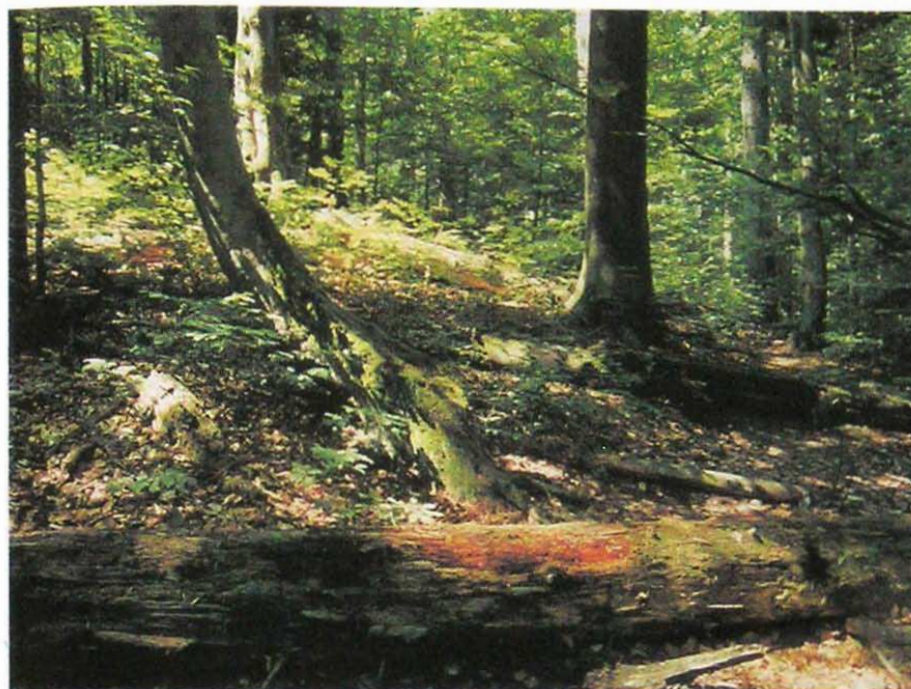

Okolie Kordik

vhodnejšou výstupovou cestou na Skalku a na južnú časť hlavného hrebeňa Flochovského chrbta.

Obce **MALACHOV** (460 m, 850 obyvateľov) a **HORNÉ PRŠANY** (630 m, 400 obyvateľov, trasa č. 33) sú ľahko dostupné z neďalekej Banskej Bystrice. Blízkym turistickým cieľom je **Chata na Suchom vrchu** (trasa č. 31), ku ktorej sa možno dostať po zelenej značke. Z Horných Pršian ležiacich vysoko nad Malachovom je krásny výhľad na Banskú Bystricu. Pekné pohľady do Zvolenskej kotliny ponúkajú aj lúčne úseky žltá značkovaná trasa, ktorá vedie cez Laštek a Košiare do sedla **Tri križe** (1 182 m, trasa č. 33) pod vrchom **Veľestúr** (1 254 m, trasa č. 33). Sedlo je križovatkou viacerých turistických chodníkov.

Na juhovýchodnom okraji Kremnických vrchov sa nachádzajú tri obce, ktoré turisti využívajú ako východisko alebo cieľ túr do Turovského predhoria. Z **BADÍNA** (373 m, 1 650 obyvateľov) možno po neznačkovanej ceste vystúpiť do hornej časti Badinskej doliny, v ktorej sa nachádza niekoľko zaujímavých lokalít. Po otvorení náučného chodníka je najľákavejším cieľom národná prírodná rezervácia **Badínsky prales** (trasa č. 34). O niečo vyššie si možno prezrieť **Badínsky vodopád**.

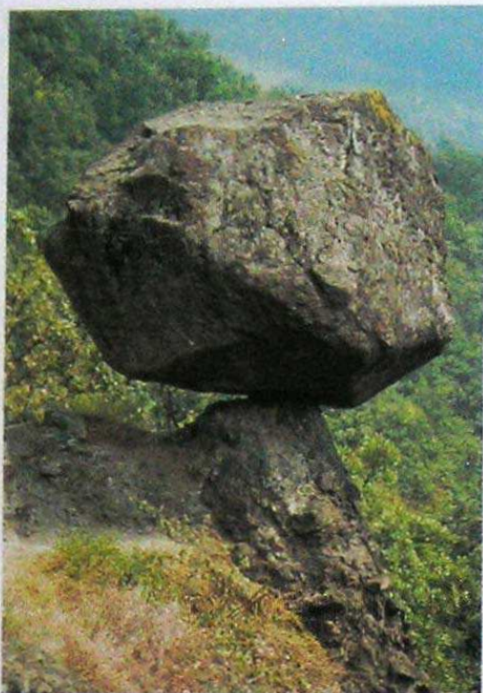

Badínsky prales

Badínsky prales

Na východnom úpätí Kremnických vrchov sa pri obci Badin nachádza národná prírodná rezervácia **Badínsky prales**. Patri k najstarším chráneným územiám na Slovensku, pretože ju vyhlásili už v roku 1913. **Badínsky prales** je mimoriadne cennou lokalitou s rozlohou 30,7 ha, na ktorej sa zachovala pôvodná jedľová bučina s prímiesou ďalších listnáčov. Okrem iných stromov tu rastú vzácne bresty, kvôli ktorým v roku 2000 prales navštívil britský korunný princ Charles. Následník trónu prejavil záujem o obnovu brestových porastov v Anglicku, na ktorú sa zdajú byť veľmi vhodné práve zdravé badínske bresty. Kto sa chce vydať po stopách princa Charlesa, má možnosť prejsť sa po novom náučnom chodníku, ktorý v Badinskom pralese otvorili v roku 2001.

Zo susednej **SIELNICE** (340 m, 1 150 obyvateľov) vedie žltý turistický chodník na **Sielnickú poľanu**, ktorú turisti hojne navštevujú najmä v zime kvôli lyžiarskym vlekom a zjazdovej trati. Na poľanu sa možno dostať aj po neznačkovanej ceste vedúcej Sielnickou dolinou. **Kúpele KOVÁČOVA** (305 m, 1 450 obyvateľov, trasa č. 35) sú mestskou hromadnou dopravou spojené s neďalekým Zvolenom. Ide o veľmi atraktívny turistický cieľ, ktorý je vďaka **termálnemu kúpalisku** vyhľadávaný najmä

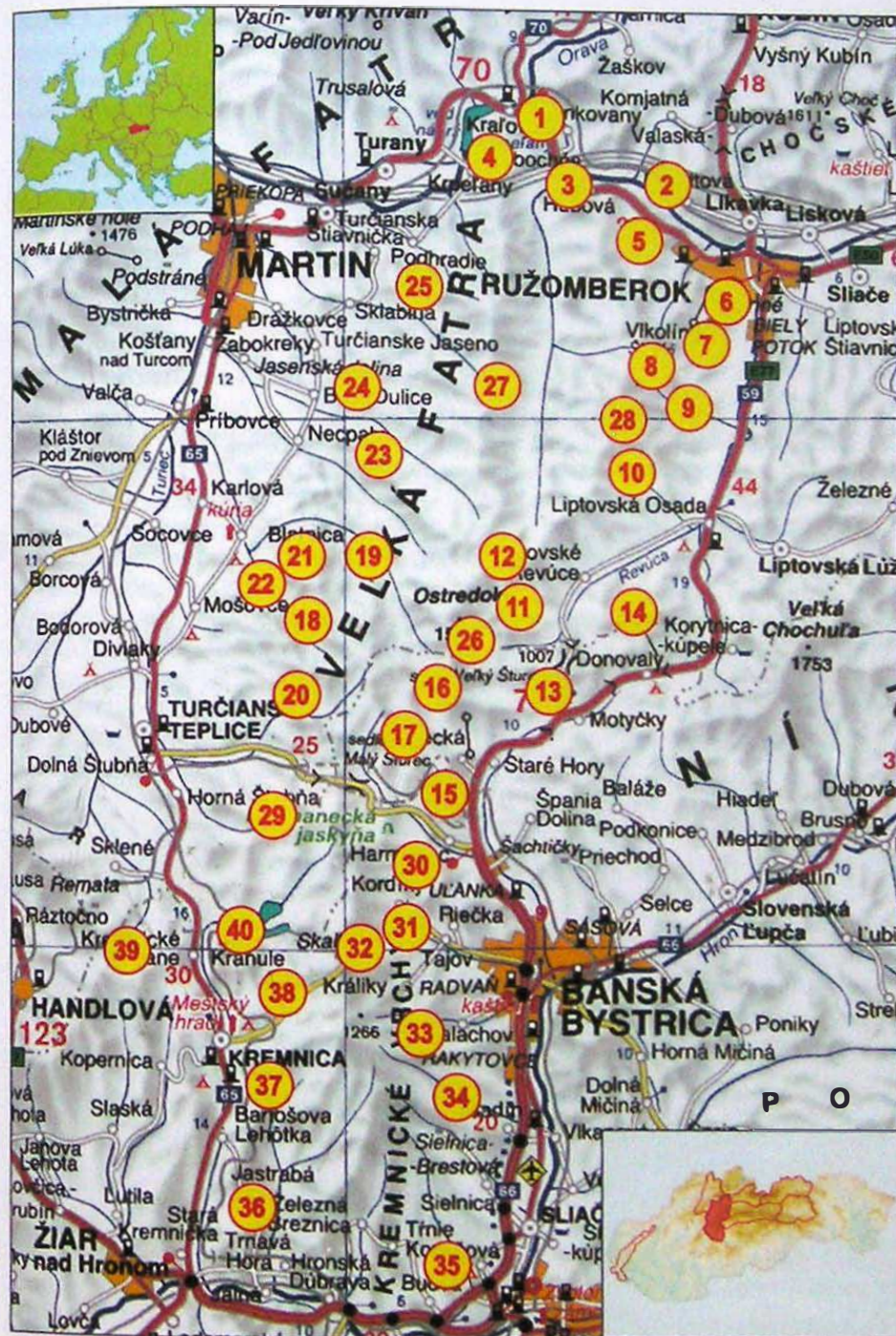
Čertova skala

v lete. Prijemná je aj prechádzka po kúpeľnom parku. Náročnejší turisti Kováčovú využívajú ako východisko hrebeňového prechodu Kremnickými vrchmi. Trasa vedie po červenej značke a končí sa v sedle Malý Šturec na opačnom konci pohoria.

Turistami menej navštevovaná, avšak veľmi zaujímavá je južná časť Kremnických vrchov zvažujúca sa do prielomového úseku doliny Hrona. Najčastejším cieľom výletov v tejto oblasti je národná prírodná rezervácia **Boky** s pozoruhodným skalným útvarom **Čertova skala**. Dostupná je po trase náučného chodníka, ktorý sa začína pri starej ceste asi 2 km západne od obce **BUDČA** (286 m, 1 050 obyvateľov, trasa č. 35). Po zelenej značke sa po plochom chrbte Hrabiny (534 m) možno dostať do obce **TRNIE** (506 m, 350 obyvateľov),

ku ktorej patrí osada **Kašova Lehôtka**. Z lúk nad osadou sa možno pokochať jedným z najkrajších výhľadov na sopečné pohorie Poľana, ktoré vystupuje nad južnú časť Zvolenskej kotliny.

Do Kremnice vedú okrem hlavnej cesty prechádzajúcej popri Starej Kremnici ešte dve vedľajšie cesty. Obe sú z krajinárskeho hľadiska mimoriadne atraktívne. Osobitne to platí o ceste z Trnavej Hory cez Ihráč a Nevoľné. Krásny je najmä posledný úsek medzi Nevoľným a Kremnicou. Vedie strmým svahom s mnohými zákrutami a poskytuje nádherné výhľady na západnú časť pohoria. V **IHRÁCI** (491 m, 600 obyvateľov) sa nachádza prírodná pamiatka **Ihráčske kamenné more**. Z obce vedie zelená značka k chate **Hostinec** (trasa č. 37), ktorá stojí v plytkom sedle pod vrchom Veľstúr. Cez vyššie položenú obec **NEVOLNÉ** (703 m, 450 obyvateľov) prechádza žltá turistická značka, po ktorej možno oblúkom vystúpiť na **Kremnický štít** (1 008 m, trasa č. 37).

1 Západnou částou Šípské Fatry

Kraľovany - Podšíp - Šíp - Žaškovské sedlo - Stankovany

Poloha: Veľká Fatra – Šípska Fatra.

Východiskový bod: Kraľovany-zastávka, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

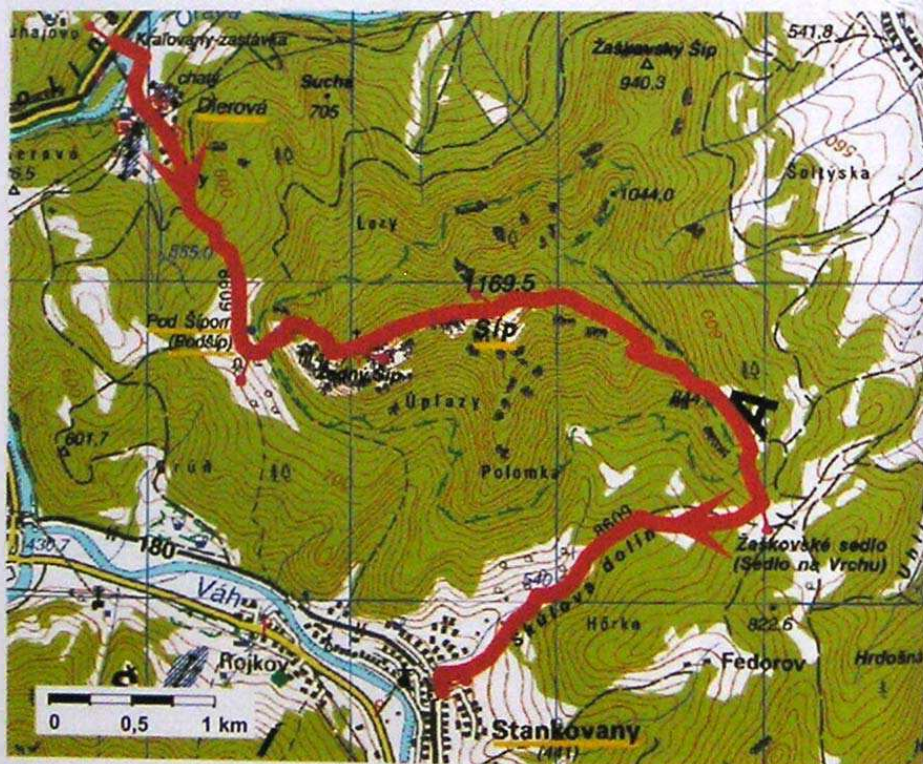
Cieľový bod: Stankovany, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Kraľovany-zastávka -

Podšíp ¼ hod. - Zadný Šíp ¼ hod. - Šíp ½ hod. - Žaškovské sedlo 1 hod. - Stankovany ½ hod. **Spolu:** 3 ½ hod.

Prevýšenie: 750 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

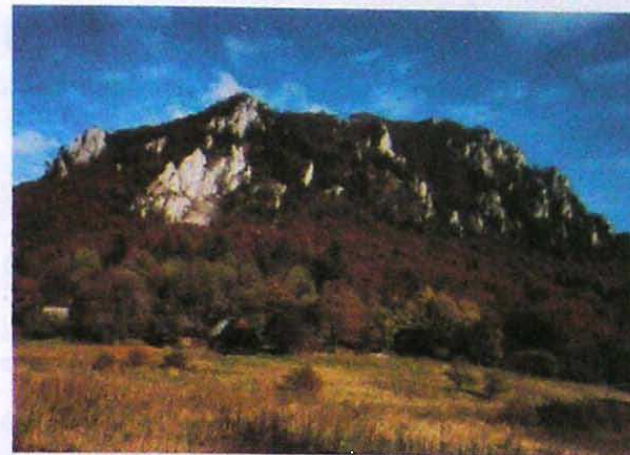

Náročnosť: Stredne náročná túra, na ktorej treba v prvej časti absolvovať strmý výstup do osady Podšíp a na Zadný Šíp. Patrí k atraktívnym výletom, vo vrcholovej časti ponúka krásne vyhlídkové miesta.

Základná trasa: Začneme pri železničnej stanici **Kraľovany-zastávka** (420 m), od ktorej nás povedie žltá turistická značka (8609). Asi po 100 m

prídeme k visutému mostu cez rieku Orava. Za mostom zabočíme doprava a vydáme sa po prúde rieky. O chvíľu odbočíme doľava, pôjdeme hore lyžiarskym svahom a pri chatovej osade vstúpime do lesa. Zakrátko prejdeme križovatku lesných ciest, za ktorou žltá značka pokračuje strmým lesným chodníkom. Po vyjdení na lúku onedlho uvidíme malebné drevenice – bývalé salaše osady **Podšíp** (760 m), ktoré na rekreačné účely upravila skupina nadšencov a reštaurátorov ľudovej architektúry. V malebnej osade nachádzajúcej sa na krajínarsky nádhernom mieste si môžeme nabrať vodu a oddýchnuť pri krásnom výhľade pred náročným výstupom na svah **Zadného Šípa** (1 143 m). Vystúpime po chodníku, ktorý sa klúkať medzi bralami. Po dosiahnutí vrcholu, na ktorom stojí veľký kríž, sa pred nami otvorí nádherný výhľad do údolia Váhu, na masív Veľkej Fatry a z blízkej plošiny aj na veľkú časť hrebeňa Malej Fatry. Po krátkom oddychu zostúpime z vrcholu a o chvíľu začneme opäť mierne stúpať po ostrom hrebeni na vrchol Šípa. Asi 2 km pôjdeme pomedzi množstvo rôznorodých vápencových skalných útvarov rozmanitých tvarov. Na jednom mieste sa chodník tak zužuje, že po ňom môže ísť len jedna osoba. Z vrcholu Šípa (1 170 m) výhľad z jednej strany obmedzujú stromy, avšak smerom na juh a východ sa otvára panoráma prakticky celej hrebeňovej časti Veľkej Fatry a ďalších horských masívov. Vzhľadom na relatívne malú výšku Šípa je pohľad z jeho vrcholu neuveriteľne široký. Zostúpime pomerne strmo cez les, pričom aj tu musíme obísť viaceré skalné útvary. V lúčnatom **Žaškovskom sedle** značka odbočuje v pravom uhle doprava. Pokračujeme čiastočne lesom po prevažne poľnej ceste, po ktorej zostúpime širokými lúkami do **Stankovian** (441 m), kde túru ukončíme pri železničnej zastávke.

Varianty: Do osady Podšíp môžeme vystúpiť aj priamo z Kraľovian neznáčkovanou lesnou cestou. Na žltú značku sa pripojíme v osade. Základnú trasu možno absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas.

Šíp

2 Východnou časťou Šipskej Fatry

Švošov – Komjatná – Studničná – Radičiná – Ružomberok

Poloha: Veľká Fatra – Šipska Fatra.

Východiskový bod: Švošov, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Ružomberok-Rybárpole, stanica ŽSR, zastávka MHD, parkovisko.

Časový rozvrh: Švošov – Komjatná

1 ¼ hod. – Studničná ¾ hod. – Radičiná

1 hod. – Ružomberok-Rybárpole 1 ¼ hod.

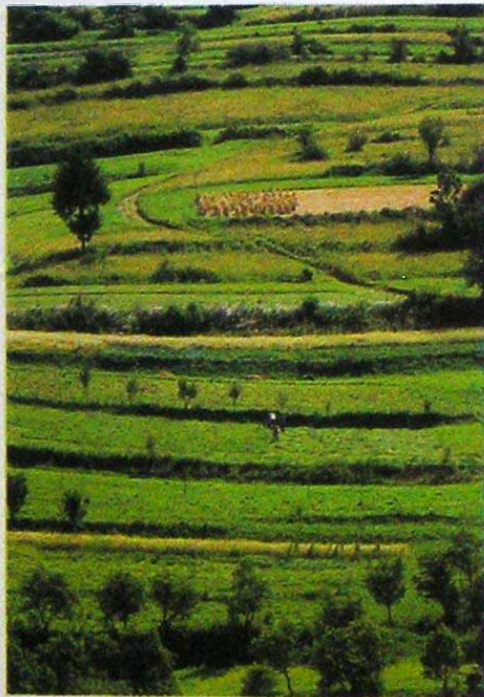
Spolu: 4 ¼ hod.

Prevýšenie: 673 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Nenáročná túra vo východnej časti Šipskej Fatry s mierne namáhavým výstupom na Radičinú. Trasa vedie lesom a lúkami s malebnými výhľadmi.

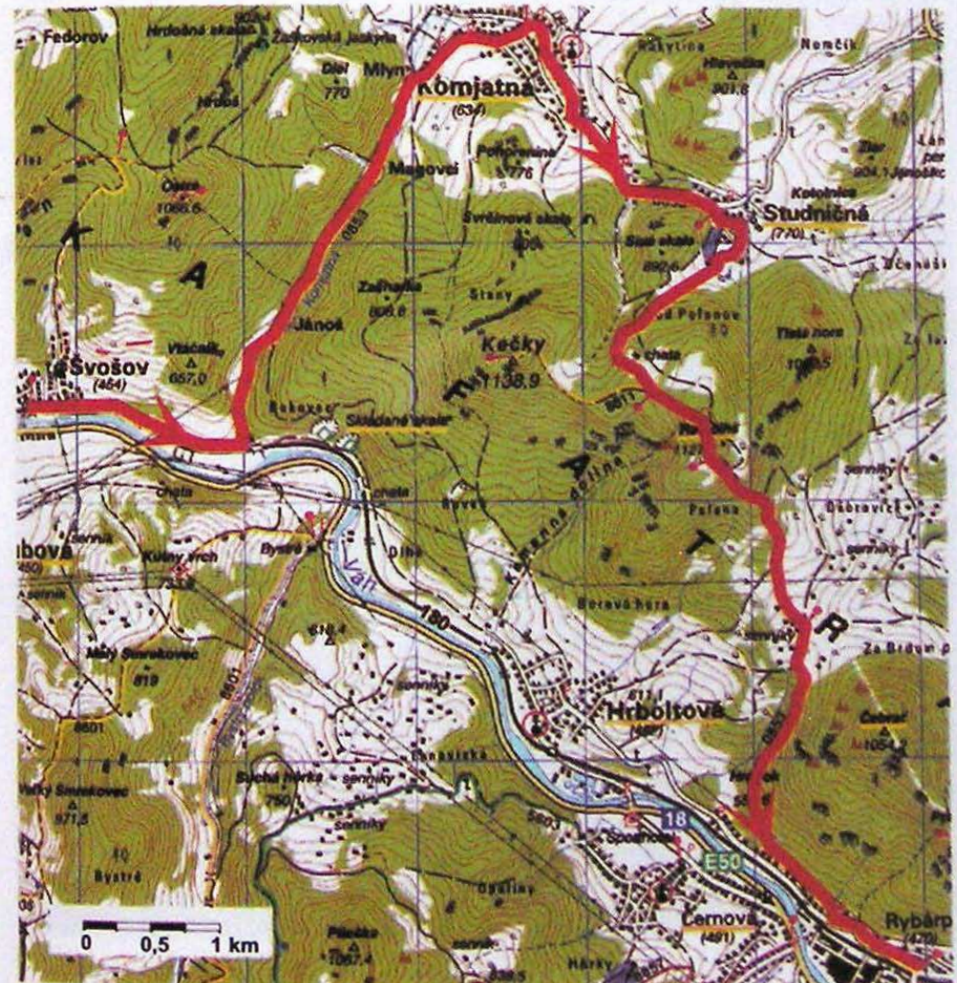
Základná trasa: Začneme vo **Švošove** (454 m) pri moste pre peších cez Váh. Od kostola sa vydáme po červenej turistickej značke (0853), ktorá nás bude sprevádzať po celej trase. Najskôr pôjdeme popri železničnej trati proti prúdu Váhu. Na mieste, kde sa do Váhu vlieva potok Komjatná, zabočíme doľava a proti toku potoka pokračujeme do osady Jánoš. Po poľnej ceste prejdeme cez severnejšie položenú osadu Magovci a prideme do obce **Komjatná** (634 m). Cez obec prejdeme po hlavnej ceste a pokračujeme smerom na juhovýchod do osady **Studničná** (770 m), ktorá sa nachádza v prekrásnom romantickom prostredí pod masivom Hlavačky s cvičnými horolezeckými skalami. Z osady sa vydáme smerom na juhozápad. Vystúpime hore lúkami, prejdeme okolo hornej stanice lyžiarskeho vleku a pod lesom sa pred nami otvorí pekný výhľad do okolia. Do trávnatého sedla pod Radičinou vedie strmšia vozová (neskôr kamenistá) lesná cesta. Vystúpime trávnatou poľanou a riedkym bukovo-smrekovým lesom a onedlho dosiahneme najvyšší bod na trase – vrch **Radičiná** (1 127 m). Vo vrcholovej časti zalesnenej, bralnej a takmer rovnej poľany si v oblasti Nad studničkou všimneme malé jaskyne. Pod vrcho-

Terasové polia nad Komjatnou

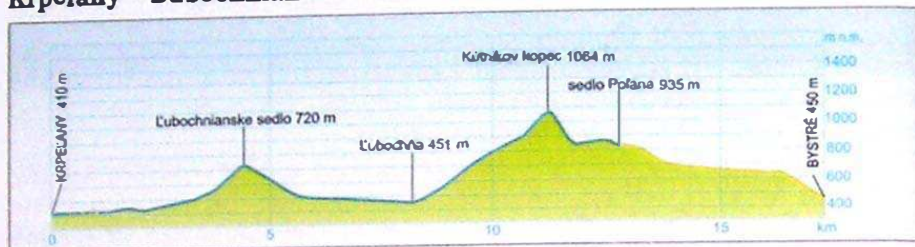
lom sa nachádza vyhladková plošina, ktorá predstavuje vhodné miesto na oddych s peknými výhľadmi na Malú i Veľkú Fatru. Z plošiny pokračujeme strmým štrkovým žlabom. Po vyjdení z lesa prideme do hornej časti rozsiahlych Dubovských lúk s mnohými sennikmi a malebnými výhľadmi. Nad obcou Hrboltová opäť vstúpime do lesa a vystúpime zalesneným svahom masivu Čebrať. Po zdolaní Hrádku (555 m) zostúpime k prvým domom miestnej časti **Ružomberok-Rybárpole** (470 m), kde túru ukončíme pri železničnej zastávke neďaleko textilnej továrne.

Varianty: V sedle pod Radičinou môžeme po žltej značke odbočiť na zalesnený vrch Kečky (1 139 m), z ktorého sa vrátíme späť na základnú trasu. Táto odbočka si vyžiada približne 1 ¼ hod. Na absolvovanie základnej trasy v opačnom smere je potrebný približne rovnaký čas.

3 Z Krpelian k horárni Bystré

Krpel'any - Lubochnianske sedlo - Lubochňa - Poľana - Bystré

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový bod: Krpel'any, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Bystré, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Krpel'any - Lubochnianske sedlo 1 ½ hod. - Lubochňa 1 hod. - Poľana 2 hod. - Bystré 1 ½ hod.

Spolu: 6 hod. **Prevýšenie:** 610 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Lubochňa

Náročnosť: Stredne náročná trasa s čiastočne strmými výstupmi do Lubochnianskeho sedla a nad Lubochňu, ktoré ponúkajú viacero výhľadov. Z hľadiska orientácie je miestami veľmi náročná. Značky treba pozorne sledovať najmä na neprehľadných chodníkoch na svahu nad Lubochňou, v masive Kútňikového kopca a v okolí sedla Poľana.

Základná trasa: Od smerovníka pri podjazde vedľa železničnej zastávky Krpel'any (410 m) sa vydáme po modrej turistickej značke (2722). Po okraji obce sa dostaneme k hrádzi vodnej nádrže Krpel'any. Prejdeme po moste cez Váh a na jeho ľavej strane minieme odbočku žltej značky pri bývalom mlyne. Niekoľko minút pokračujeme po ceste, z ktorej spolu s modrou značkou odbočíme doľava. Prejdeme okolo chát a po poľnej ceste vedúcej okrajom lesa vystúpime v smere vedenia vysokého napätia. Zdolaním dvoch ostrých zákrut sa dostaneme do **Lubochnianskeho sedla** (720 m), ktoré je najnižším miestom na veľkofatranskej hrebeňovej magistrále. Zo sedla zostúpime po nevýraznom chodníku vedúcom strmým trávnatým svahom k asfaltovej ceste v Lubochnianskej doline. **V Lubochni** (451 m) si môžeme oddýchnuť v prostredí pekného kúpeľného parku. Z centra sa po krátkom oddychu

Kútňikov kopec

vydáme opäť po modrej značke. Vystúpime alejou a neskôr chodníkom s dlhými serpentínami po zalesnenom svahu. Na tomto mieste odporúčame pozorne sledovať značku, predovšetkým pri viacerých odbočkách a nejasných chodníkoch. Priesekom prejdeme popod diaľkové elektrické vedenie a cez les a trávnaté plochy vystúpime pod vrcholové bloky **Kútňanovho kopca** (1 064 m). Dostaneme sa na rovný trávnatý hrebeň, z ktorého sú pekné výhľady do údolia Váhu, na Chočské vrchy, do Ľubochňanskej doliny a na turčiansku vetvu hlavného hrebeňa Veľkej Fatry. Na hrebeni si opäť musíme dávať pozor na komplikovanejšiu orientáciu, pretože sa tu nachádzajú viaceré bočné rázsochy a široko rozbahnený dobytčí chodník. Kratšie lesné úseky sa tu striedajú s lúčnymi poľanami. Za Kútňanovým kopcom sa k modrej pripája žltá značka (8601), po ktorej v sedle **Polana** (935 m) odbo-

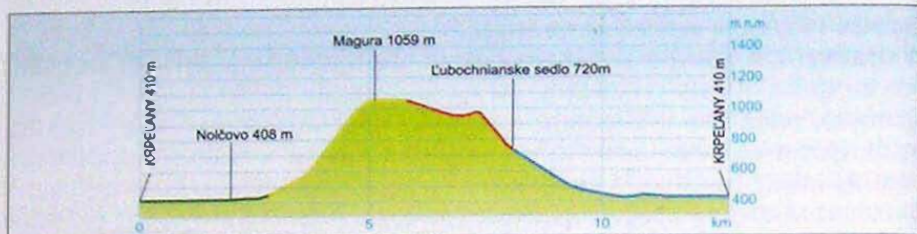
číme vľavo. Klesneme lúkami s niekoľkými zvyškami kedysi početných senníkov. Miestami aj okrajom lesa prejdeme cez masivy Veľkého a Malého Smrekovca, až prideme na Kútňan vrch (733 m). Z vrcholu pokračujeme cez lúky na poľnú cestu, ktorá nás privedie k cieľovému bodu túry - horárni **Bystré** (450 m) s autobusovou zastávkou.

Varianty: Základnú trasu si môžeme predĺžiť približne o ¼ hod., ak budeme zo sedla Polana pokračovať po modrej značke do Sedla pod Červeným grúňom, odkiaľ sa odbočením na zelenú značku dostaneme k chate Na jame (pozor na orientáciu: zelená značka odbočuje z modrej pri krížovaní širokej lesnej cesty!). Od chaty nás žltá značka privedie k horárni Bystré. Prechod základnej trasy v opačnom smere do Krpelian si vyžiada približne rovnaký čas.

4 Na Maguru

Krpeľany - Nad Nolčovom - Magura - Ľubochnianske sedlo - Krpeľany

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový a cieľový bod: Krpeľany, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Krpeľany - Nad Nolčovom ¾ hod. - Magura 1 ¼ hod. - Ľubochnianske sedlo 1 ¼ hod. - Krpeľany 1 hod.

Spolu: 4 ¾ hod.

Prevýšenie: 649 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Sušenie sena pod Magurou

Náročnosť: Stredne náročná trasa s čiastočne strmým výstupom na Maguru a viacerými výhľadmi. Orientačne je nenáročná a patrí k najkrajším vyhlídkovým okruhom v západnej časti Veľkej Fatry.

Základná trasa: Od smerovníka pri železničnej zastávke **Krpeľany** (410 m) sa vydáme smerom doprava po zelenej turistickej značke (5639). Prejdeme okrajom obce popri zvyškoch starého koryta Váhu, po moste prekonáme novšie umelé koryto a lávkou pre peších sa ponad staré koryto dostaneme do **Nolčova** (408 m). Cez obec prejdeme ulicou vľavo a o niekoľko minút prideme k vyústeniu Veľkej doliny v lokalite **Nad Nolčovom**. Odbočíme na žltú značku (8641) a strmo vystúpime po nevýraznom chodníku (pozor na orientáciu: pôjdeme po chrbte.

nie po ceste ani cez dolinku!). Zalesneným chrbtom sa po riedko značkovanom chodníku dostaneme na miernejšie stúpajúce úseky horskej poľany, ktoré ponúkajú krásny výhľad na Malú Fatru. Prejdeme krátky zalesnený úsek zreteľnou, avšak opäť strmou cestou a dostaneme sa na hrebeňovú lúku, kde v hornej časti nájdeme zvyšky starých senníkov. Otvorená hoľa sa z tohto miesta tiahne až k vrcholu **Magury** (1 059 m), ktorý však medzi stromami nevidieť. Oveľa krajší výhľad na hrebeň Malej Fatry (Lučanskej i Krivánskej) je spod vrcholu. Za pohľadom smerom na severovýchod k Ľubochni a Chočským vrchom treba pojsť z vrcholu Magury niekoľko metrov doprava. Výrazný chodník nás o 15 min. privedie k značkám na Vyšnom Rudne, kde odbočíme doľava a pripojíme sa na hrebeňovú červenú magistrálu (0870, pozor na značky umiestnené na stromoch na okraji lesa!). Po hrebene pokračujeme takmer vodorovne s pekným výhľadom na turčiansku stranu. Po prechode vrchu **Ľstý diel** (990 m) strmo zostúpime po širokom svahu do **Ľubochnianskeho sedla** (720 m).

Zo sedla odbočíme doľava (na západ) a popod vedenie vysokého napätia klesneme po modrej turistickej značke (2722). Poľnou cestou prejdeme okrajom lesa a neskôr okolo chat k asfaltovej ceste vedúcej popri kanáli Váhu. V záverečnej časti nás modrá značka prevedie cez hrádzu vodnej nádrže a okraj obce k podjazdu pri železničnej zastávke **Krpeľany** (410 m), kde túru ukončíme.

Varianty: Z Ľubochnianskeho sedla môžeme po modrej značke zostúpiť aj na východnú stranu hrebeňa do Ľubochni za približne rovnaký čas, ako si vyžaduje základná trasa.

5 Z Ružomberka k horárni Bystré

Ružomberok – Na jame – Bystré

Poloha: Veľká Fatra, Iptovská (východná) časť.

Východiskový bod: Ružomberok-Černová, zastávka MHD, parkovisko.

Cieľový bod: Bystré, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Ružomberok-Černová – Na jame 2 ¼ hod. – Bystré 1 hod.

Spolu: 3 ¼ hod.

Prevýšenie: 460 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Nenáročná a pohodlná prechádzková trasa bez orientačných problémov. Po vyhlídkovej stránke ide o jeden z najkrajších výletov v pohorí, aj keď výhľady nie sú príliš ďaleké.

Základná trasa: Začneme pri zastávke mestskej hromadnej dopravy v mestskej časti **Ružomberok-Černová** (491 m) neďaleko kultúrneho domu. Zelená turistická značka (5603) nás povedie hlavnou ulicou ku kostolu, kde odbočíme doprava. Za poslednými domami prejdeme poľnou cestou cez riedky les a dostaneme sa do krajínarsky krásnej oblasti Černovských lúk. Ich dolná časť s množstvom senníkov sa nazýva Diely, lúky v hornej časti sa nazývajú Zrazy. Výhľady do doliny Váhu a na masív Šipskej Fatry nie sú veľmi ďaleké, ale sú o to malebnejšie. Pri prechode rozsiahlych lúk pozorne sledujeme značku, pretože často označuje chodníky vedúce rovnobežne s menej používanou poľnou cestou. Pokračujeme po zelenej značke a miernym stúpaním sa dostaneme do lesa na kľukatú,

hrboľatú a v dažďovom období rozbahnenú cestu. Miestami kráčame po vrstevnici a miestami miernym stúpaním traverzujeme spodnú časť západného úbočia masívu Tlstej hory. Po čase sa na okraji lesa pripojíme na spevnenú cestu prichádzajúcu z Bystrej doliny a spolu so žltou značkou prideme na zvýšené dno Bystrej doliny, ktoré sa nazýva **Na ja-**

me (920 m). Po oddychu v malej kotlinke sa po žltou značkovanvej ceste (8601) vydáme dolu Bystrou dolinou. Rovnomerne zostúpime najskôr vlhkou lesnou cestou a neskôr okrajom lesa po trávnom úbočí s peknými výhľadmi na okolie. Zostúpime k potoku, popri ktorom sa opäť dostaneme na tvrdú asfaltovú vozovku. Pokračujeme dolu dolinou, ktorá je na niektorých úzkych miestach zovretá strmými svahmi. V poslednej časti má dolina takmer parkový charakter. Asfaltová cesta nás viac-menej po vrstevnici privedie k horárni **Bystré** (460 m) s autobusovou zastávkou pri štátnej ceste (E 50) spájajúcej Ružomberok so Žilinou.

Variant: Pohodlnú prechádzku dolnou časťou malebnej Bystrej doliny a krajínarsky priľahlivými Černovskými lúkami možno absolvovať aj v opačnom smere v čase len o niečo kratšom, ako si vyžaduje prechod základnej trasy.

Nad Černovskými lúkami

6 Na Sidorovo

Ružomberok – Veľká skala – Sidorovo – Krkvá skala – Ružomberok

Poloha: Veľká Fatra, Iptovská (východná) časť.

Východiskový a cieľový bod: Ružomberok, zastávka MHD, parkovisko.

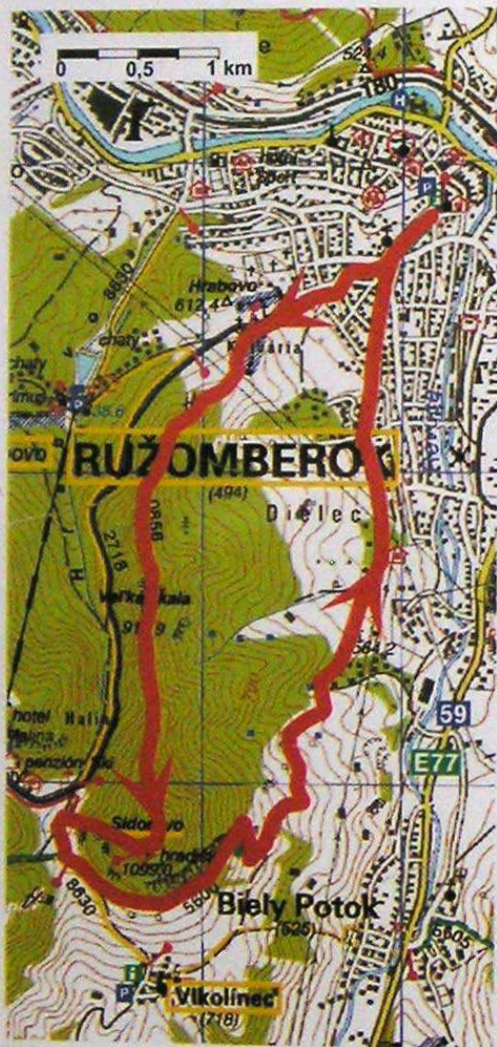
Časový rozvrh: Ružomberok – Veľká skala 1 ½ hod. – Sidorovo ¾ hod. – Krka-

vá skala 1 hod. – Ružomberok 1 hod.

Spolu: 4 ¼ hod.

Prevýšenie: 605 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

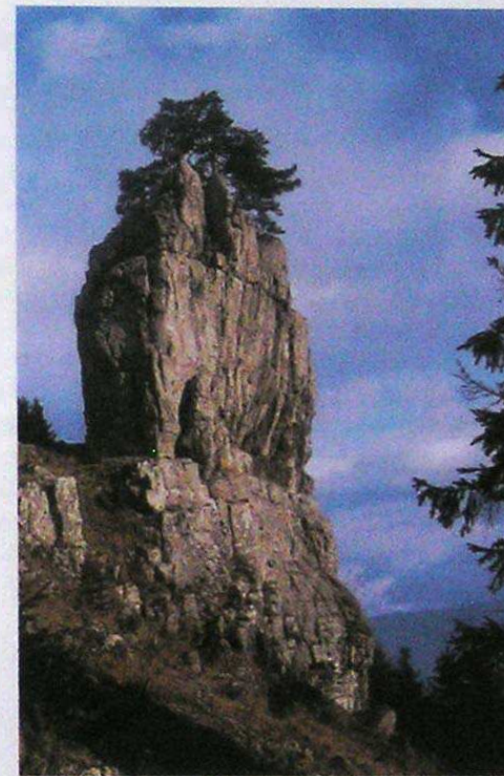

Náročnosť: Nenáročný, obľúbený a často využívaný okruh s prístupom na Sidorovo a do oblasti Malinného. Orientačne je jednoduchý, zahŕňa pekné vyhlídkové úseky. Za daždivého počasia si treba dať pozor na klzké časti strmého chodníka v oblasti Veľkej skaly a Sidorova.

Základná trasa: Od budovy Mestského úradu v Ružomberku (494 m) prejdeme po červenej značke (0856) lipovou alejou na Námestí Andreja Hlinku, zabočíme doprava a Kalvárskou ulicou sa dostaneme na Kalváriu. Povyše kostolika odbočíme doľava popod trávnatý kopec s lyžiarskym mostíkom. Mierne strmým chodníkom vystúpime okolo nájazdovej veže na dlhý zalesnený hrebeň. Jeho ďalšia časť je relatívne miernejšia, strmé stúpanie nás opäť čaká pod vrcholovým bralom Veľkej skaly (912 m). Na jej vrchol s pekným výhľadom vedie krátka odbočka po exponovanom chodníku. Po návrate na značkovaný chodník prekonáme pomerne strmý zostup a neskôr po mierne stú-

pajúcom hrebeni (prípadne vľavo od neho) vystúpime na ďalšiu vyhlídku. Pokračujeme menej zreteľným lesným chodníkom na zarastajúci vrchol Sidorova (1 099 m). Výhľad priamo z vrcholu je čiastočne obmedzený, avšak na južnom konci vrcholového hrebeňa je bralnatá vyhlídková plošina, na ktorej sa počas krátkeho oddychu môžeme pokochať aspoň najkrajším pohľadom na Vlkolíncec, ktorý vyhlásili za pamiatkovú rezerváciu ľudovej architektúry, a dramatickými výhľadmi do doliny Hrabovo. Zostúpime úzkym a veľmi strmým lesným chodníkom popri skalnatom hrebenku na poľnú cestu. Po žltej značke (8630) prudko odbočíme doľava cez krátku dolinu Suché Hrabovo smerom na Vlkolíncec. Po niekoľkých minútach prideme k zelenej turistickej značke (5600), po ktorej odbočíme opäť doľava. Krátky čas pôjdeme po poľnej ceste označenej súčasne žltou i zelenou značkou. Pri prameni odbočíme doľava a pokračujeme len po zeleno značkovanom chodníku popod svah Sidorova. Pohodlnou cestičkou pretraverzujeme jeho vrcholový blok, ktorý stále ponúka krásne výhľady na Vlkolíncec a Revúcke podolie. Oblúkom obídeme výraznú bralnatú vežu – 15 m vysokú Krkvú skalu, ktorá je chránenou prírodnou pamiatkou, a pokračujeme v klesaní. Od kaplnky značka vedie po poľnej ceste vychádzajúcej z Vlkolínca. Okolo chatovej a záhradkárskej osady zostúpime na okraj Ružomberka. Zelená značka nás privedie k lipovej aleji na Námestí Andreja Hlinku a o niekoľko minút k budove mestského úradu, ktorá je východiskovým a cieľovým bodom trasy.

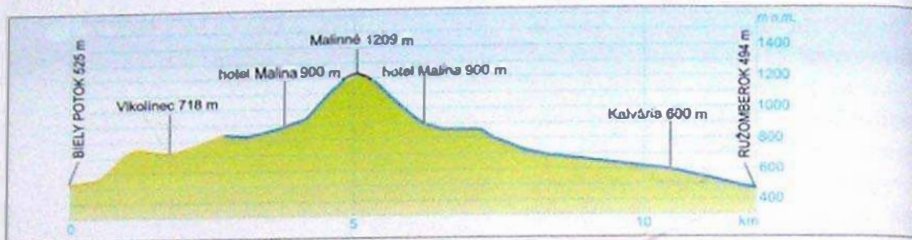
Varianty: Zostupovú časť základnej trasy si môžeme spestriť prehliadkou Vlkolínca, do ktorého sa dostaneme z doliny Suché Hrabovo klesaním po žltej značke. Po tejto trase môžeme pokračovať až do Bieleho Potoka, ktorý je miestnou časťou Ružomberka. Základnú trasu môžeme absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas.

Krkvá skala

7 Do Vikolínce a na Malinné

Ružomberok – Vikolínec – Malinné – Ružomberok

Poloha: Veľká Fatra, Iptovská (východná) časť.

Východiskový bod: Ružomberok-Biely Potok, zastávka MHD, parkovisko.

Cieľový bod: Ružomberok, zastávka MHD, parkovisko.

Časový rozvrh: Ružomberok-Biely Potok

- Vikolínec ¼ hod. - Malina ¼ hod. - Malinné 1 hod. - Malina ¼ hod. - Ružomberok 1 hod.

Spolu: 4 ¼ hod.

Prevýšenie: 715 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Vikolínec

Náročnosť: Stredne náročná túra s bezproblémovou orientáciou a malým prevýšením. Strmšie stúpanie treba absolvovať len na začiatku trasy nad Bielym Potokom a pri výstupe na Malinné.

Základná trasa: Trasa sa začína pri smerovníku na hlavnej ceste spájajúcej Ružomberok s Banskou Bystricou (E 77) v miestnej časti **Ružomberok-Biely Potok** (525 m). Od autobusovej zastávky sa vydáme po žltej turistickej značke (8630) vedúcej po moste cez riečku Revúca a stredom dediny smerom pod úpäť vápencového masívu Sidorova. Na konci obce odbočíme doprava a asi po 50 m doľava pomedzi domy. Za domami opäť zabočíme doľava a po niekoľkých desiatkach metrov opäť doprava na menší hrebeň masívu Prikreho. Pokračujeme najskôr strmým holým hrebeňom, neskôr cez les na lúky nad Prikrym. Keď prideme k poľnej ceste, zabočíme doľava a cez malé sedlo sa dostaneme ku kostolu v osade **Vikolínec** (718 m), ktorú zapísali do Zoznamu pamiatok svetového kultúrneho a prírodného dedičstva

UNESCO. Prejdeme okolo kostola a pokračujeme smerom hore cez stred osady. Zabočíme doprava, minieme drevenú zvoničku a popri potoku prejdeme najzachovanejšou rezerváciou ľudovej architektúry na Slovensku. Z Vlkolínca sa asi o 20 min. miernym stúpaním dostaneme do sedla pri ústí doliny Suché Hrabovo. O ďalších 10 min. prídeme po žltó značkovanej poľnej ceste k smerovníku: na Vlkolínskych lúkach. Odbočíme doľava a o niekoľko minút prídeme po modrej značke (2718) k hotelu **Malina** (900 m), ktorý stojí v centre turisticko-lyžiarskeho areálu Skipark Ružomberok – Malinné. Nasleduje strmší výstup na vyhladkový vrchol **Malinného** (1 209 m), ktorý je najvyšším bodom na trase. Po krátkom oddychu sa okolo hotelu **Malina** vrátíme k smerovníku na Vlkolínskych lúkach. Pokračujeme cez les po klesajúcom chodníku, ktorý je označený súčasne modrou (2718) a žltou značkou. O ¼ hod. zostúpime na Kalváriu, odkiaľ nás čaká pohodlný zostup do centra **Ružomberka** (494 m). Túru ukončíme pri budove mestského úradu.

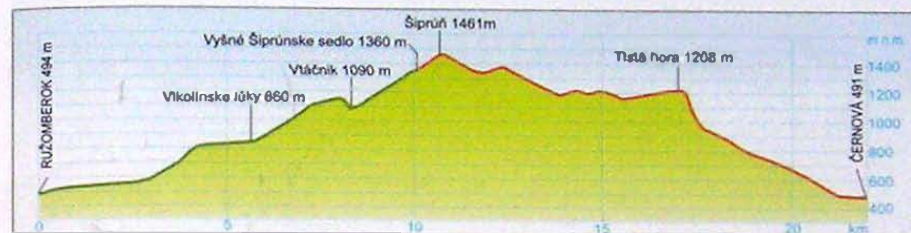
Varianty: Variant základnej trasy predstavuje výstup krátkym chodníkom na Haliny – vysoké bralá strmo sa vypinajúce nad hotelom Malina. Na ich temeno nás privedie neznačkovaný, avšak dobre viditeľný chodník, ktorý sa začína za budovou hornej stanice lanovky vedúcej z Hrabova. Z Halín sa dostaneme na rázcestie na Vlkolínskych lúkach, čím sa základná trasa predĺži o ¼ hod. Prejsť ju možno aj v opačnom smere za približne rovnaký čas.

Malinné

8 Na Šiprúň z Ružomberka

Ružomberok – Vlkolínske lúky – Šiprúň – Vtáčnik – Ružomberok

Poloha: Veľká Fatra, lipovská (východná) časť.

Východiskový bod: Ružomberok, zastávka MHD, parkovisko.

Cieľový bod: Ružomberok-Červená, zastávka MHD, parkovisko.

Časový rozvrh: Ružomberok – Vlkolín-

ske lúky 1 ½ hod. – Sedlo Pod Vtáčnikom 1 ¼ hod. – Šiprúň 1 ½ hod. – Vtáčnik 1 ¾ hod. – Ružomberok-Červená 2 hod.

Spolu: 8 hod.

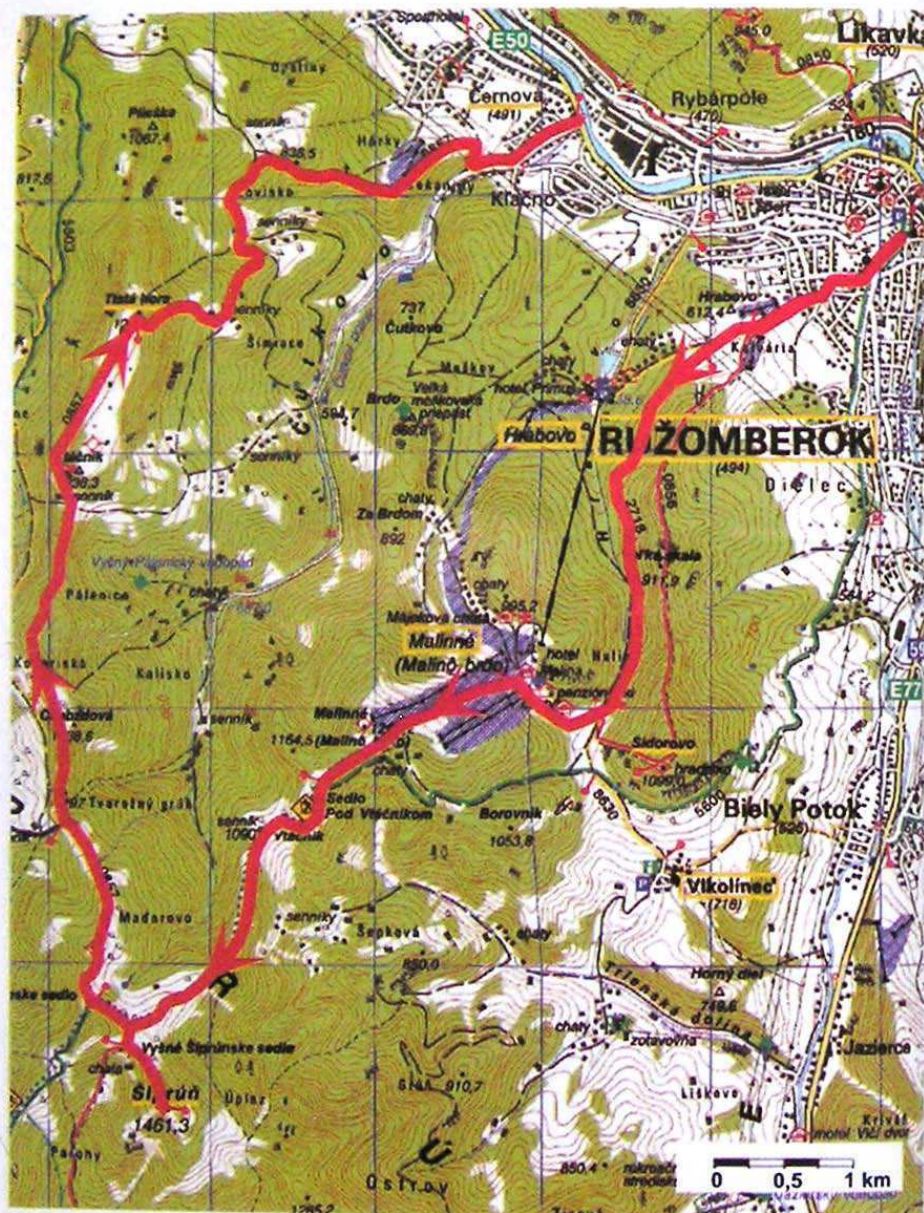
Prevýšenie: 970 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná a dlhá trasa, ktorá v prvej polovici zahŕňa takmer neustále stúpanie. Poskytuje množstvo vďačných výhľadov a v celej dĺžke je mimoriadne pestrá a pútavá. Výhľad z vrcholu Šiprúňa je jeden z najkrajších vo Veľkej Fatre.

Základná trasa: Začneme v centre **Ružomberka** pri budove mestského úradu (494 m). Lipovou alejou prejdeme cez Námestie Andreja Hlinku, po zelenej značke (5600) zabočíme mierne doľava a pokračujeme cez sídlisko Baničné, okolo záhradkárskej osady a chát. Z cesty sa nám neustále ponúka výhľad na mesto, Nízke Tatry a Revúcke podolie. Pri kaplnke stojacej na svahu Sidorova zabočíme ostro doprava a oblúkom obídeme 15 m vysokú Krkavú skalu, ktorá je chránenou prírodnou pamiatkou. Z pohodlnej cestičky sa pred nami otvorí pekný výhľad na Vlkolíne. Po prechode **Vlkolínskych lúk** a ústia doliny Suché Hrabovo pokračujeme po pohodlnom chodníku cez Sedlo Pod Vtáčnikom do hôľnej oblasti. Pri výstupe po zelenej značke na **Vtáčnik** (1 090 m) sa môžeme potešiť krásnymi výhľadmi na masiv Šiprúňa a Salatina, neskôr aj na Chočské vrchy. Vo vrcholovej časti (tzv. Prednie) prídeme asi o ¼ hod. na červenú značku (0857), po ktorej odbočíme doľava. Vo **Vyšnom Šiprúnskom sedle** (1360 m) odbočíme opäť doľava (červená značka pokračuje strmo dolu do doliny Nížné Matejkovo). Po červených významových značkách sa vďaka krátkej odbočke o niekoľko minút dostaneme na najvyšší bod túry – vrchol **Šiprúňa** (1 461 m). Za pekného počasia sa nám predstavi ako jeden z najkrajších vyhladkových vrchov Veľkej Fatry. Z vrcholu sa vrátíme po červeno značkovanom chodníku, po ktorom zostúpime do Nížného Šiprúnskeho sedla. Spolu s červenou značkou

mierne odbočíme doprava (na sever) a rovnomerným klesaním po ceste vedúcej najskôr okrajom hustého lesa a neskôr trávnatým chrbtom prideme na krížovátku turistických trás pod Chabzdovou. Červená značka nás povedie severným smerom pohodlným chodníkom cez úbočie nevýrazného vrcho-

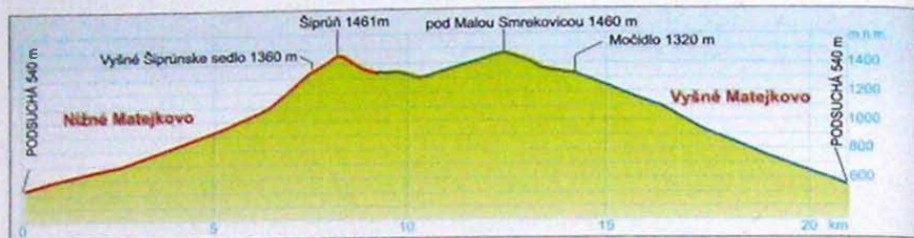
Maliny nad Malinným

lu Chabzdovej (1 239 m). Popri zalesnenom hrebeni obideme zo západnej strany Vtáčnik a dosiahneme hôľne lúky **Tlstej hory** (1 208 m). Zostúpime veľmi strmým chodníkom, ktorý kedysi slúžil na spúšťanie sena, a viacerými zákrutami prejdeme okolo senníkov, kde treba dávať pozor na pomerne riedke značkovanie. Neďaleko lyžiarskeho vleku Sekaniny sa pred nami otvoria pekné pohľady do doliny Váhu a na Ružomberok. Túru ukončíme v mestskej časti **Ružomberok-Černová** (491 m) pri zastávke mestskej hromadnej dopravy na hlavnej ceste pri Váhu.

Varianty: Do Sedla Pod Vtáčnikom možno z Ružomberka vystúpiť aj po modrej značke za približne rovnaký čas. Okrem oblasti Malinného tento variant neponúka nijaké výhľady, pretože prechádza lesným chodníkom. Na výstup do oblasti Malinného možno použiť lanovku z Hrabova, čím sa čas potrebný na absolvovanie základnej trasy skrúti približne o $\frac{1}{4}$ hod. Základnú trasu môžeme absolvovať aj v opačnom smere, v čase približne o $\frac{1}{2}$ hod. kratšom ako pri základnej trase.

9 Na Šiprúň z Podsuchej

Podsuchá - Šiprúň - Malá Smrekovica - Podsuchá

Poloha: Veľká Fatra, liptovská (východná) časť.

Východiskový a cieľový bod: Podsuchá, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Podsuchá - Šiprúň

3 hod. - Malá Smrekovica 2 hod. - Podsuchá 2 ¼ hod. **Spolu:** 7 ¼ hod.

Prevýšenie: 921 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 12 I), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná túra s veľmi strmým výstupom do Vyšného Šiprúnskeho sedla. Väčšina trasy vedie po asfaltovej ceste prechádzajúcej zalesnenými dolinami, a tak výhľady do okolia ponúka len v hölnej oblasti Šiprúňa a Smrekovice.

Základná trasa: Od autobusovej zastávky a parkoviska v Podsuchej (540 m) sa vydáme po červenej turistickej značke (0857). Turistický chodník nás o chvíľu privedie od rušnej cestnej komunikácie spájajúcej Ružomberok s Banskou Bystricou (E 77) do chatovej osady. Odbočíme doľava a popod diaľkové elektrické vedenie prejdeme na horný koniec osady k vyústeniu doliny Nižné Matejkovo. Pokračujeme hore dolinou rovnomerným miernym stúpaním po asfaltovej ceste, ktorá vedie striedavo po oboch stranách Matejkovského potoka. Na mieste, kde sa súvislo zalesnená dolina trochu rozšíri, prejdeme okolo poľovníckej chaty, za ktorou sa cesta rozdeľuje. Dolina sa skrúca smerom doprava a upravená vozovka sa čoskoro končí. Pokračujeme krátkym úsekom neprijemne skalnatej lesnej cesty a neskôr už pohodlnejším chodníkom vedúcim okrajom lesa cez strmú trávnatú kotlinku. Nasleduje najstrmší úsek trasy - po spádnicu, ktorej povrch býva za dažďa veľmi klzký, vystúpime do trávnatého Vyšného Šiprúnskeho sedla. Odbočíme doprava po červených významových značkách na nádherný vyhlídkový vrchol **Šiprúňa** (1 461 m), ktorý je najvyšším bodom trasy. Z vrcholu sa vrátíme do Vyšného a neskôr Nižného Šiprúnskeho sedla, kde odbočíme doľava na zelenú značku (5600). Pokračujeme príjemnou lesnou cestou s malými výškovými rozdielmi cez národnú prírodnú rezerváciu Jánošíkova kolkáreň so zachovanými starými lesnými spoločenstvami. Z rozširujúceho sa hrebeňa odbočíme vľavo na širokú planinu **Malá Smrekovica** (1 485 m).

ktorej vrchol obideme. Z týchto miest sa ponúkajú pekné výhľady na Nízke Tatry a Liptovskú kotlinu. Okrajom lesa zideme k budovám vojenskej zotavovne Smrekovica s možnosťou občerstvenia i ubytovania. Úzkym pásom lesa prejdeme do trávinatej kotliny Močidlo s pekným výhľadom na hrebeň Veľkej Fatry. Od smerovníka odbočíme doľava na modrú značku (2705) a zideme dolu svahom okolo horského hotela Smrekovica s možnosťou občerstvenia a mimo letných mesiacov aj ubytovania. Po modro značkovannej nespevnenej ceste o chvíľu prideme na asfaltovú cestu, po ktorej zostúpime dlhou dolinou Vyšné Matejkovo. V hornej tretine doliny obideme prírodnú pamiatku Matejkovský kamenný prúd a s hustým lesom po oboch stranách cesty zideme do **Podsuchej** (540 m), východiskového a cieľového bodu trasy. **Varianty:** Výstup na Šiprúň možno absolvovať aj v opačnom smere základnej trasy za približne rovnaký čas.

10 Na Rakytov

Podsuchá - Smrekovica - Rakytov - Liptovská Osada

Poloha: Veľká Fatra, liptovská (východná) časť.

Východiskový bod: Podsuchá, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Liptovská Osada, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Podsuchá - Smrekovica

2 ½ hod. - Severné Rakytovské sedlo

1 ½ hod. - Rakytov ½ hod. - Liptovská

Osada 2 ¾ hod.

Spolu: 7 ¼ hod.

Prevýšenie: 1 027 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

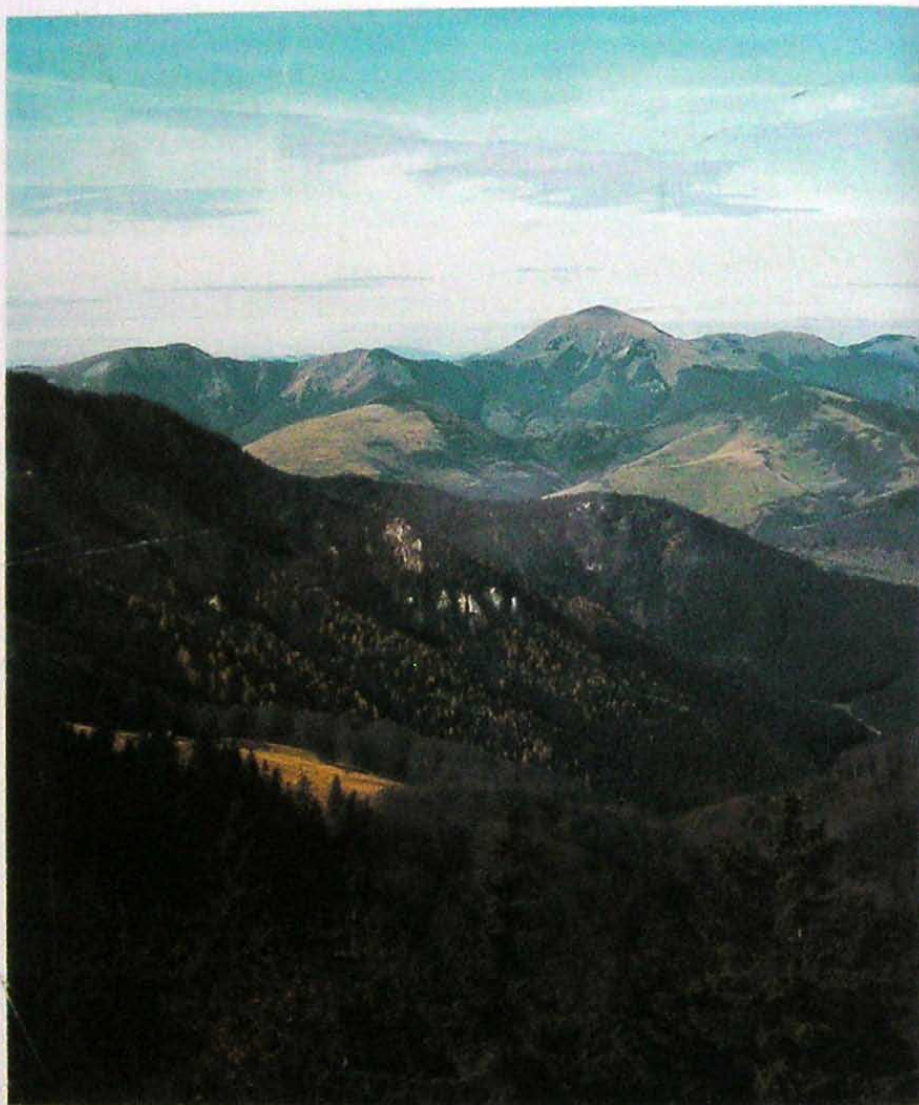
Náročnosť: Vzhľadom na dĺžku a výškový rozdiel ide o stredne náročnú túru. Výstup na Rakytov je pomerne mierny, zostup z vrcholu je však oveľa strmší. Najmä v strednej časti je po dlhotrvajúcich dažďoch schodný len s problémami.

Základná trasa: Začneme pri autobusovej zastávke v **Podsuchej** (540 m), odkiaľ sa vydáme po modrej značke (2705) asfaltovou cestou vedúcou najskôr otvorenou kotlinou. Asi po 2 km sa dolina Vyšné Matejkovo zúži, lesná cesta však rovnomerne stúpa ďalej. V strednej časti po prekonaní veľkej serpentiny minieme prírodnú pamiatku Matejkovský kamenný prúd. V tejto časti je stúpanie o niečo strmšie. Pred ostrou zákrutou z cesty odbočíme doľava a krátko pokračujeme po užšej modro značkovanvej lesnej ceste. Aj z tejto cesty o chvíľu odbočíme, tentoraz doprava a po značke vystúpime pomerne strmým trávnatým chrbtom k horskému hotelu **Smrekovica**. Modrá značka sa končí pri orientačnom stípe neďaleko hotela, odkiaľ pokračujeme po zelenej značke (5600). Odbočíme doľava a pôjdeme po trávnom úbočí Skalnej Alpy, po ktorom vedie pohodlný mierne stúpajúci chodník. Obideme vrchol Skalnej Alpy (1 463 m) a prejdeme do sedla, odkiaľ sa môžeme pokochať pekným výhľadom na časť hrebeňa Nizkých Tatier. Po zalesnenom hrebeni a úbočí Tanečnice pôjdeme miestami lesom a miestami cez menšie poľany. Od smerovníka v lese pod **Severným Rakytovským sedlom** asi o 5 min. vystúpime do trávneho sedla, kde zabočíme doprava. Dobře vychodený chodník nás povedie po ostrej hrane hrebeňa cez menšie skalné stupne a nakoniec po trávnom chrbte na vrchol **Rakytova** (1 567 m), najvyššieho bodu na trase. Rakytov patrí k najkrajším vyhlídkovým vrchom Veľkej Fatry

a jeho zaujímavá silueta často priťahuje fotografov a maliarov. Z vrcholu sa vrátíme do Severného Rakytovského sedla, kde odbočíme doprava a klesneme po žltej značke (8603). Pôjdeme najskôr po trávnom úbočí vrcholového bloku takmer po vrstevnici, neskôr zostúpime bučinou k poľovníckej chate stojacej na poľane. V ďalšej časti je zostup oveľa strmší. Niekoľkými zákrutami lesnej cesty a strmými serpentínami v krovinatom poraste zideme na poľnú cestu. Po nej sa o chvíľu dostaneme k širšiemu miestu, kde sa začína asfaltová vozovka. Mierne klesneme Teplou dolinou. V jej dolnej časti prejdeme prielomom Teplého potoka s braťnatými stenami a kaskádami potoka. O niekoľko minút sa ocitneme pri horách Teplé, kde sa turistická značka končí. Na neďalekej autobusovej zastávke môžeme počkať na autobus prenávajúci z Liptovských Revúc do Ružomberka alebo môžeme pešo absolvovať aj posledný úsek trasy do **Liptovskej Osady** (609 m).

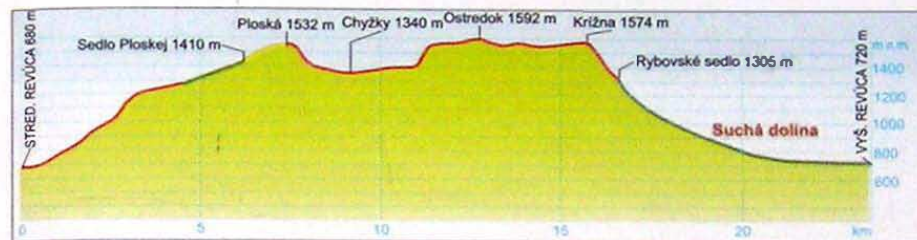
Varianty: Na skrátenie túry môžeme využiť dopravnú dostupnosť horského hotela Smrekovica, čo umožňuje asfaltová cesta vedúca dlhou dolinou Vyšné Matejkovo. Základná trasa sa pri tomto variante skrúti o 2 ½ hod. Na vjazd autom k hotelu potrebujeme povolenie. Výstup na Rakytov možno absolvovať aj v opačnom smere, potrebný čas bude v tomto prípade o ½ hod. kratší ako pri základnej trase.

Rakytov

11 Na Ostredok a Krížnu

Liptovské Revúce – Čierny kameň – Ostredok – Krížna – Liptovské Revúce

Poloha: Veľká Fatra, liptovská (východná) časť.

Východiskový bod: Liptovské Revúce-Stredná Revúca, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Liptovské Revúce-Vyšná Revúca, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Liptovské Revúce-Stred-

ná Revúca – Čierny kameň 2 hod. – Ploská 1 hod. – Ostredok 2 hod. – Krížna ¾ hod. – Rybovské sedlo ¾ hod. – Liptovské Revúce-Vyšná Revúca 2 ¼ hod.

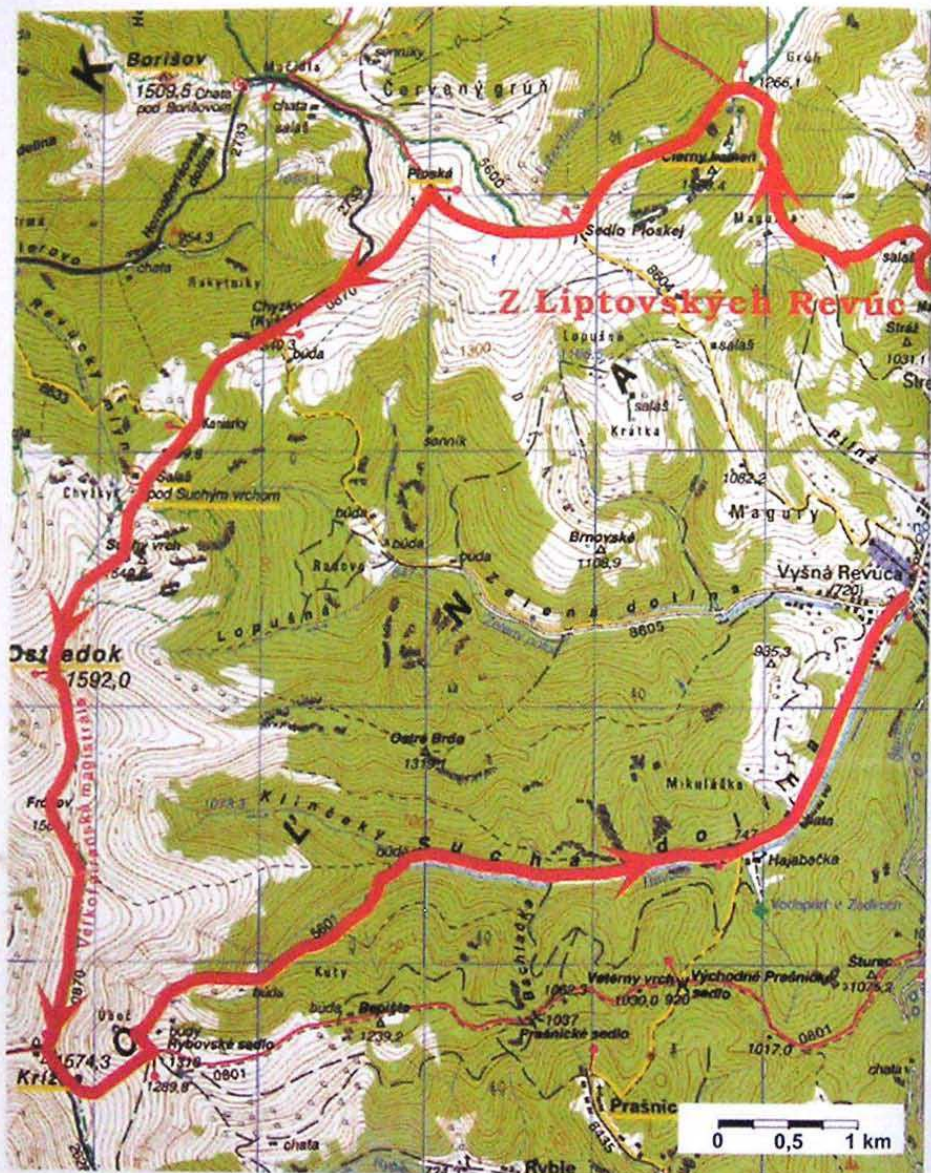
Spolu: 8 ¾ hod.

Prevýšenie: 912 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121). VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Celodenná náročná túra s veľkým prevýšením a rozmanitým charakterom. Orientáciu v krásnej hölnej časti so širokým výhľadom uľahčuje tyčové značkovanie.

Základná trasa: Od autobusovej zastávky v miestnej časti **Liptovské Revúce-Stredná Revúca** (680 m) sa po ceste vrátíme o niekoľko desiatok metrov ku kostolu, kde červená značka (0858) odbočuje doľava do bočnej uličky. Za poslednými domami vojdeme do úzkej doliny. Prekročíme potok a pokračujeme po príjemnom chodníku v trávnom úbočí s pekným výhľadom na Čierny kameň. Najskôr pôjdeme vyššie nad dnom doliny, neskôr prejdeme opäť cez potok a niekoľkými serpentínami sa vydáme strmo hore svahom. Po zvlnenej trávnej plošine s vápencovými balvanmi mierne vystúpime pod bralá **Čierneho kameňa** (1 479 m). Po dosiahnutí okraja hrebeňovej poľany Minčol sa v sedle s výdatným prameňom pripojíme na zeleno značkovaný chodník (5600), po ktorom odbočíme doľava. Cez les, ktorý môže byť za daždivého počasia rozbahnený, obideme západné úpätie masívu Čierneho kameňa. Na jeho vrchol z dôvodov ochrany prírody značka nevedie. V Sedle Ploskej sa napojíme na žlté značkovaný chodník, po ktorom namáhavo a zdĺhavo vystúpime na rozsiahlu vrcholovú plošinu **Ploskej** (1 532 m). Vzhľadom na plochý reliéf poskytuje len výhľady do diaľky. Z vrcholu pokračujeme po červenej hrebeňovej magistrále (0870) juhozápadným smerom. Po chodníku, ktorý ponúka krásne rozhľady do okolia, prejdeme cez Chyžky (1 340 m) k salašu pod Suchým vrchom. Vrchol Suchého vrchu (1 550 m) značka opäť z dôvodov ochrany vzácnej vápnomilnej flóry obchádza po

Čierny kameň

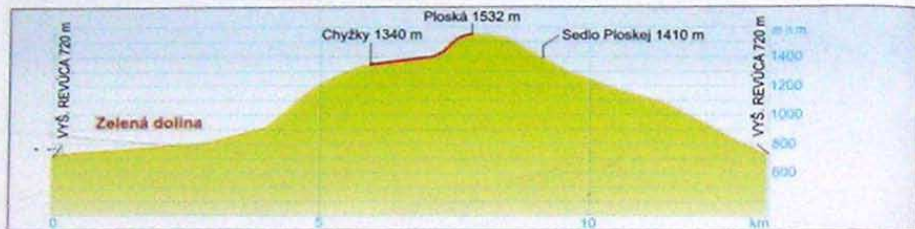
lymi výhľadmi. Prejdeme cez vrchol Frčkova (1 585 m) a o chvíľu postupným stúpaním zdoláme **Križnu** (1 574 m), ktorá poskytuje podobné výhľady do širokého okolia ako Ostredok. Z jej vrcholu zostúpime širokým a strmým chrbtom vľavo po červenej značke (0801) do **Rybovského sedla**, kde odbočíme na zeleno značkový chodník (5601). Pôjdeme najskôr šikmo a potom strmo dolu lavinovým svahom. Po dosiahnutí poľnej a neskôr tvrdej vozovky zideme dlhou Suchou dolinou do miestnej časti **Liptovské Revúce-Vyšná Revúca** (720 m).

Varianty: Základnú trasu možno absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas. Jeden z variantov predlžuje základnú trasu o dlhší pobyt vo vrcholovom pásme (o ¼ hod.). Pri zostupe z Križnej možno v tomto prípade pokračovať po červenej značke bočným hrebeňom po Východné Prašnické sedlo, odkiaľ možno zostúpiť po žltej značke do Suchoj doliny a ďalej do Vyšnej Revúcej. Ďalší variant využíva na zostup z Križnej trasu modrej značky (2628) vedúcu cez Majerovu skalu do Starých Hôr, čo si v porovnaní so základnou trasou vyžaduje čas kratší o ½ hod.

západnom svahu. Výstup na najvyšší vrch Veľkej Fatry **Ostredok** (1 592 m) nie je veľmi namáhavý, pretože v tejto časti má celý hrebeň viac-menej rovnakú výšku. Z vrcholu uvidíme Veľkú Fatru ako na dlani. Za dobrého počasia sa môžeme potešiť aj panorámou západnej časti Nizkých Tatier či severnej časti Kremnických vrchov. Pokračujeme po trávnom hrebeni s neustá-

12 Na Ploskú

Liptovské Revúce – Chyžky – Ploská – Liptovské Revúce

Poloha: Veľká Fatra, liptovská (východná) časť.

Východiskový a cieľový bod: Liptovské Revúce-Vyšná Revúca, zastávka SAD, parkovisko.

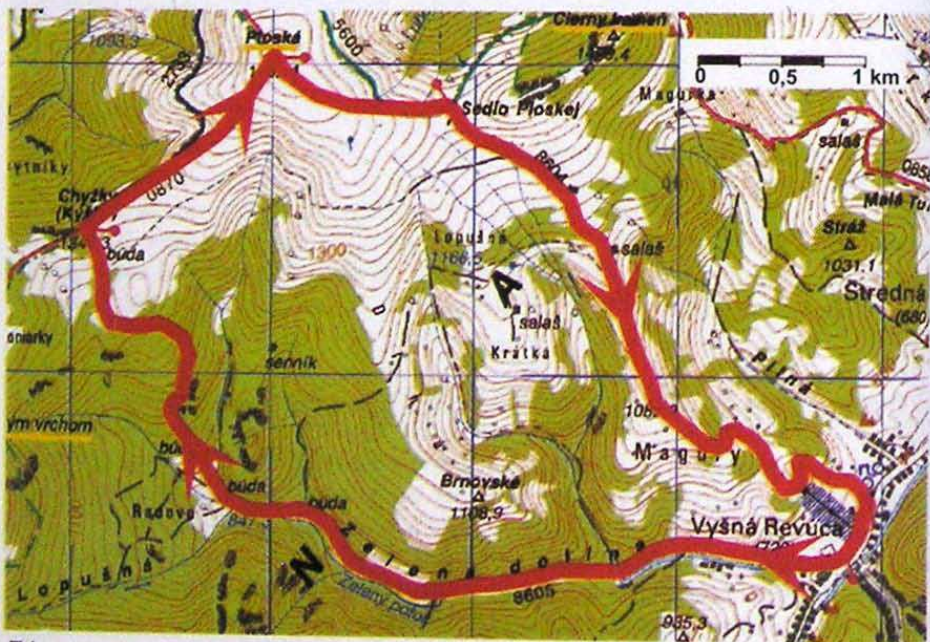
Časový rozvrh: Liptovské Revúce-Vyšná

Revúca – Chyžky 2 ½ hod. – Ploská ¾ hod. – Sedlo Ploskej ¼ hod. – Liptovské Revúce-Vyšná Revúca 1 ¼ hod.

Spolu: 4 ¾ hod. **Prevýšenie:** 812 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná túra so značným prevýšením. Výškové rozdiely na trase sa väčšinou prekonávajú pomerne miernym, avšak dlhšie trvajúcim stúpaním. Za daždivého počasia treba venovať zvýšenú pozornosť prekonávaniu viacerých blatistých úsekov.

Základná trasa:

Od konečnej autobusovej zastávky v miestnej časti **Liptovské Revúce-Vyšná Revúca** (720 m) odbočíme vpravo po žltej turistickej značke (8605). Bočná ulička nás povedie cez úzku dolinu s domami postavenými tesne pod strmými svahmi. Za obcou pokračujeme po spevnej ceste vedúcej

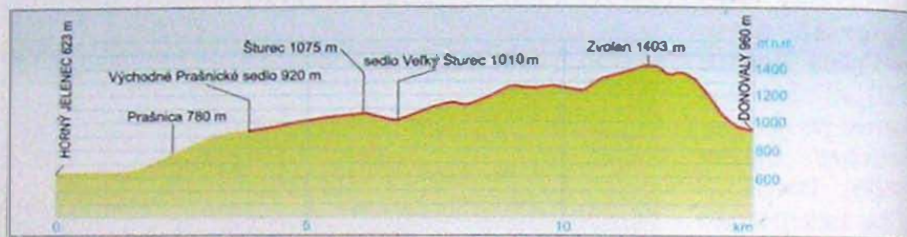
Ploská

popri potoku v Zelenej doline. Minieme bývalú horáreň a dosiahneme dolný koniec rozľahlej poľany Radovo. Priamo pred nami uvidíme krásny vápencový masív Suchého vrchu. Strmou cestou vystúpime cez poľanu smerom k lesu. Vysokým zmiešaným lesom pokračujeme striedavo miernejšie a strmšie viacerými serpentínami, a sa dostaneme do hôľneho pásma. Oblúkom prejdeme cez plytkú trávnatú kotlinu. Pri skupine vápencových bráľ zabočíme doľava a po miernom trávnom svahu dosiahneme hrebeňovú oblasť medzi dvoma vrcholmi Chyžiek. Prijemné a krajinársky cenné okolie je charakteristické krasovými javmi (tzv. škrapovým poľom). Na hrebeni zabočíme doprava, pripojíme sa na červenú hrebeňovú magistrálu (0870) a krátkym, avšak prudkým výšvihom vystúpime na severný vrchol **Chyžiek** (1 340 m). Z vrcholu klesneme cez strmý stupeň a pokračujeme po výraznom hôľnom chrbte takmer po vrstevnici. Nasleduje namáhavý výstup širokým hladkým svahom na **Ploskú** (1 532 m) s ďalekým výhľadom. Po krátkom oddychu na rozsiahlom plochom vrchole zabočíme pri smerovníku doprava. Z Ploskej zostúpime po žltej značke (8604) do **Sedla Ploskej** (1 410 m). Na tomto mieste opustíme hlavný hrebeň a po vodou rozrytom trávnom úbočí prejdeme popod južné úbočie masívu Čierneho kameňa. Klesanie je pomerne mierne, strmší zostup sa začína a po prechode vrchu Magura (1 082 m). Po poľnej ceste s viacerými zákrutami zostúpime ku kaplnke v strede miestnej časti **Liptovské Revúce-Vyšná Revúca** (720 m).

Varianty: Absolvovanie celej základnej trasy v opačnom smere je časovo menej náročné. V prvej časti je zároveň najkratšou prístupovou cestou k Chate pod Borišovom. V tomto prípade odporúčame traverzovať Ploskú zo severnej strany po zelenej značke, po ktorej sa pohodlne dostaneme k chate s výbornou možnosťou občerstvenia a ubytovania.

13 Z Horného Jelenca na Donovaly

Staré Hory - Prašnica - Velký Šturec - Zvolen - Donovaly

Poloha: Veľká Fatra, južná časť.

Východiskový bod: Staré Hory-Horný Jelenec, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Donovaly, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Staré Hory-Horný Jele-

nec - Prašnica 1 hod. - Východné Praš-

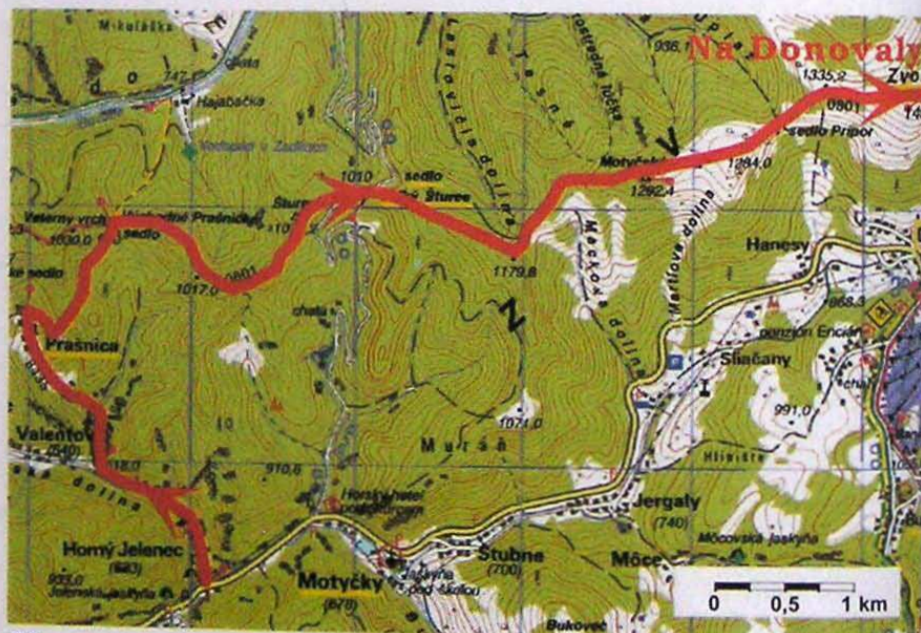
nické sedlo ¼ hod. - Veľký Šturec 1 hod.

- Zvolen 2 hod. - Donovaly 1 hod.

Spolu: 5 ¼ hod. **Prevýšenie:** 780 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

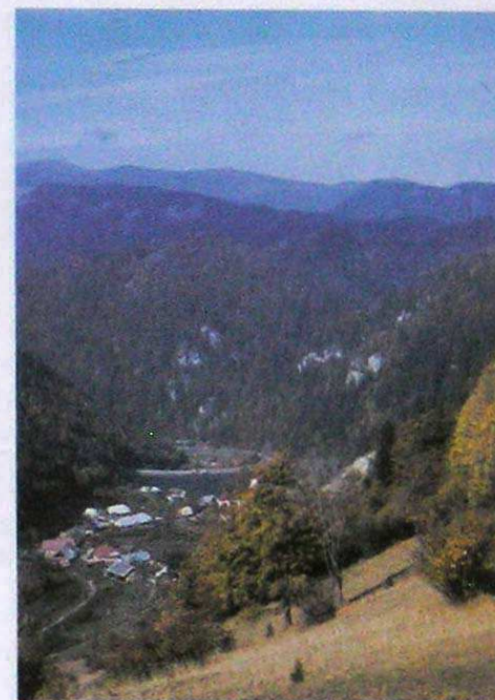
Náročnosť: Stredne náročná túra so značným prevýšením. Jej prvá časť vedie lesnatým terénom, po prechode Motyčskej hole poskytuje viaceré pozoruhodné výhľady. Z hľadiska orientácie si treba dať pozor na riedke značkovanie v zalesnenej oblasti horského sedla Veľký Šturec.

Základná trasa: Túru začneme pri autobusovej zastávke v miestnej časti **Staré Hory-Horný Jelenec** (623 m) na rušnej ceste spájajúcej Banskú Bystricu s Ružomberkom (E 77). Žltá značovaná asfaltová cesta (8435) nás povedie cez úzku Hornojelenskú dolinu s domami bývalej uhliarskej osady Horný Jelenec postavenými po oboch stranách tesne pod strmými svahmi. Asi o 20 min. prideme k odbočke vedúcej do osady Valentová a Rybie. V roku 1924 časť tejto osady zničila mohutná lavína padajúca z hrebeňa Križnej. Pri nešťastí zahynulo 18 ľudí. Od odbočky pokračujeme vpravo po žltej značke zalesnenou dolinkou do osady **Prašnica**. Na jej hornom konci odbočíme ostro doprava a dobre vychodeným chodníkom vstúpime do lesa. Rovnomerne vystúpime do menšieho sedla

v bočnom hrebeni a takmer vodorovným traverzom cez les prideme do **Východného Prašnického sedla** (920 m), kde sa napojíme na červenú magistrálu (E8, 0801 - Cesta hrdinov SNP). Zabočíme doprava (na východ) a cez les pokračujeme dlhším, miernym a rovnomerným stúpaním na Šturec (1 075 m). Zakrátko klesneme do sedla **Veľký Šturec** (1 010 m), kde prekrížime staršiu asfaltovú horskú cestu, kedysi spájajúcu Ružomberok s Banskou Bystricou. Zo sedla vystúpime najskôr lesom a neskôr malebnou poľanou. O chvíľu sa dostaneme do otvoreného terénu, ktorým budeme pokračovať až do cieľa. Na zvlnených hõlných lúkach sledujeme líniu hrebeňa. Súvislým a relatívne pohodlným stúpaním zdoláme rozložitú Motyčskú hoľu (1 292 m) s dvoma vrcholmi, ktoré ponúkajú široké rozhľady na južnú i severnú stranu. Cez kõtú 1 284 m zostúpime do sedla Pripor, za ktorým nasleduje strmší výstup na kõtú 1 335 m. Odtiaľ zakrátko po pohodlnom chodníku prideme na trávnatý vrchol **Zvolena** (1 403 m) s obdivuhodným panoramatickým výhľadom. Z vrcholu miernym svahom zostúpime do blízkosti hornej stanice sedačkovej lanovky na Novej hõli. Z tohto miesta klesneme strmšie okrajom lesa a lesným chodníkom prideme do horského strediska **Donovaly** (960 m).

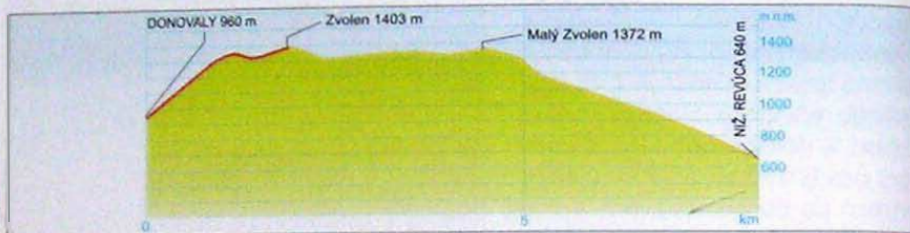
Varianty: Základnú trasu možno absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas. Výstup na vrchol Zvolena je v tomto prípade kratší, ale strmší.

Nad Horným Jelencom

14 Na Zvolen

Donovaly - Zvolen - Malý Zvolen - Liptovské Revúce

Poloha: Veľká Fatra, južná časť.
Východiskový bod: Donovaly, zastávka SAD, parkovisko.
Cieľový bod: Liptovské Revúce-Nižná Revúca, zastávka SAD, parkovisko.
Časový rozvrh: Donovaly - Zvolen 1 ½

hod. - Malý Zvolen ¼ hod. - Liptovské Revúce-Nižná Revúca 1 ¼ hod.
Spolu: 3 ½ hod.
Prevýšenie: 763 m.
Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harnanec.

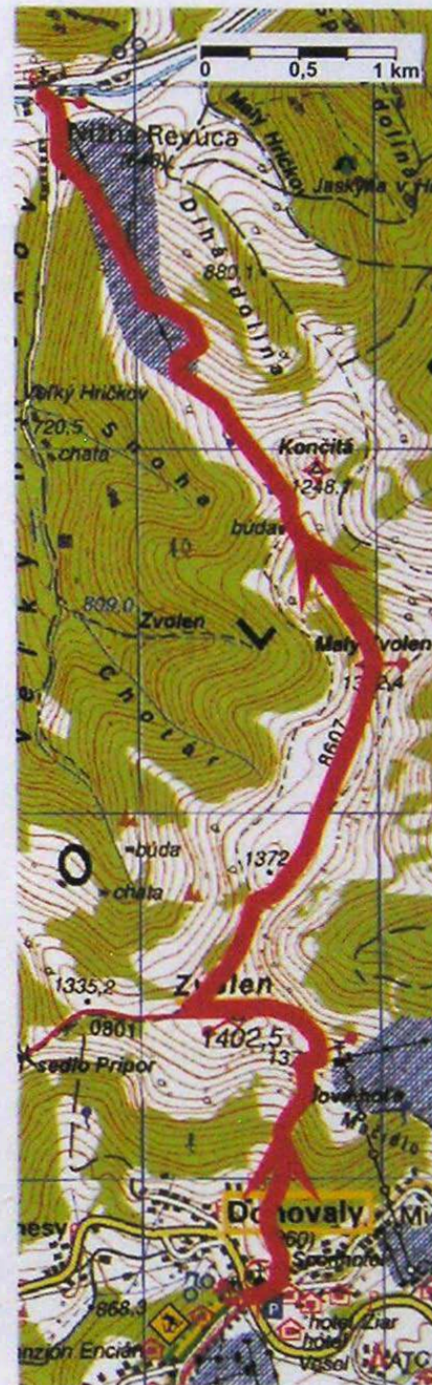
Pohľad zo Zvolena na hrebeň Veľkej Fatry

Náročnosť: Stredne náročná trasa s väčším stúpaním v prvej časti. Zvyšok túry vedie po pohodlnom chodníku v hölnej oblasti. Orientácia na krajinársky vďačnom výlete s peknými výhľadmi je bezproblémová. Za daždivého počasia treba pri strmom výstupe a zostupe počítať s rozbahneným terénom.

Základná trasa: Začneme od smerovníka pri parkovisku na hlavnej ceste spájajúcej Banskú Bystricu s Ružomberkom (E 77) v **Donovaloch** (960 m). Vydáme sa po červenej značke (E 8, 0801), obideme areál Šport-hotela a po vychodenom chodníku odbočíme hore na lúku. Prejdeme cez lúku a pokračujeme okrajom lesa. Keďže východiskový bod sa nachádza v pomerne vysokej nadmorskej výške, onedlho sa ocitneme

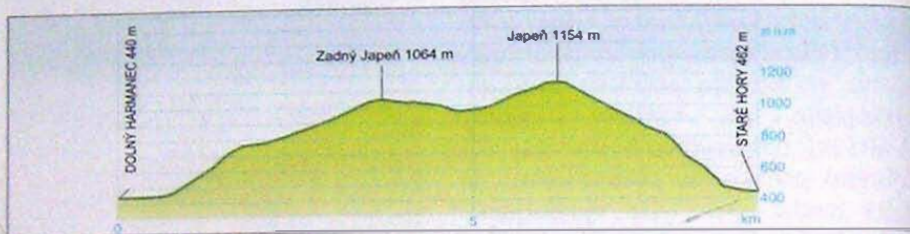
v hölnom pásme. Po červeno značovanom chodníku strmo vystúpime do menšieho sedla tesne pod vrcholom Novej hole (1 370 m). Výstup k hornej stanici sedačkovej lanovky trvá vyše 1 hod. Pokračujeme pohodlným chodníkom, po ktorom zakrátko oblúkom vystúpime na vrchol **Zvolena** (1 403 m), najvyššieho bodu trasy. Za dobrého počasia sa presvedčíme, že patrí medzi najkrajšie vyhlídkové vrchy Veľkej Fatry. Kruhový rozhľad z vrcholu je odmenou za vynaloženú námahu. Na západe uvidíme hlavný veľkofatranský hrebeň od Križnej po Rakytov, za ním vrcholky Malej Fatry s Malým a Veľkým Kriváňom. Severovýchodnému obzoru dominuje hradba Západných Tatier. Prvenstvo má nesporne pohľad na Nízke Tatry s impozantným hrebeňom Prašivej. Na juhozápade možno vidieť uhladenú líniu Kremnických vrchov. Z vrcholu Zvolena pokračujeme po žltej značke (8607) doprava (na sever). Najskôr mierne zostúpime a potom krátkym stúpaním dosiahneme vrchol **Malého Zvolena** (1 372 m). Aj z tohto miesta je prekrásny široký rozhľad, ktorý na južnej strane čiastočne obmedzuje masív Zvolena. Pokračujeme juhozápadným a západným svahom masívu Končitej (1 248 m) a onedlho sa po trávnom svahu dostaneme do oblasti hornej stanice lyžiarskeho vleku nad osadou Nižná Revúca. Približne po jeho dráhe zostúpime do miestnej časti **Liptovské Revúce-Nižná Revúca** (640 m). Túru ukončíme pri autobusovej zastávke na ceste do Liptovskej Osady.

Varianty: Na vrch Zvolen môžeme za rovnaký čas vystúpiť aj v opačnom smere základnej trasy.

15 Z Dolného Harmanca na Japeň

Dolný Harmanec – Japeň – Staré Hory

Poloha: Veľká Fatra, južná časť.

Východiskový bod: Dolný Harmanec, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Staré Hory, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Dolný Harmanec –

Zadný Japeň 2 hod. – Japeň 1 hod. – Staré Hory 1 ¼ hod.

Spolu: 4 ¼ hod.

Prevýšenie: 714 m.

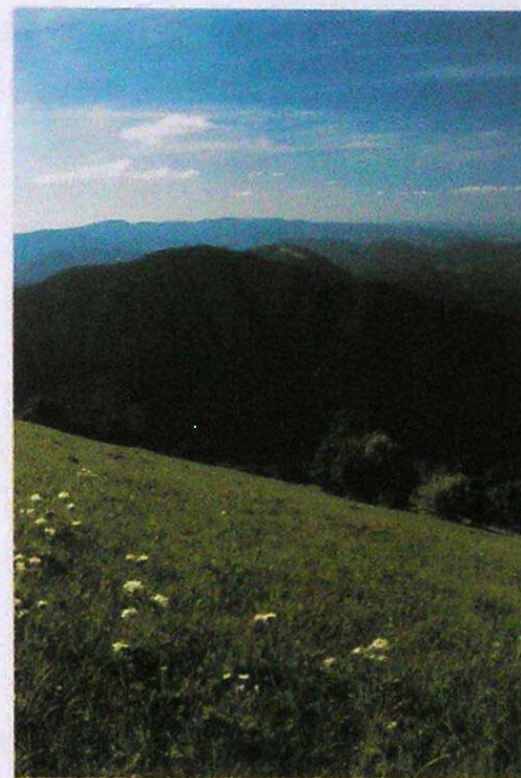
Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná túra na Japeň, jeden z najkrajších vyhlídkových vrchov južnej časti Veľkej Fatry. Výstup a zostup vedie prevažne lesom. Z vrcholového hrebeňa sa ponúkajú pekné výhľady do okolia.

Základná trasa: Zelená turistická značka (5432) sa začína pri železničnej stanici v **Dolnom Harmanci** (440 m). Od stanice zostúpime širokým chodníkom do obce a po okraji hlavnej cesty o chvíľu prideme k odbočke doprava na lesnú cestu. V strmom zalesnenom svahu vystúpime viacerými serpentínami. Už v tejto časti výletu si môžeme uvedomiť hlavnú poznávaciu a estetickú hodnotu trasy – málokde na Slovensku možno nájsť na takej malej ploche také krásne exempláre rôznych listnatých stromov (buky, javory, jasene) ako pod Japeňom. Po prechode hustou bukovou a zmiešanou časťou lesa vojdeme do nižšieho porastu a neskôr na mierne stúpajúce lúky. Na tomto úseku treba pozorne sledovať značky, ktoré sú slabšie viditeľné. Hlavný smer pochodu je však jasný – pôjdeme stále na sever a hore po zužujúcom sa trávnom chrbte. Onedlho dosiahneme vrchol **Zadného Japeňa** (1 064 m). Hoci postupujeme trávny hrebeňom s časťmi výhľadmi, neďaleko od chodníka môžeme pozorovať množstvo krásnych exemplárov javorov. Najkrajšie výhľady na masív Krížnej a Majerovu skalu sa otvárajú v okolí vrcholu **Japeňa** (1 154 m), ktorý dosiahneme miernym, ale dlhým výstupom. Z vrcholu zostúpime doprava (na východ) po ostrom hrebeni a neskôr po rovnomerne klesajúcom širokom chrbte. Pokračujeme cez les strmým úvozom, z ktorého po čase odbočíme ostro doprava. Stále pôjdeme po výraznom chodníku, ktorý sa v dolnej časti rozširuje na lesnú cestu. Pretraverzujeme zalesnený svah nad Tureckou dolinou a strmým úvozom zostúpime na veľkú lúku nad Starými Horami. Okolo vodojemu, ihriska a malého kostola zideme k potoku. Zelená značka nás privedie ku kaplnke a parkovisku vedľa autobusovej zastávky v **Starých Horách** (462 m), kde túru ukončíme. Cieľový bod leží pri hlavnej ceste spájajúcej Banskú Bystricu s Ružomberkom (E 77).

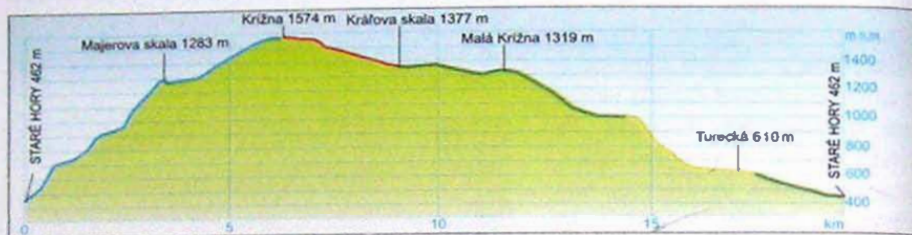
Varianty: Prechod túry v opačnom smere si vyžaduje približne rovnaký čas.

Japeň

16 Na Krížnu zo Starých Hôr

Staré Hory - Krížna - Kráľova skala - Malá Krížna - Staré Hory

Poloha: Veľká Fatra, južná časť.

Východiskový a cieľový bod: Staré Hory, zastávka SAO, parkovisko.

Časový rozvrh: Staré Hory - Majerova skala 2 hod. - Krížna 1 ¼ hod. - Kráľova

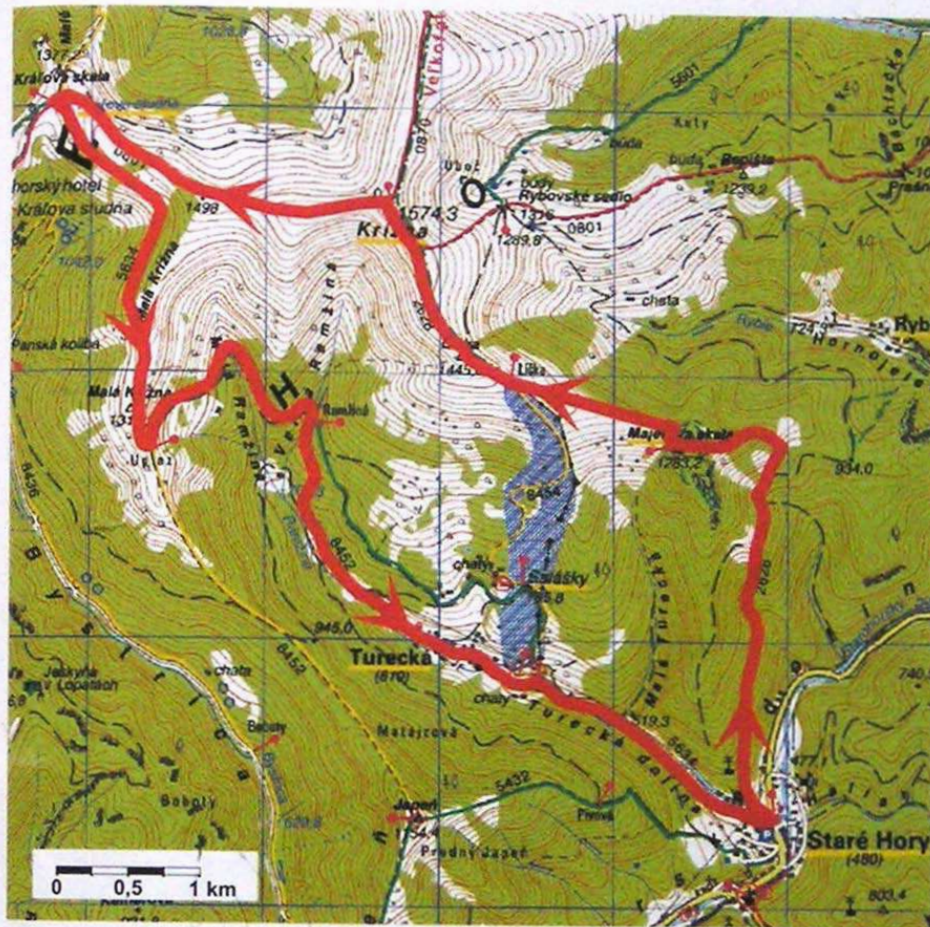
skala ¾ hod. - Malá Krížna ¾ hod. - Turecká 2 hod. - Staré Hory ½ hod.

Spolu: 7 ¼ hod. **Prevýšenie:** 1 112 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Namáhavá túra so značným výškovým rozdielom. Náročný je najmä strmý výstup na Majerovu skalú v prvej časti. Zvyšok výletu zahŕňa relatívne pohodlné stúpanie v hľadnom teréne s krásnymi výhľadmi. Chodník schádzajúci z hrebeňa je opäť veľmi strmý, za daždivého počasia môže byť navyše aj klzký.

Základná trasa: Začneme pri kaplnke neďaleko autobusovej zastávky v **Starých Horách** (462 m), pričom na odbočke do Tureckej sledujeme modrú turistickú značku (2628). Povyše cintorína sa pripojíme k poľnej ceste, ktorá vchádza do hustého zmiešaného lesa. Starým vysokým lesom vystúpime miestami mierne a miestami strmšie na poľanu Kohútová, kde sa cesta mení na úzky, ale dobre vychodený chodník, ktorý stúpa po riedko zalesnenom hrebení. Po ostrom zabočení doľava pokračujeme veľmi strmým skalnatým úbočím. Chodník nás privedie k odbočke na zadnú stranu vyhlídkového brala Majerovej skaly s krásnym výhľadom do strmej hlbiny (pozor na závraty na okraji brala!). Po návrate na značkovaný chodník vyjdeme na vrchol **Majerovej skaly** (1 283 m), ktorý je zalesnený a bez výhľadov. Cez úzky pás lesa prejdeme na široký hľadný chrbát a okolo hornej stanice nefunkčnej sedačkovej lanovky z Tureckej mierne vystúpime po otvorenom hrebení cez vrch Liška na vrchol **Krížnej** (1 574 m), najvyšší bod na trase. Prideme na rázcestie červených značiek, kde si treba dať pozor na správnu orientáciu. Po krátkom odpočinku na tomto nádhernom vyhlídkovom mieste odbočíme doľava (na západ) na červeno značkovanosť Cestu hrdinov SNP (E8, 0801). Miernym klesaním hrebeňovým chodníkom s výhľadmi na všetky strany prejdeme cez široký trávno-skalnatý chrbát pod charakteristické bralo **Kráľovej skaly** (1 377 m). V prípade hmlý orientáciu na tomto úseku uľahčuje tyčové značkovanie. Pri napájadlách odbočíme doľava na zelenú znač-

ku (5634) a prejdeme popod vrchol **Malej Krížnej** (1 319 m). Chodník zabočí prudko doľava a z hrebeňa Úplazu začne strmo a dlho klesať hladkým lavínovým svahom. Strminou lesnej cesty zostúpime lúkami, riedko zalesneným úbočím a hustým lesom, až prideme k smerovníku, pri ktorom si môžeme vybrať z dvoch zostupových trás. Dlhšia zeleno značkováná cesta vedie do **Tureckej** cez Salašky, kratšia je žltá značkováná cesta (8452). Z Tureckej zideme po asfaltovej ceste ku kaplnke v **Starých Horách** (462 m), kde sa túra končí.

Varianty: Na zostup z Malej Krížnej možno využiť aj žltú (8452) a neskôr zelenú (5432) značku, ktoré vedú cez Japeň do Starých Hôr. Od Kráľovej skaly možno odbočiť smerom k horskému hotelu Kráľova studňa s možnosťou občerstvenia a ubytovania. Absolvovanie náročného okruhu v opačnom smere si vyžiada približne rovnaký čas.

17 Ku Kráľovej studni od Harmaneckej jaskyne

Harmanecká jaskyňa - Harmanecká tisina - Kráľova studňa

Poloha: Veľká Fatra, južná časť.

Východiskový bod: Harmanecká jaskyňa, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Horský hotel Kráľova studňa, parkovisko.

Časový rozvrh: Harmanecká jaskyňa -

Harmanecká tisina ½ hod. - Dolná a Horná Túfna 1 ¼ hod. - Kráľova studňa 2 hod.

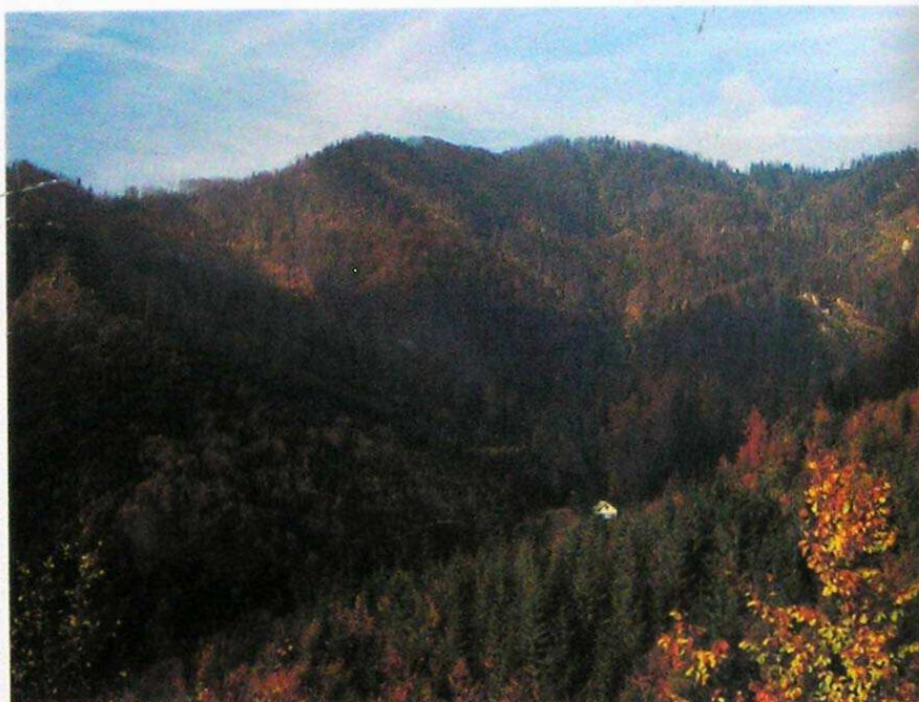
Spolu: 3 ¾ hod.

Prevýšenie: 600 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 12 I), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Nenáročná trasa vedúca k horskému hotelu nachádzajúcemu sa v turisticky významnej oblasti veľkofatranského hrebeňa. Zahŕňa prevažne lesný výstup bez výhľadov. V spodnej časti prechádza národnou prírodnou rezerváciou tisu obyčajného, v strednej časti ponúka zaujímavé krasové javy.

Základná trasa: Trasa sa začína pri parkovisku neďaleko **Harmaneckej jaskyne** (650 m). Vydáme sa po zelenej turistickej značke (5435) popri štátnej ceste č. 577. Asi po 10 min. prideme k odbočke vedúcej k železničnej stanici

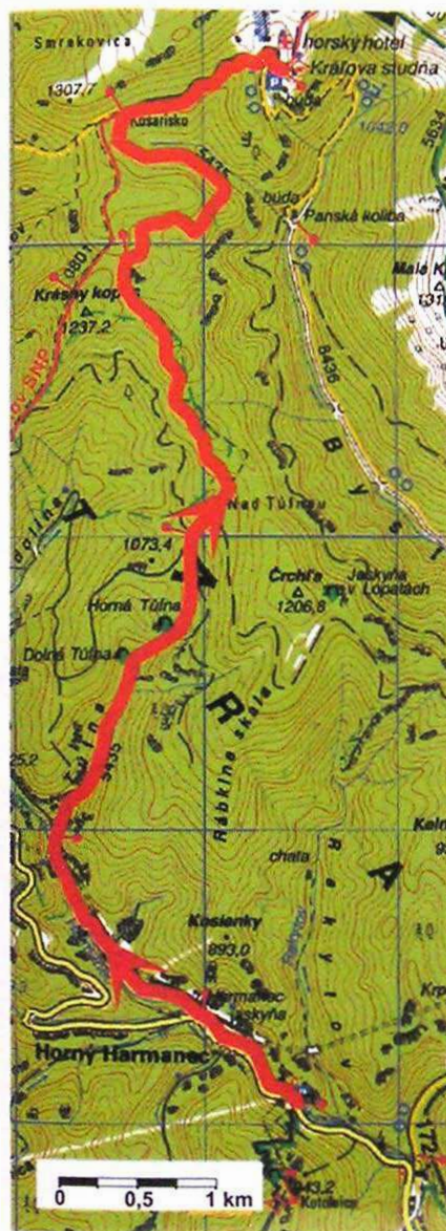

Zalámaná dolina

Harmanec-jaskyňa. Pokračujeme povedľa hlavnej cesty asi 200 m a pred zákrutou odbočíme doprava na úzku asfaltovú cestu, po ktorej prejdeme pod železničnú trať. Ocitneme sa v národnej prírodnej rezervácii **Harmanecká tisina**, ktorá je oblasťou s najväčším prirodzeným výškom tisu obyčajného

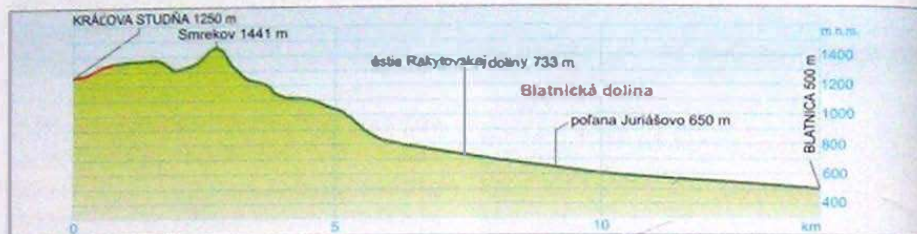
v Európe. Aj v blízkosti chodníka si môžeme všimnúť viaceré mimoriadne hrubé a staré exempláre, ktorých vek sa odhaduje na 350 až 600 rokov. Od rázcestia pokračujeme pravou cestou smerom hore. Popri potoku prideme medzi vysoké bralá. Na ľavej strane môžeme obdivovať skalné previsy a jaskynné otvory. Dolina je v týchto miestach veľmi úzka. Keď sa čiastočne rozšíri, chodník začne rovnomerne stúpať po jej ľavom svahu. Onedlho prideme k ďalším zvislým stenám s jaskynnými otvormi. Na ľavej strane chodníka sa nachádza jaskyňa **Dolná Túfna** a o niečo vyššie vpravo za jarkom **Horná Túfna**. Obe jaskyne sú verejnosti neprístupné. Pokračujeme v strmom výstupe skalnou roklinou. Po jej zdolaní pokračujeme po lesnej ceste vedúcej hornou časťou **Zalámanej doliny**. Keď obideme svah **Krásneho kopca** (1 237 m), terén sa výrazne zmierni. Oblúkom vystúpime zalesneným hrebeňom na **Košarisko**, kde sa k zelenej pripája hrebeňová červená (E8, 0801) a žltá značka (8630). Všetky farby nás dovedú k parkovisku pri **horskom hoteli Kráľova studňa** (1 250 m) s možnosťou občerstvenia a ubytovania.

Varianty: Keďže túra sa začína pri Harmaneckej jaskyni, môžeme využiť príležitosť na jej prehliadku. Od parkoviska vedie k vchodu do jaskyne náučný chodník. Prehliadka jaskyne trvá približne 1 hod. Prechod základnej trasy v opačnom smere je kratší asi o 1 hod.

18 Od Kráľovej studne Blatnickou dolinou

Kráľova studňa – Smrekov – Blatnická dolina – Blatnica

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná časť).

Východiskový bod: Horský hotel Kráľova studňa, parkovisko.

Cieľový bod: Blatnica, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Horský hotel Kráľova

studňa – Kráľova studňa ¼ hod. – Sedlo pod Smrekovom ¾ hod. – Rakytovska dolina 1 ¾ hod. – Juriášovo ½ hod. – Blatnica 1 hod. **Spolu:** 4 ¼ hod.

Prevýšenie: 941 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná a krajinársky priťažlivá trasa, hoci jej značná časť vedie dlhou a zalesnenou Blatnickou dolinou a po tvrdej vozovke. Širšie výhľady ponúka len v prvej hólnej časti (po Smrekov), neskôr len do bezprostredného okolia doliny.

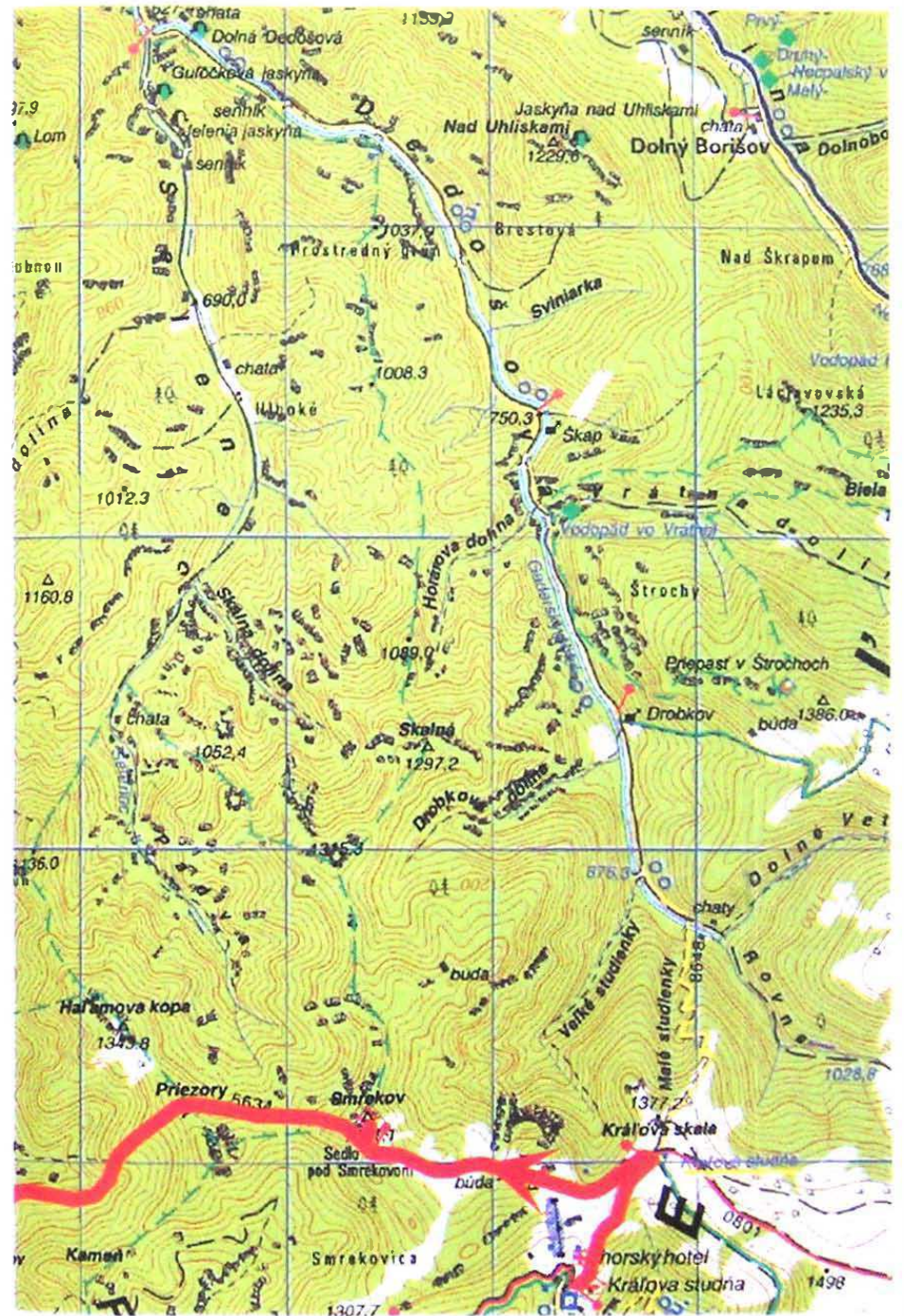
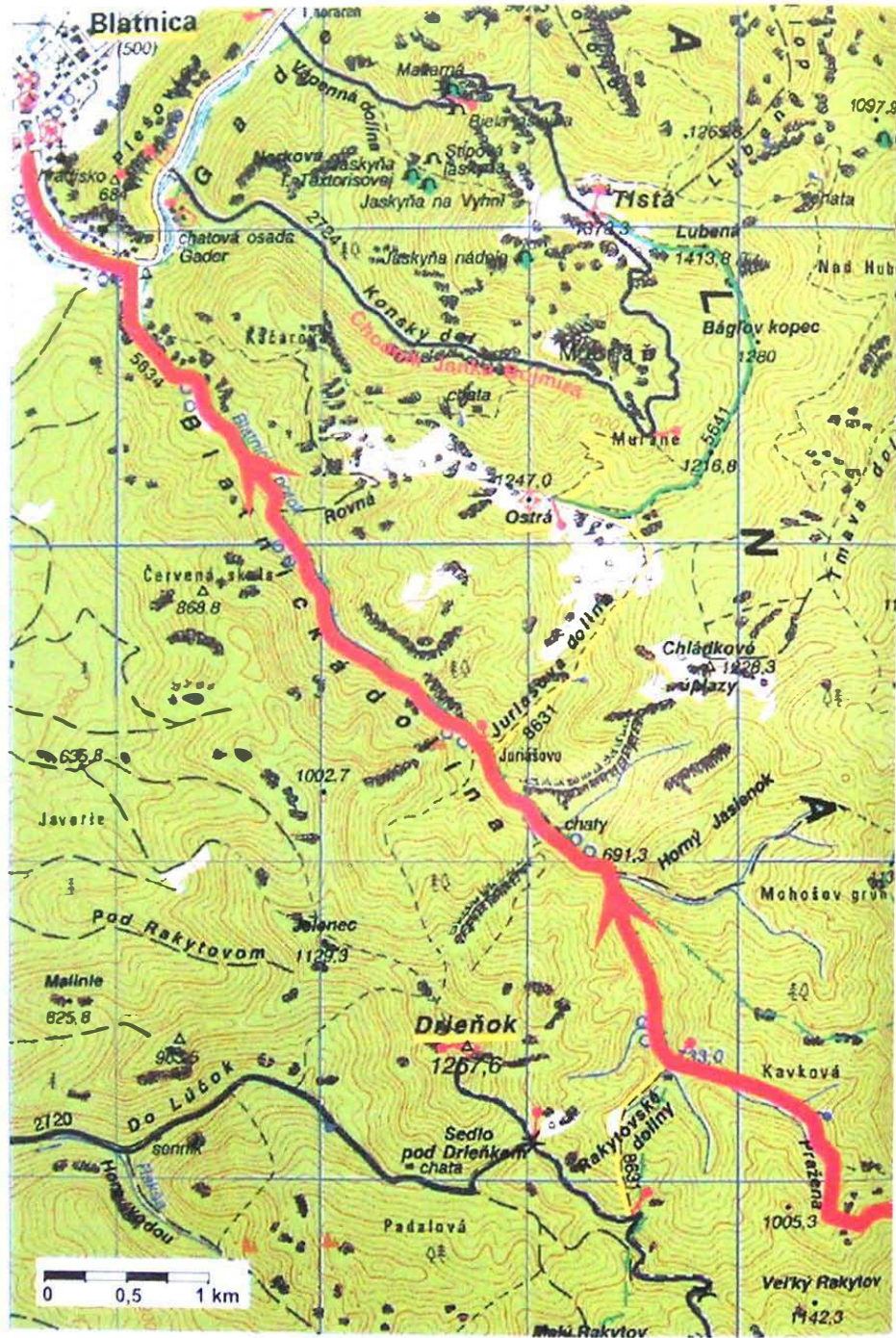
Základná trasa: Od horského hotela **Kráľova studňa** (1 250 m) sa vydáme po červenej hrebeňovej značke (E8, 0801) a asi o 15 min. vystúpime pohodlným chodníkom k prameňu **Kráľova studňa**. Na jednej z najdôležitejších križovatiek turistických chodníkov vo Veľkej Fatre (stretáva sa tu päť značiek) zabočíme doľava na zelenú značku (5634). Ponad homý koniec lyžiarskeho vleku, okolo koliby a pamätníka Slovenského národného povstania mieme vystúpime lúčnou dolinkou do **Sedla pod Smrekovom**. Zo sedla vedie krátka neznačkovaná odbočka (asi 10 min.) na kosodrevinou zarastený vrchol **Smrekova** (1 441 m) s krásnym výhľadom na okolitú krajinu. Po návrate na zelenú značku chvíľu pôjdeme po riedko zalesnenom hrebeňovom chodníku. Pokračujeme severným úbočím do menšieho sedla Priezory. Nasleduje zostup strmým bukovým lesom, traverz v úbočí Kameňa a miernejšie klesanie lesom a viacerými poľanami. Pokračujeme dolu strmou lúkou (v jej spodnej časti sa nachádza prameň) a potom menším skalnatým žlabom, ktorý ponúka krásny výhľad na vrch Drieňok. Cez dolinu Pražená zostúpime k upravenej studničke. Čaká nás zostup cez krajinársky azda najkrajšiu časť Blatnickej doliny s viacerými prameňmi, potokmi a veľadovito stekajúcim prúdom vody z mohutného prameňa. Postupne prideme na rozľahlejšiu poľanu pri ústí **Rakytovskej doliny**. Tu sa začína cesta s tvrdým povrchom, po ktorej minieme najskôr

Chatová osada Gader v Blatnici

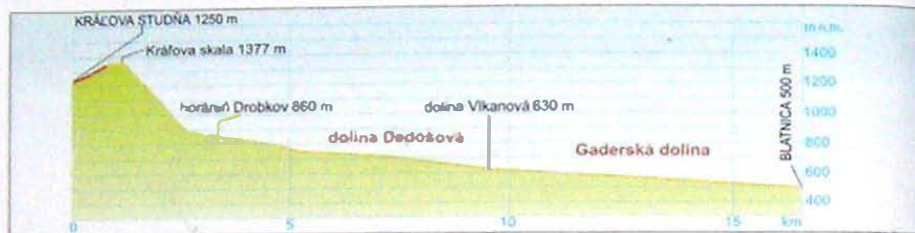
bralnatú stenu na pravej strane a neskôr neznačkovanú odbočku doprava, ktorá vedie do doliny pod Mohošov grúň. Cestu dolu dlhou dolinou nám spríjemní pekný výhľad na bralnatú Haľamovu kopu na pravej strane a na vrchol Drieňka (1 268 m), ktorý je najvyšším bodom hrebeňa na ľavej strane. Prejdeme poľanu **Juriášovo** a odbočku do Juriášovej doliny a na Ostrú (1 247 m). Pohľad na jej divoké vrcholové bralá si môžeme vychutnať tesne pred vstupom do zúženej tiesňavy. Po prechode tiesňavy mierne klesneme okolo skalného okna. Dolina sa postupne rozširuje a my pohodlne zideme k pamätníku Slovenského národného povstania v ústí Blatnickej doliny. Po žltej značke zideme do centra obce **Blatnica** (500 m), kde pri smerovníku ukončíme túru.

Varianty: Prechod dlhej Blatnickej doliny v opačnom smere a výstup strmými svahmi do hólnej oblasti Kráľovej studne je oveľa náročnejší a vyžaduje si približne o 1 ½ hod. dlhší čas.

19 Od Kráľovej studne Gaderskou dolinou

Kráľova studňa - Dedošová - Gaderská dolina - Blatnica

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový bod: Horský hotel Kráľova studňa, parkovisko.

Cieľový bod: Blatnica, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Horský hotel Kráľova

studňa - Kráľova studňa ¼ hod. - Drobkov 1 ¼ hod. - Druhá horárňá 1 ¼ hod. - Prvá horárňá 1 ¼ hod. - Blatnica ¼ hod.

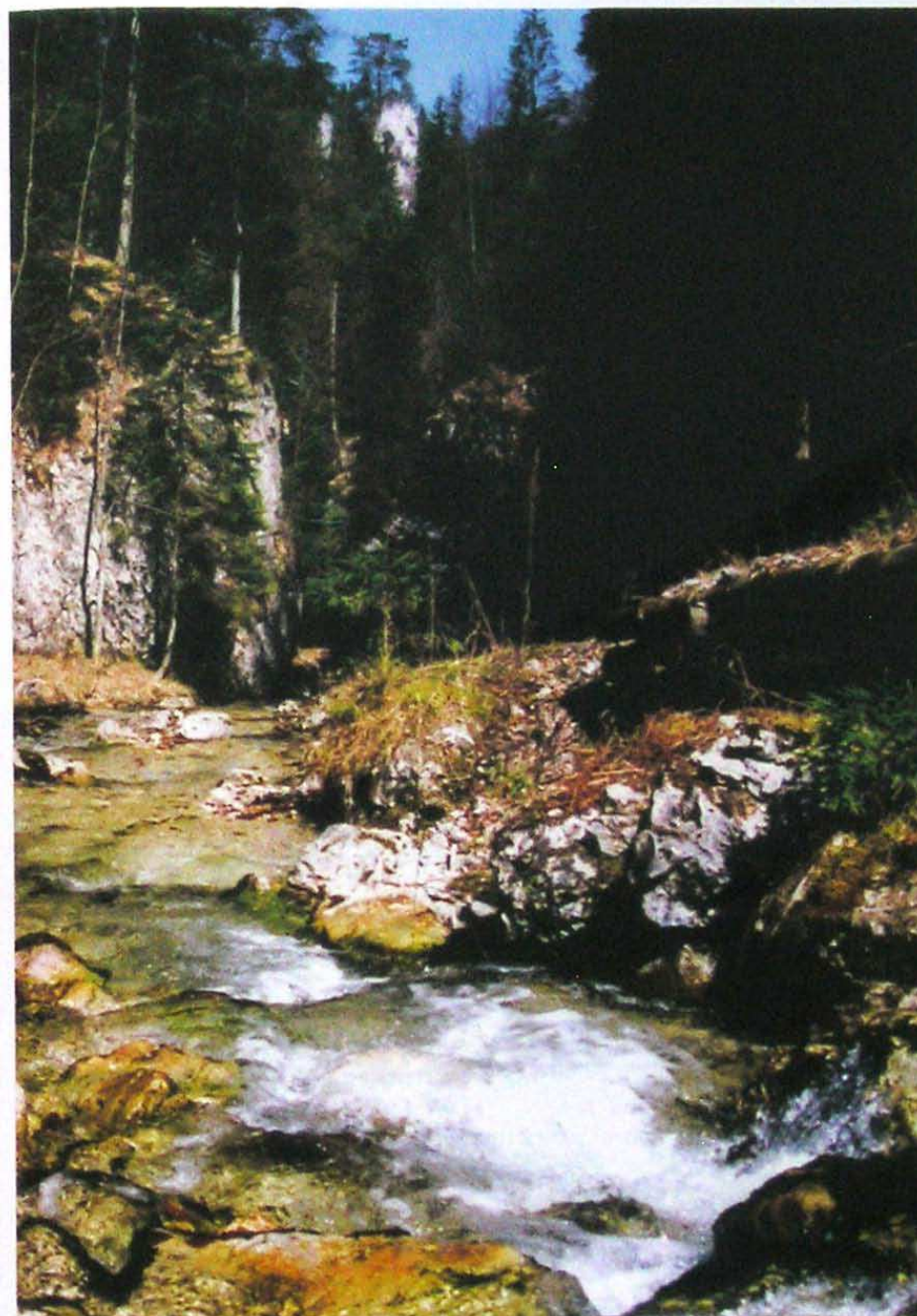
Spolu: 4 ¾ hod.

Prevýšenie: 860 m.

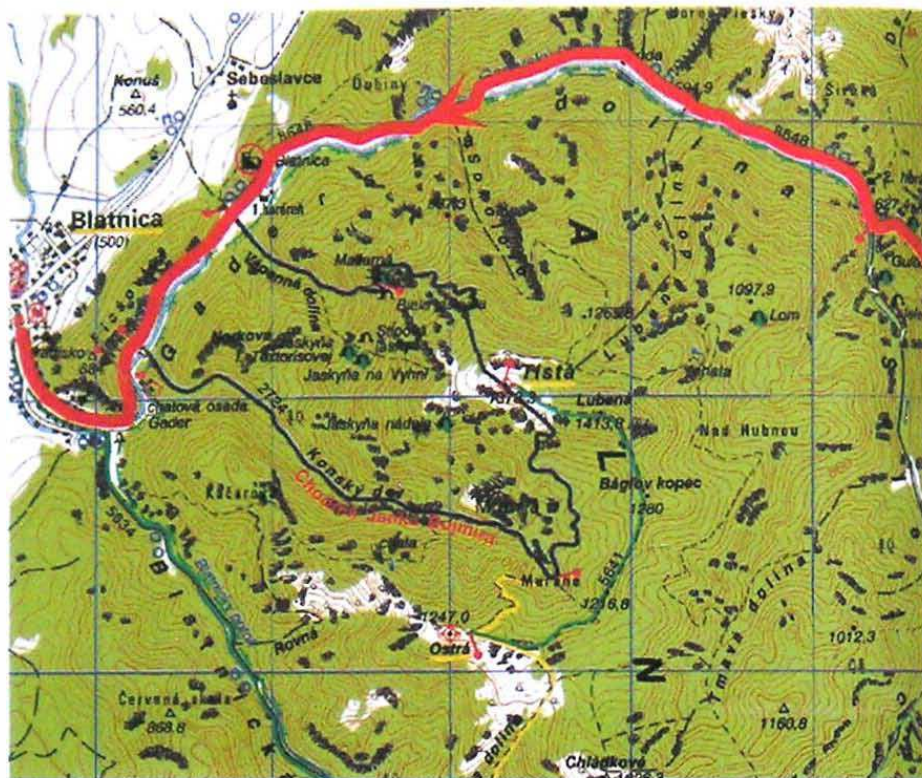
Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná a dlhá túra. Dlhý prechod jednou z najkrajších dolín Veľkej Fatry zahŕňa strmý zostup iba v prvej časti. Zvyšok výletu vedie po asfaltovej vozovke. Z krajinárskeho hľadiska je nádherné okolie i vlastná dolina.

Základná trasa: Začneme pri horskom hoteli **Kráľova studňa** (1 250 m), od ktorého sa krátkym výstupom po červeno značkovanom chodníku (E8, 0801) o chvíľu dostaneme do trávnatého sedla a k prameňu **Kráľova studňa** (1 360 m). Na smerovníku sa začína žltá turistická značka (8648), ktorá nás bude sprevádzať po celej trase. Minieme bralnatú **Kráľovu skalu** (1 377 m) a zostúpime najskôr mierne lúkou (Kráľov grúň) a riedkym lesom, potom veľmi strmo serpentínami. V dolnej časti svahu prejdeme cez potok a dostaneme sa do hlavnej doliny Dedošová. O chvíľu prideme k horám **Drobkov**. V tesnej blízkosti Gaderského potoka sa vyskytuje čoraz viac skalných útvarov. Po pravej strane minieme krasovú Vrátnu dolinu (neďaleko od jej ústia sa nachádza vodopád), o niečo nižšie sa dostaneme k horárni Škap. Veľkým oblúkom pokračujeme v ceste dolu dolinou Dedošová, prejdeme popod mohutné bralá a na pravej strane minieme odbočku do dolinky Sviňniarka. Pod bralom Sokol, kde sa v roku 1962 nakrúcal slovenský film Jánošík, odbočuje vľavo neznačkováná cesta do doliny Selenec (nazýva sa aj Vikanová). Približne polhodinovú zachádzku odporúčame využiť, pretože v doline sa ríachádzajú pozoruhodné skalné útvary. Po návrate na žltú značku začneme zostupovať Gaderskou dolinou a o pár minút minieme **Druhú horárňu**. Na pravej strane uvidíme vysoké, dramaticky formované biele bralnaté veže Kozej skaly (1 202 m), doľava odbočuje Lubená dolina. V tejto časti

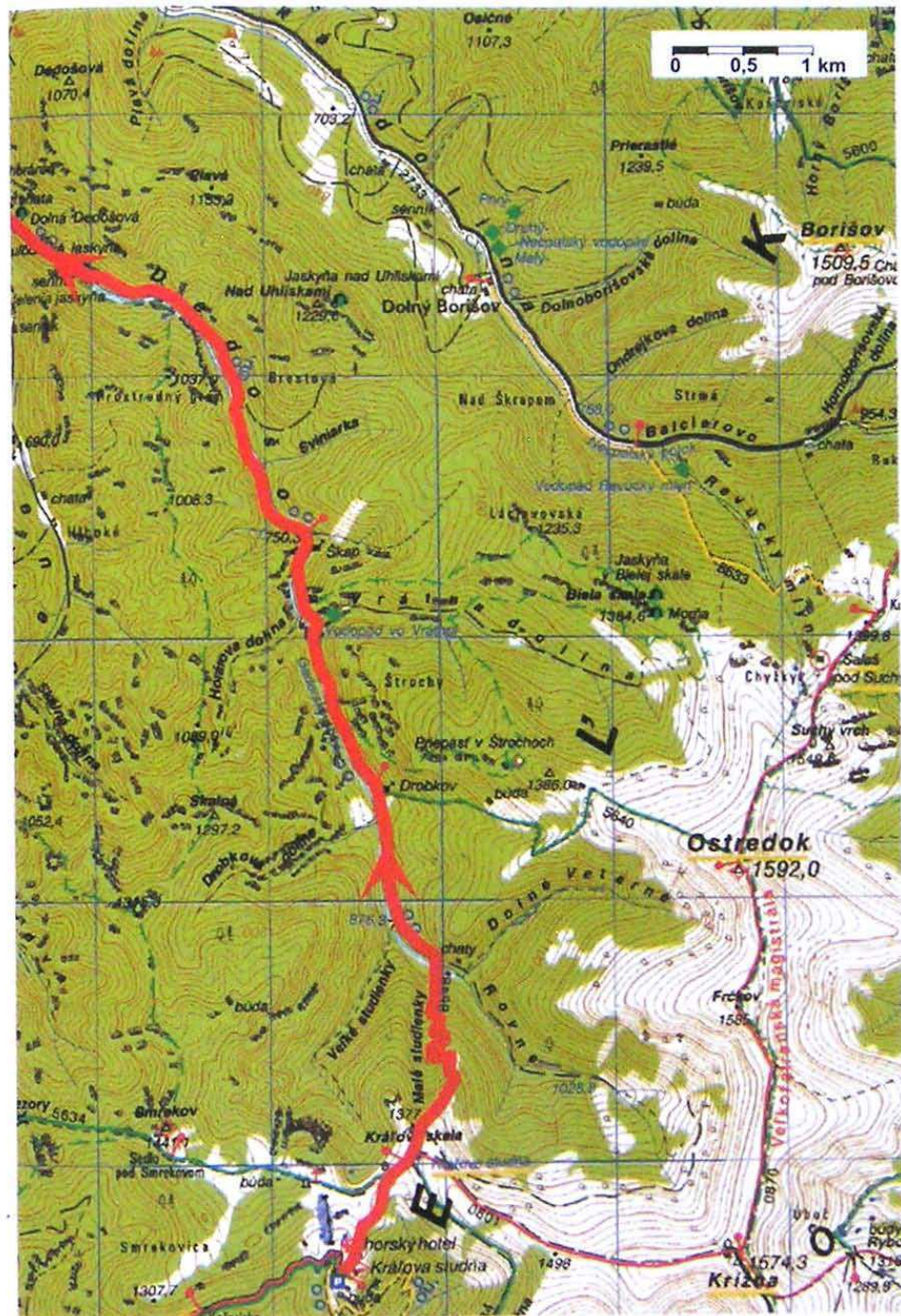

Gaderský potok

sa Gaderská dolina mierne kľukati. Popri krištáľovo čistom Gaderskom potoku pôjdeme dlhou romantickou dolinou s nepreberným množstvom prírodných scenérií a rozmanitých pohľadov, s krásnymi skalnatými útvarmi vysoko v úbočiach i tesne pri potoku, s viacerými čistinami a s množstvom bohatej a vzácnej kveteny. Na pravej strane môžeme na návrší oddelujúcom Gaderskú dolinu od Turčianskej kotliny vidieť zrúcaniny Blatnického hradu. Rozšíreným lúčnatým úsekom prejdeme okolo **Prvej horárne**, minieme odbočku do Vápennej doliny a prídeme do chatovej osady pri ústí Gaderskej doliny. Žltá značka nás privedie do centra **Blatnice** (500 m), kde sa túra končí.

Varianty: V prípade dobrej viditeľnosti si možno pobyt v hôľnom pásme hlavného hrebeňa predĺžiť. Od Kráľovej studne prejdeme po červenej hrebeňovej značke cez Križnu na Ostredok. Odbočíme doľava a po zelenej značke zostúpime k horám Drobkov, kde sa napojíme na základnú trasu. Odhadovaný čas sa v tomto prípade predĺži približne o 2 hod. Absolvovanie základnej trasy je v opačnom smere oveľa náročnejšie. Pri tomto variante treba počítať s časom približne o 1 hod. dlhším a veľmi strmým výstupom pod Kráľovou skalou.

20 Na Drieňok

Blatnica - Rakytovská dolina - Drieňok - Cyklámen - Žarnovica - Čremošné

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový bod: Blatnica, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Čremošné, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Blatnica - Juriášovo 1 ¼

hod. - Rakytovská dolina ½ hod. - Drieňok 2 hod. - Cyklámen 1 ¼ hod. - Žarnovica 1 ¼ hod. - Čremošné ½ hod.

Spolu: 7 ¼ hod.

Prevýšenie: 768 m.

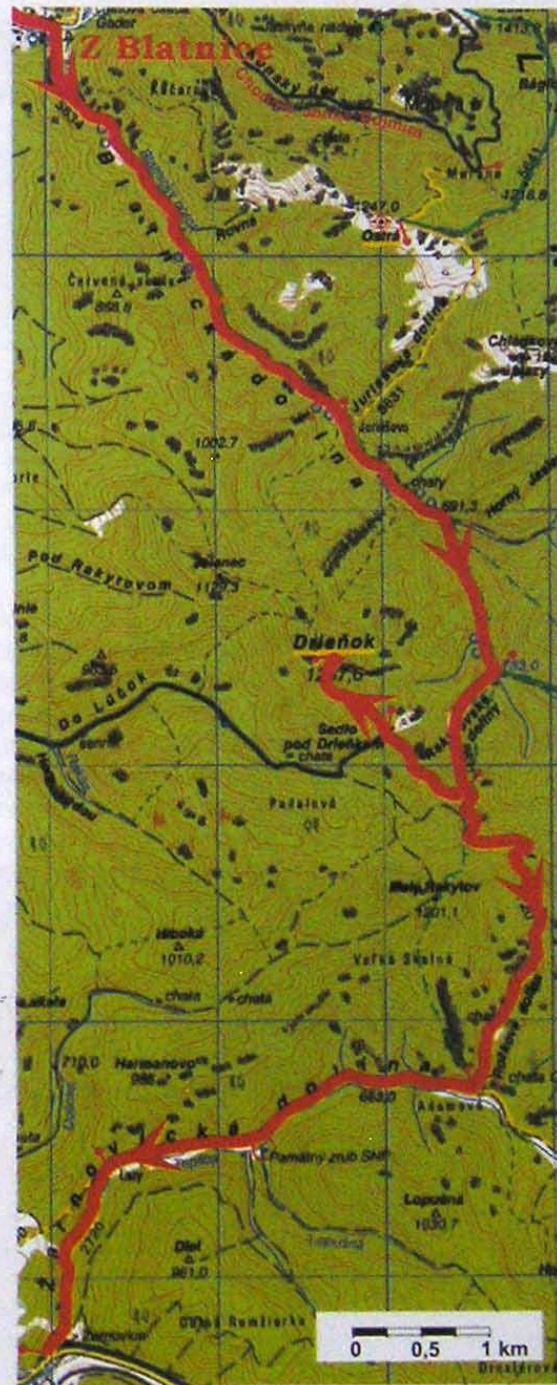
Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná túra na ďalší z vyhlídkových vrchov Veľkej Fatry. Orientačne je nenáročná. Namáhavé je len strmé stúpanie Rakytovskou dolinou a záver výstupu na Drieňok.

Základná trasa: Začneme pri smerovníku v strede obce **Blatnica** (500 m), odkiaľ sa vydáme po zelenej značke (5634). Pri ústí Gaderskej a Blatnickej doliny odbočíme vpravo na cestu s tvrdým povrchom. Na začiatku nás čaká široká a lúčnatá dolina, ktorá sa postupne zužuje. Pred odbočkou do Juriášovej doliny si na ľavej strane všimneme skalné okno, za ktorým nasleduje úzka tiesňava. Z rozšírenej poľany **Juriášovo** sa otvára pekný pohľad na najvyšší cieľ túry - vrchol **Drieňka**. Pokračujeme hore Blatnickou dolinou, prejdeme popod bralnatú stenu k ústiu **Rakytovskej doliny**. Odbočíme doprava cez potok po žltej značke (8631). Minieme vodný zdroj a pokračujeme cez lúku s prameňom. O chvíľu strmo vystúpime bukovým lesom, potom svahovou dolinkou a neskôr cez trávnatý žľab. Na strmom zalesnenom svahu príde k takmer vodorovne traverzujúcemu chodníku s modrou značkou (2720). Odbočíme doprava a zkrátka dosiahneme Sedlo pod Drieňokom. Modrá značka schádza zo sedla doľava, my využijeme významové modré značky a strmo vystúpime lesom. Lúčkami okolo skalných veží sa dostaneme na vrcholovú plošinu. Trávnaté temeno **Drieňka** (1 268 m), ktorý je najvyšším bodom na trase, nepatrí medzi najnavštevovanejšie lokality. Je však rovnako atraktívne ako známejšie okolité vrchy, ktoré sa väčšmi dostali do povedomia turistickej verejnosti. Napriek tomu, že stromy čiastočne obmedzujú výhľad na Turiec, panoráma z vrcholu je rozsiahla a pôsobivá. Mimoriadne priťažlivo

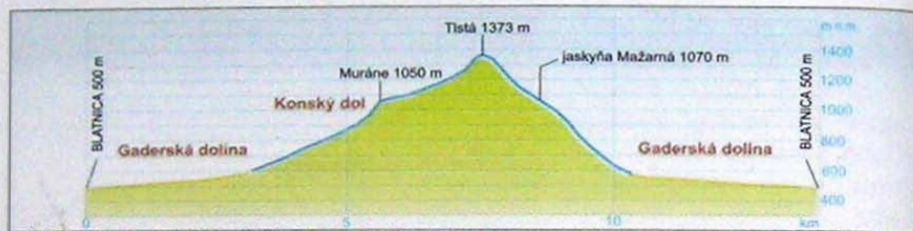
pôsobí homolovitý **Borišov** a hlavný hrebeň **Veľkej Fatry** od **Križnej** po **Rakytov**. Z vrcholu sa vrátíme po tej istej trase cez **Sedlo pod Drieňokom** až po začiatok **Rakytovskej doliny**. Pokračujeme po modrej značke úbočím **Malého Rakytova**. Prejdeme cez menšie sedlo medzi **Veľkým** a **Malým Rakytovom** a cez plytký žľab zostúpime riedkym bukovým lesom do **Rožkovej doliny** s množstvom dolomitových bralnatých útvarov (veží a stien) v hornej časti. Pomerne dobre vychodený chodník sa postupne mení na príjemnú lesnú cestu schádzajúcu popri skalných útvaroch. Pri chate **Cyklámen** odbočíme doprava a pokračujeme **Žarnovickou dolinou**. Po jej vyústení na štátnu cestu č. 577 odbočíme pri horárni **Žarnovica** doľava a asi o 30 min. príde k železničnej stanici v **Čremošnom** (680 m), kde túru ukončíme.

Varianty: Žltá turistická značka umožňuje v **Žarnovickej doline** (v lokalite **La-zy**) odbočiť doprava (západným smerom) a túru ukončiť v **Háji** neďaleko mesta **Turčianske Teplice**. Tento variant základnú trasu predĺži približne o 1 hod. Na prechod základnej trasy v opačnom smere je potrebný približne rovnaký čas.

21 Chodníkom Janka Bojmíra na Tlstú

Blatnica - Konský dol - Tlstá - Mažarná - Blatnica

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový a cieľový bod: Blatnica, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Blatnica - Gader ½ hod. - Muráň 1 ¼ hod. - Tlstá 1 ¼ hod. -

Mažarná 1 hod. - Gader 1 hod. - Blatnica ½ hod.

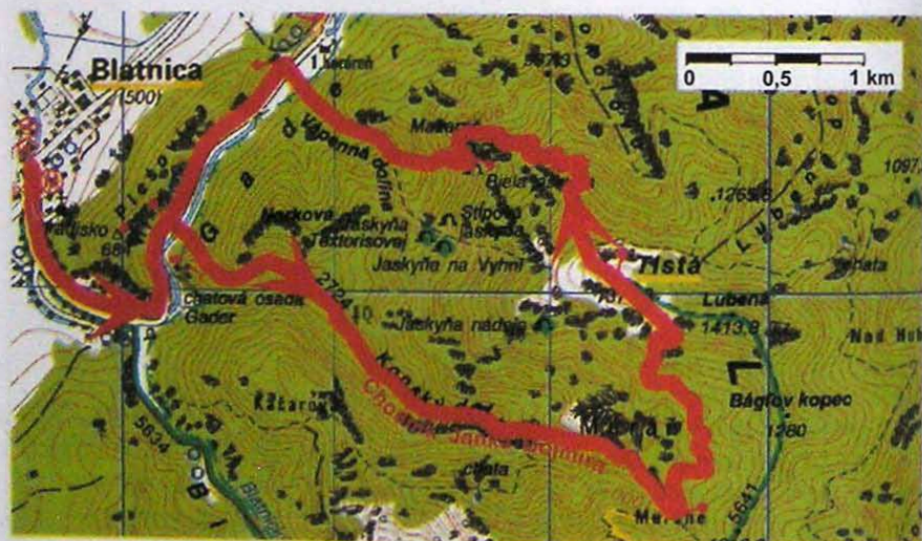
Spolu: 6 hod.

Prevýšenie: 873 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Náročná a ťažká túra s viacerými strmými úsekmi, na ktorých môže podmienky ešte väčšmi sťažiť daždivé počasie. Orientačne je jednoduchá a z krajinárskeho hľadiska patrí k najkrajším okruhom vo Veľkej Fatre. Ponúka nádherné bralnaté scenérie, výhľady a bohatú vápencovú kvetenu.

Základná trasa: Z centra **Blatnice** (500 m) sa vydáme po žltej značke (8648), ktorá nás dovedie k chatovej osade **Gader**. Na začiatku lúčnatej časti Gaderskej doliny odbočíme cez mostík doprava na modrú značku (2724). Tu

sa začína **Chodník Janka Bojmíra**, ktorý pomenovali podľa turčianskeho milovníka prírody, turistického aktivistu, značkára, autora viacerých sprievodcov a milovníka fatranských kvetov. Cez trávnatú zalesnenú dolinu v spodnej časti Kopského dolu prejdeme pod bralá **Ostrej**. Pokračujeme po svahu Kopského dolu a kamenitým chodníkom vystúpime do hlbokého kotla ohraničeného strmými poschodovými bralami masívu **Muráňa**. Pod vysokou skalnou stenou prekonáme najstrmší úsek. Po vstupe do lesa sa stúpanie zmiernuje a chodník sa stáča vľavo. Obídeme menšie bralo, prejdeme cez malú lúku a vo vysokom lese vystúpime na miesto, kde chodník ostro odbočuje doprava. Tu môžeme krátko odbočiť vľavo a ocitneme sa na vrchole kolmých stien s výhľadom do hlbkej priepasti.

Naša modrá značka pokračuje serpentínami popod skalné útvary hore strmou dolinou. Obídeme výrazné bralo, po chodníku sa ešte raz ostro zatočíme doláva a pomedzi menšie skaly na lúke vystúpime na vyhladkový vrch **Tlstá** (1 373 m), ktorý je najvyšším bodom na trase. Bralnatý vrchol, ktorý patrí k najvýznamnejším dominantám Turca, ponúka krásne výhľady do zákutí Veľkej Fatry, na Turčiansku kotlinu a Malú Fatru. Po krátkom oddychu zostúpime lúkami s bohatou a vzácnou kvetenou po modrej značke. Po vstupe do lesa klesneme strmým chrbtom s množstvom serpentín. Na zákrutách sa potešíme peknými výhľadmi na Turčiansku kotlinu. Pokračujeme riedkym lesom, sutinovým svahom a skalnou rozsadlinou na terasu s obrovským portálom jaskyne **Mažarná** (1 070 m). O niečo nižšie sa nachádza ďalšia terasa a druhá jaskyňa s nižším a širším portálom. Serpentínami pokračujeme v strmom zstupe po neprijemnej sutine na dne svahovej dolinky. O niečo nižšie klesneme Vápennou dolinou so skalnými previsňmi na pravej strane. V spodnej časti sa klesanie zmiernuje. Starým zmiešaným lesom prideme na lúku k ceste vedúcej dolu Gaderskou dolinou. Odbočíme vľavo a pripojíme sa na žltú značku (8648). O niekoľko minút sa ocitneme v chatovej osade **Gader**, z ktorej sa pohodlne prechádzkou dostaneme do stredu obce **Blatnica** (500 m), kde túru ukončíme.

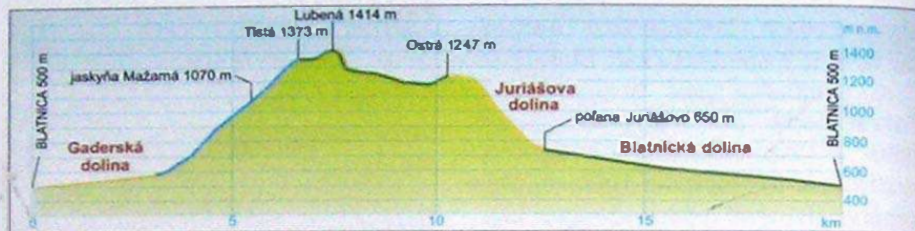
Varianty: Základnú trasu možno absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas.

Tlstá

22 Na Tlstú a Ostrú

Blatnica – Gaderská dolina – Mažarná – Tlstá – Ostrá – Juriášova dolina – Blatnica

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový a cieľový bod: Blatnica, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Blatnica – Vápenná dolina ¼ hod. – Tlstá 2 ¼ hod. – Ostrá 1 ¼

hod. – Juriášovo 1 ¼ hod. – Blatnica 1 hod.

Spolu: 7 ½ hod.

Prevýšenie: 914 m.

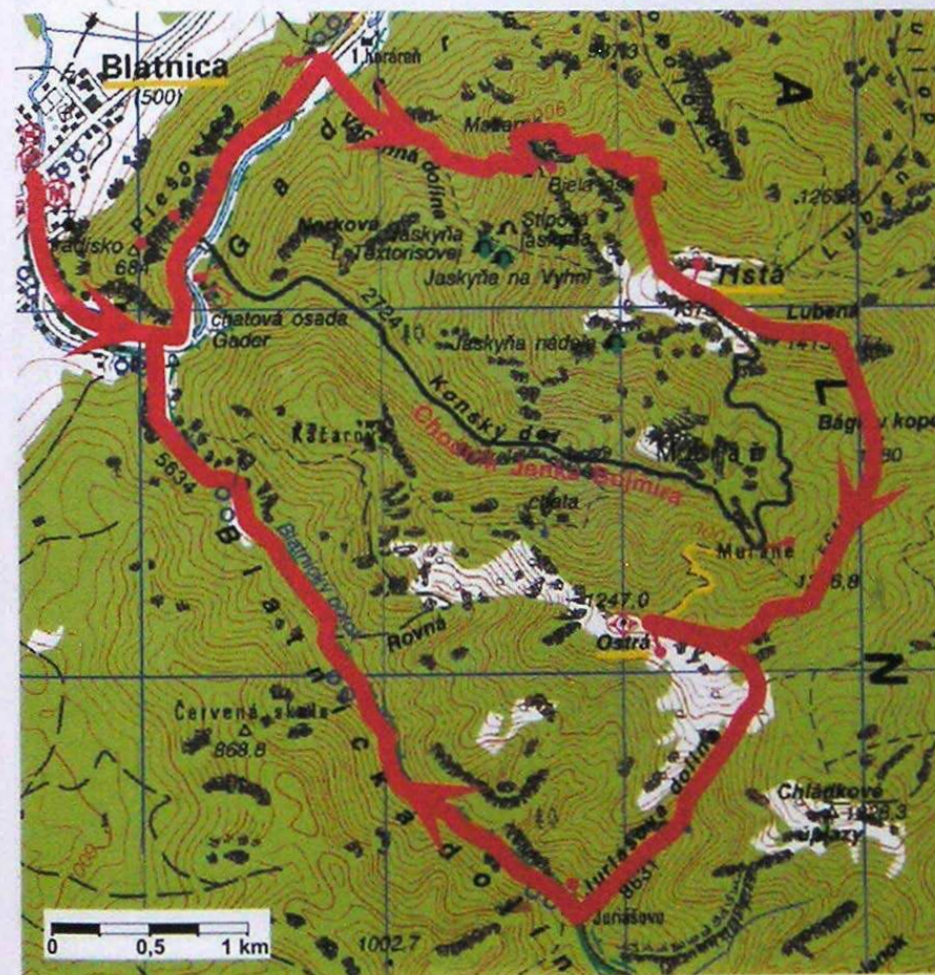
Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Ťažká, náročná a dlhá trasa so strmým výstupom. Orientačne je jednoduchá. Na strmých svahoch je najmä v daždivom období potrebná zvýšená opatrnosť. Podobne ako všetky túry v bralnej časti Veľkej Fatry patrí medzi krajinársky mimoriadne atraktívne a pútavé výlety.

Základná trasa: Trasa sa začína pri smerovníku v strede **Blatnice** (500 m). Po žltej značke (8648) prejdeme cez obec, na rázcestí odbočíme vľavo a okolo chatovej osady Gader pokračujeme hore Gaderskou dolinou. Na rozšírenom mieste doliny s výhľadom na Blatnický hrad odbočíme pred Prvou horárňou doprava na modrú turistickú značku (2724). **Chodníkom Janka Bojmíra** sa vydáme hore Vápennou dolinou. Najskôr mierne vystúpime cez zmiešaný les, avšak po rozdvojení dolín, na ktorom odbočíme vľavo, nás čaká strmý výstup svahovou dolinkou a serpentínami po neprijemnej sutine. Dostaneme sa na skalnú terasu so širokým portálom jaskyne. Zakrátko sa ocitneme na vyššej terase s obrovským a vysokým portálom jaskyne **Mažarná** (1 070 m). Prejdeme popod skalnú stenu na plošinu skalnej galérie, z ktorej pokračujeme strmým úbočím na peknú čistúku. Po jej zdaní vystupujeme stále prudkým vápencovým svahom viacerými serpentínami. Z ich okrajov sa otvárajú čoraz širšie výhľady na Turiec. V hornej časti svahu les postupne redne. Prejdeme cez niekoľko menších lúk a onedlho dosiahneme vrchol **Tlstej** (1 373 m), z ktorého sa ponúkajú krásne výhľady najmä južným a západným smerom. Po krátkom oddychu pokračujeme po zelenej značke (5641). Miernym stúpaním po chrbte prideme na **Lubenu** (1 414 m), ktorá je najvyšším bodom na trase. Z vrcholu je pekný výhľad najmä východným smerom. Zostúpime širokým, riedko porasteným hrebeňom cez **Bágl**

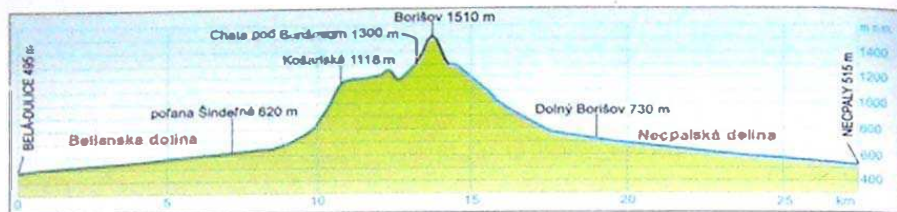
kopec (1 280 m). Miernym výstupom po výraznejšom chrbte dosiahneme východný a hlavný vrchol **Ostrej** (1 247 m). Z bralnatého vrcholu zostúpime späť do menšieho sedla, kde odbočíme doprava a po žltej značke (8631) klesneme miernou lúčnatou dolinkou. Pri pohľade späť výrazne vystupujú bralnaté útvary masívu **Ostrej**. Po vstupe do lesa zostúpime serpentínami. Po oboch stranách nás obklopia vysoké skalné steny **Juriášovej doliny**. Obidoma malý skalný prah a zostúpime na poľanu **Juriášovo** (650 m), ktorá leží na dne Blatnickej doliny. Odbočíme doprava a po zelenej značke (5634) sa pohodlnou chôdzou dole dolinou vrátime do **Blatnice**.

Varianty: Základnú trasu možno absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas.

23 Na Borišov

Belá-Dulice – Belianska dolina – Chata pod Borišovom – Borišov – Necpaly

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový bod: Belá-Dulice, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Necpaly, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Belá-Dulice – Šindelná

1 ¼ hod. – Košariská 1 ¼ hod. – Chata pod Borišovom 1 hod. – Borišov ½ hod. – Dolný Borišov 1 ¼ hod. – Necpaly 2 hod.

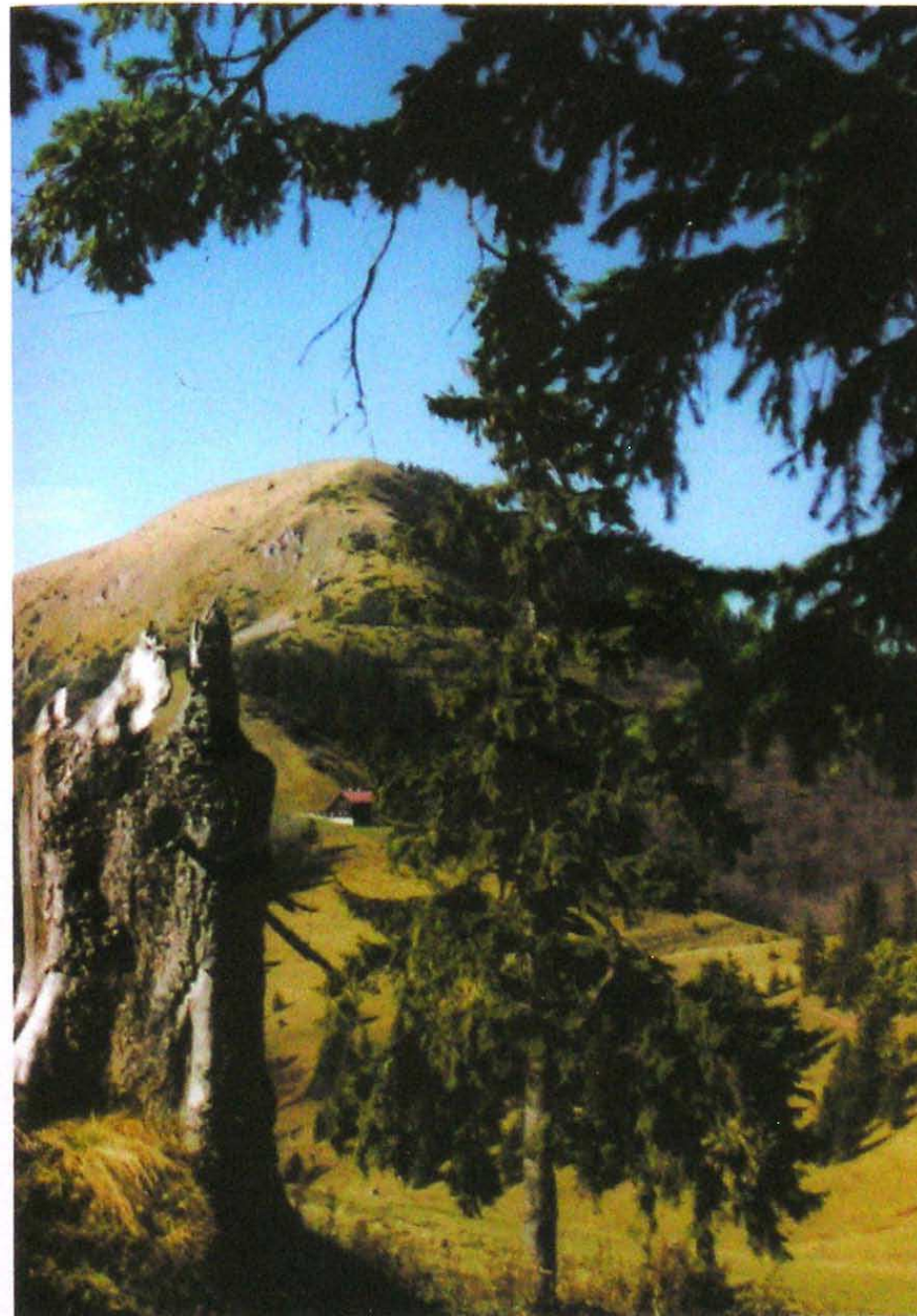
Spolu: 8 ¾ hod.

Prevýšenie: 1 015 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Dlhá a náročná túra, ktorá väčšinou vedie po cestách s tvrdým podkladom dlhými a zalesnenými dolinami. V hôľnom okolí Borišova ponúka pekné výhľady. Orientačne je bezproblémová, pozor si treba dať na klzké chodníky v strmých záveroch dolín.

Základná trasa: Od smerovníka pri kostole v centre obce **Belá-Dulice** (495 m) sa vydáme po zelenej turistickej značke (5600). Na konci obce minieme na ľavej strane modro značkovanosú odbočku do Jasenskej doliny a neskôr takisto vľavo žltú značku vedúcu Slavkovou dolinou na Lysec. Po asphaltovej ceste pôjdeme širokou spodnou časťou Belianskej doliny a postupne prejdeme okolo dvoch horární (stoja za potokom na pravej strane). Po zúžení doliny v jej strednej časti nasleduje krásna veľká poľana **Šindelná**. Na niektorých miestach si môžeme všimnúť, že cesta vedie vedľa suchého koryta potoka. Znamená to, že sa nachádza v krasovej oblasti s podzemnými priestormi, ktorými voda preteká pod povrchom. Na poľane Havranov s poschodovou chatou sa asphaltová cesta končí. Spolu so zelenou značkou odbočíme doprava a opustíme hlavnú dolinu. V doline Borišovec najskôr mierne vystúpime lesnou cestičkou, neskôr pokračujeme po strmom svahu mnohými serpentínami, ktoré bývajú v daždivom počasi neprijemne klzké. Od pasienkov **Košariská** pôjdeme po širšej, občasne rozbahnenej dobytčej ceste. Prekročíme niekoľko menších žľabov s potokmi a cez menšie čistiny vystúpime popri napájadlách k smerovníku v sedle Močidlo. Od tohto miesta je k **Chate pod Borišovom** (1 300 m) len niekoľko krokov. Chata poskytuje celoročné ubytovacie a stravovacie služby a je prakticky jedinou horskou chatou vo Veľkej Fatre. Vrchol **Borišova** (1 510 m), ktorý sa vypína nad chatou, ponú-

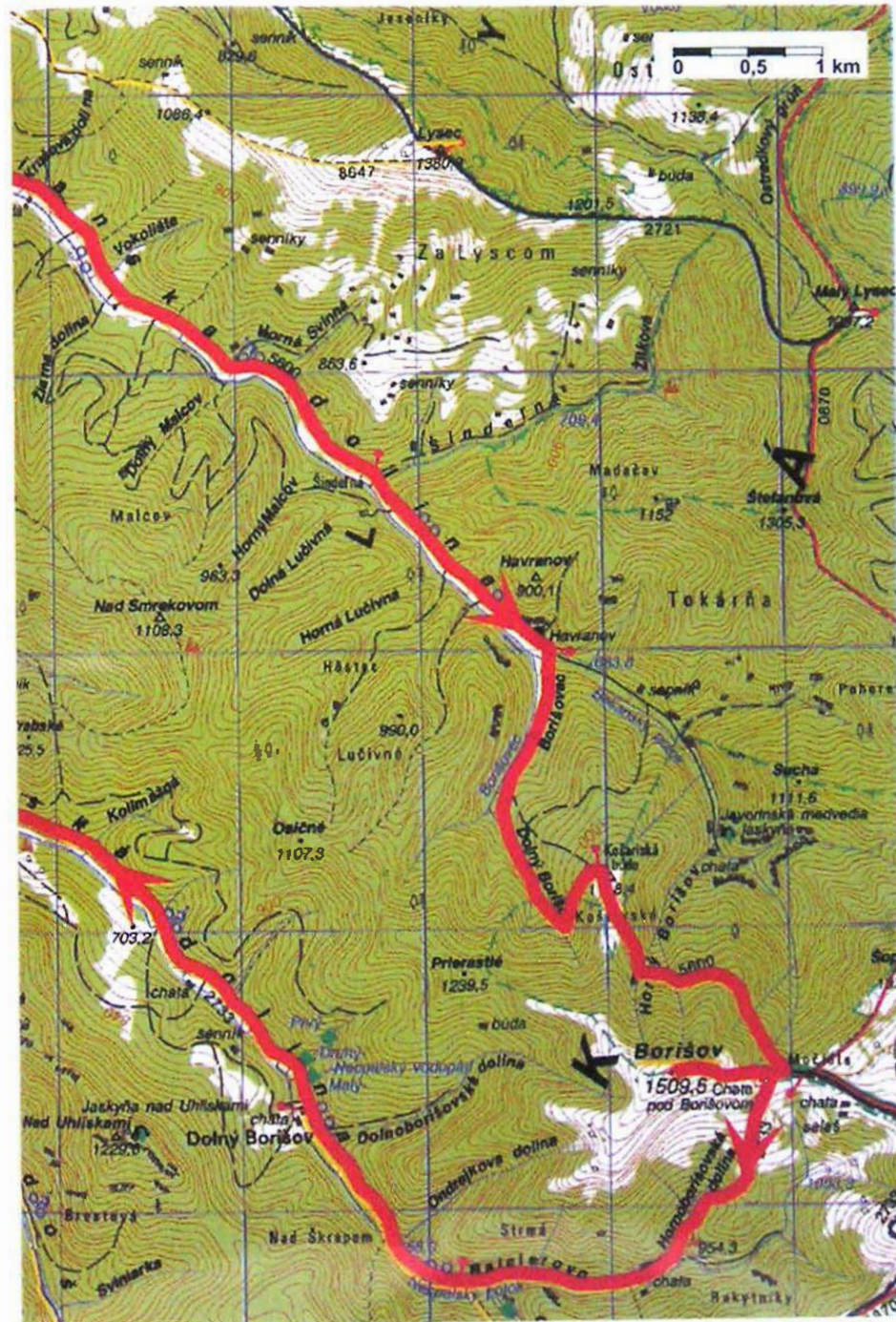

Borišov

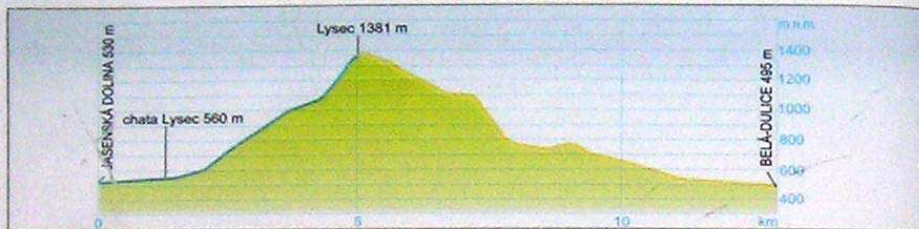
ka krásne výhľady. Vystúpiť naň možno strmým, avšak dobre vychodeným neznačkovým chodníkom. Po návrate k chate mierne zostúpime po modrej značke (2733) do Hornoborišovskej doliny a vyberieme sa cez rozsiahle trávnaté lúky s dobrým spätným výhľadom na vrcholovú pyramidu Borišova. Po vstupe do lesa obideme niekoľko skál. Na lesnej ceste minieme žltou značkovanú odbočku vedúcu pod vodopád Revúcky mlyn. Od chaty v lokalite **Dolný Borišov** pokračujeme dolu dlhou Necpalskou dolinou po asfaltovej ceste. Dolina je pomerne úzka, na jej ľavej strane vystupujú vežovité bralá v hrebeni nad Gaderskou dolinou a dolinou Dedošová. V dolnej časti sa Necpalská dolina rozširuje, avšak aj tu musíme prejsť cez úzku tiesňavu okolo povestami opradenej Jánošíkovej a Ilčíkovej skaly. Cesta dolu dolinou nás privedie do obce **Nepčaly** (515 m), kde sa túra končí.

Varianty: Základnú trasu možno absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas.

24 Na Lysec

Jasenská dolina – Lysec – Belá-Dulice

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový bod: Jasenská dolina, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Belá-Dulice, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Jasenská dolina – chata Lysec 1 hod. – Lysec 2 ½ hod. – Belá-Dulice 2 hod. **Spolu:** 5 ½ hod.

Prevýšenie: 886 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (líst 121), VKÚ, a. s. Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná trasa, na ktorej treba na viacerých miestach pozorne sledovať značky. Problémy môžu nastať najmä v záverečnej časti, kde je žlté značkovanie v teréne s prechodom cez mnohé lúky a viaceré možné cesty riedke a málo výrazné.

Základná trasa: Hneď na začiatku túry – pri parkovisku a autobusovej zastávke v **Jasenskej doline** (530 m) – uvidíme vysoko nad dolinou cieľ trasy – mohutné hrebene Lysca. Od autobusovej zastávky sa vydáme hore dolinou po modrej turistickej značke (2721). Pôjdeme po asfaltovej ceste a onedlho prejdeme okolo chaty **Lysec** (560 m), za ktorou pokračujeme po ceste ešte asi 0,5 km. Prekročíme potok, odbočíme vľavo (pozor: nepokračovať po poľnej ceste!) a vystúpime po strmom svahu zalesnenej bočnej rássochy, ktorá sa nazýva Grúň. Dobře vychodený chodník vedie strmo hore miestami

cez skalné schodíky. V hornej časti sa stúpanie zmiernuje. Prejdeme cez viaceré lúčky so zvyškami salašov a senníkov. Z niektorých miest sa otvárajú čiastočné výhľady na Malú Fatru a Turčiansku kotlinu. Postupným stúpaním lúčnatou vrcholovou časťou hrebeňa dosiahneme najvyšší bod celého masívu – vrchol **Lysca** (1 381 m). Modrá značka pokračuje na zalesnený Malý Lysec, ktorý je o niečo nižší. Z hlavného vrcholu sa ponúka nádherný rozhľad všetkými smermi, ktorý len čiastočne obmedzujú menšie stromy. Zostúpime približne západným smerom po žltej značke (8647) vedúcej po hrebeni Lysca. Prejdeme hôľnou krajinou s výhľadmi na množstvo senníkov a dodnes využívaných salašov. Nie všetky sú zvyškami práce starých majstrov. Prejdeme aj okolo nového salaša s krásnou šindľovou strechou, ktorý je malebne zasadený v tejto pasienkarskej oblasti. Po prechode viacerých lúčok vstúpime do vysokého bukového lesa, neskôr opäť prejdeme cez niekoľko čistín. Za zákrutou obideme zľava hornú stanicu lyžiarskeho vleku smerujúceho z Jasenskej doliny. Pri prechode rozsiahlej lúky môžu nastať problémy s orientáciou, pretože riedko umiestnené značkovanie na lúke a na začiatku lesa sa hľadá dosť ťažko. Po vstupe na lesnú cestu obideme z pravej strany vybiehajúci menší hrebienok a pravým svahom nevýraznej dolinky zostúpime lesnou cestou popri potoku k asfaltovej ceste v Belianskej doline. Odbočíme doprava a pohodlnou chôdzou sa onedlho dostaneme do centra obce **Belá-Dulice** (495 m).

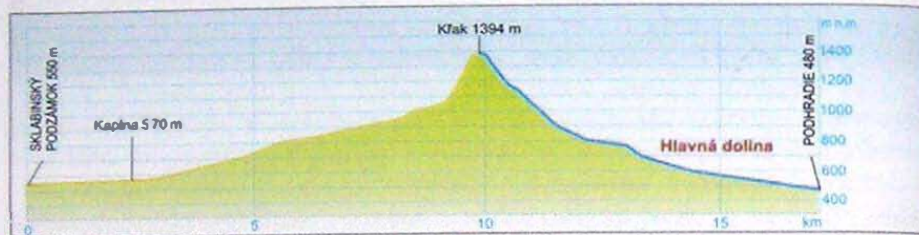
Varianty: Výstup na Lysec môžeme absolvovať aj v opačnom smere za približne rovnaký čas.

Pohľad z Lysca

25 Na Kl'ak

Sklabinský Podzámok - Kl'ak - Podhradie

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový bod: Sklabinský Podzámok, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Podhradie, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Sklabinský Podzámok -

Kaplna ¼ hod. - Košarisko 2 hod. - Kl'ak ¼ hod. - Pod Kl'akom 1 hod. - Podhradie 1 ½ hod.

Spolu: 6 hod.

Prevýšenie: 914 m.

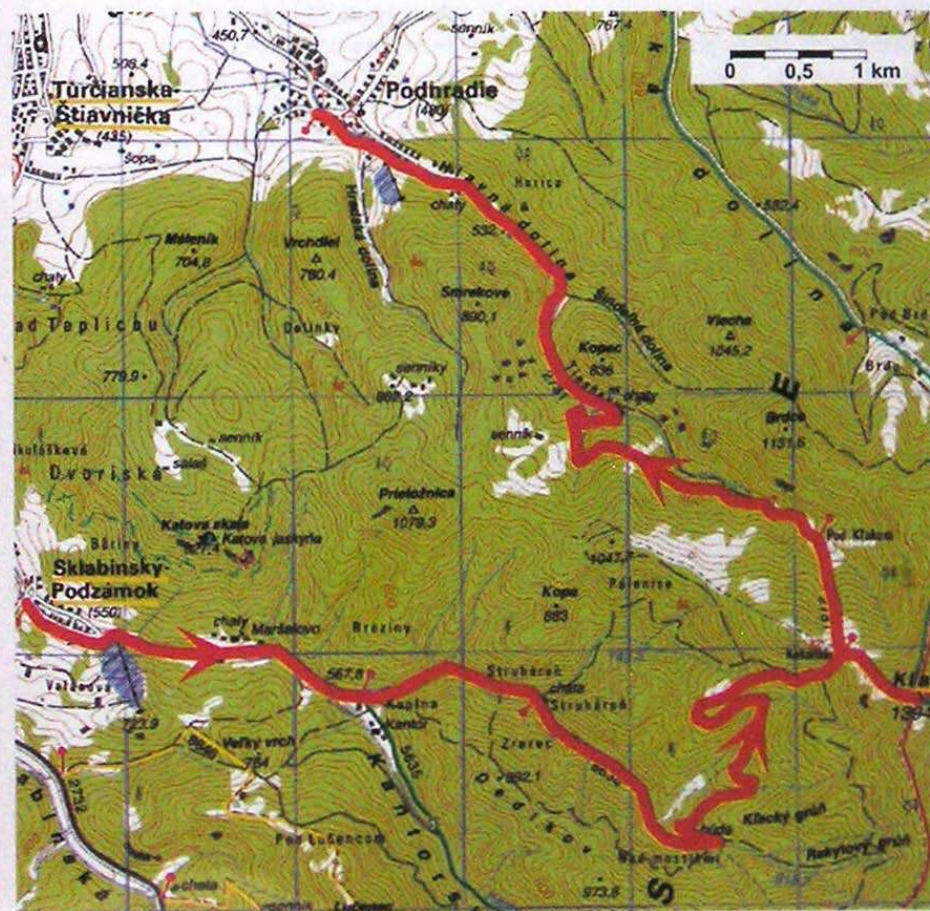
Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harnanec.

Náročnosť: Stredne náročná túra na dominantný, vyhladkový a často navštevovaný vrchol turčianskej vetvy hlavného hrebeňa. V závere výstupu na Kl'ak treba zdolať veľmi strmé a pomerne dlhé stúpanie. Vrcholové partie sú z krajinárskeho hľadiska veľmi zaujímavé a ponúkajú nádherný panoramatický výhľad.

Základná trasa: Začneme od autobusovej zastávky v **Sklabinskom Podzámku** (550 m), od ktorej sa vydáme po žltej značke (8636) vedúcej spolu so zelenou značkou po úzkej asfaltovej ceste do Kantorskej doliny. Okolo dolnej stanice lyžiarskeho vleku, niekoľkých chát a horárne Maršalovo pridáme k hlavnému rozvetveniu doliny. Hlavná cesta pokračuje doprava, my však v lokalite **Kaplna** odbočíme po žltej značke vľavo a miernym stúpaním prejdeme popod zalesnené svahy masivu Struháreň. Ďalším výstupom sa dostaneme do oblasti Nad mostíkmi, kde sa cesty rozvetvujú. Po žltej značke ostro zabočíme takmer do protismeru na mierne stúpajúcu lesnú zväžnicu, po ktorej zdoláme viacero zákrut v úbočí. Žltá značka neskôr z cesty odbočuje vľavo na chodník vedúci strmo hore zmiešaným porastom. Po vstupe do riedkeho lesa je chodník ešte strmší (veľmi nepríjemný býva najmä po daždoch). Chodník nás dovedie k smerovníku na dolnom konci rozsiahlej poľany **Košarisko**. Odbočíme doprava a hore lúkou vystúpime čoraz strmšie k lesu, v ktorom pokračujeme rovno hore chodníkom na vápencovú vrcholovú plošinu **Kl'aku** (1 394 m). Plošina nie je veľká, avšak ponúka prekrásny panoramatický výhľad, ktorý je za dobrého počasia skutočne prekrásny. Z vrcholu zostúpime po žltej a modrej turistickej značke (2731) späť na

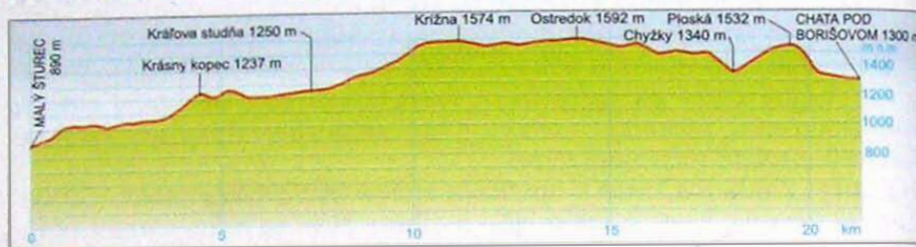
poľanu Košarisko. Od smerovníka odbočíme doprava a po modrej značke opatrne klesneme po veľmi nevýraznom chodníku. Najskôr pôjdeme cez viaceré lúky, neskôr v lese prudko zostúpime menším zľabom a tesne vedľa neho. V zostupe pokračujeme chodníkom vedúcim dolu úbočím. V oblasti doliny Tiesňavy sa potok rozlieva po celom dne úzkej doliny, čo na jar a po daždoch môže zneprijemniť zostup. Pod Tiesňavami klesneme dolu Hlavnou dolinou, ktorá sa v dolnej časti postupne rozširuje. Lesná cesta sa mení na upravenú vozovku, po ktorej zideme okolo vodojemu, niekoľkých chát a lyžiarskeho vleku do centra **Podhradia** (480 m), kde túru ukončíme.

Varianty: Základná trasa v opačnom smere trvá o niečo dlhšie. Stúpanie v jej úvodnej časti je miernejšie a dlhšie. Hoci sa tento variant považuje za pohodlnejší, strmému výstupu pod vrcholom sa ani v tomto prípade nemožno vyhnúť.

26 Hrebeňom Veľkej Fatry – 1. časť

Malý Šturec - Kráľova studňa - Krížna - Ostredok - Ploská - Chata pod Borišovom

Poloha: Veľká Fatra, južná časť.

Východiskový bod: Malý Šturec, parkovisko.

Cieľový bod: Chata pod Borišovom.

Časový rozvrh: Malý Šturec - Krásny kopec 2 ¼ hod. - Kráľova studňa 1 ¼ hod.

- Krížna 1 hod. - Ostredok ¾ hod. - Ploská 1 ¾ hod. - Chata pod Borišovom ½ hod. **Spolu:** 8 hod.

Prevýšenie: 702 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Náročná a dlhá vysokohorská túra, ktorej náročnosť spočíva skôr v dĺžke, a nie v zmenách výšky. Najmä jej druhá časť (od Kráľovej studne) je krajinársky a turisticky mimoriadne zaujímavá, vďaka čomu patrí k najatraktívnejším hrebeňovým úsekom na Slovensku. Horský hotel Kráľova studňa, ktorý sa nachádza približne v polovici trasy, poskytuje prístrešie v prípade nepriaznivej zmeny počasia. V Chate pod Borišovom, jedinej horskej chate v pohorí, sa ponúka možnosť výborného občerstvenia a ubytovania. Orientácia je prechod hrebeňa jednoduchý, v hölnej časti orientáciu zjednodušuje tyčové značkovanie. Na trase sa vyskytuje viacero (aj výdatných) prameňov.

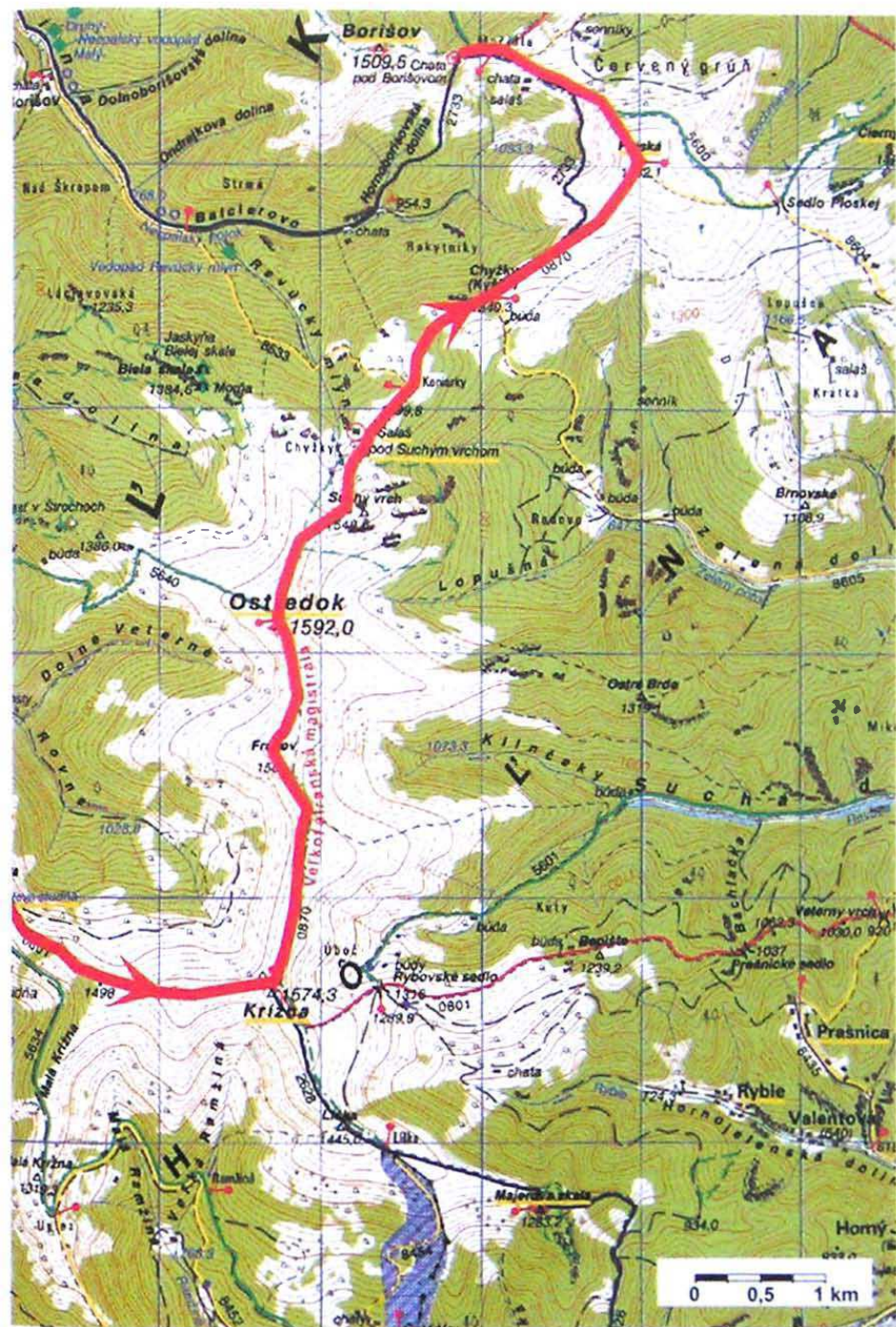
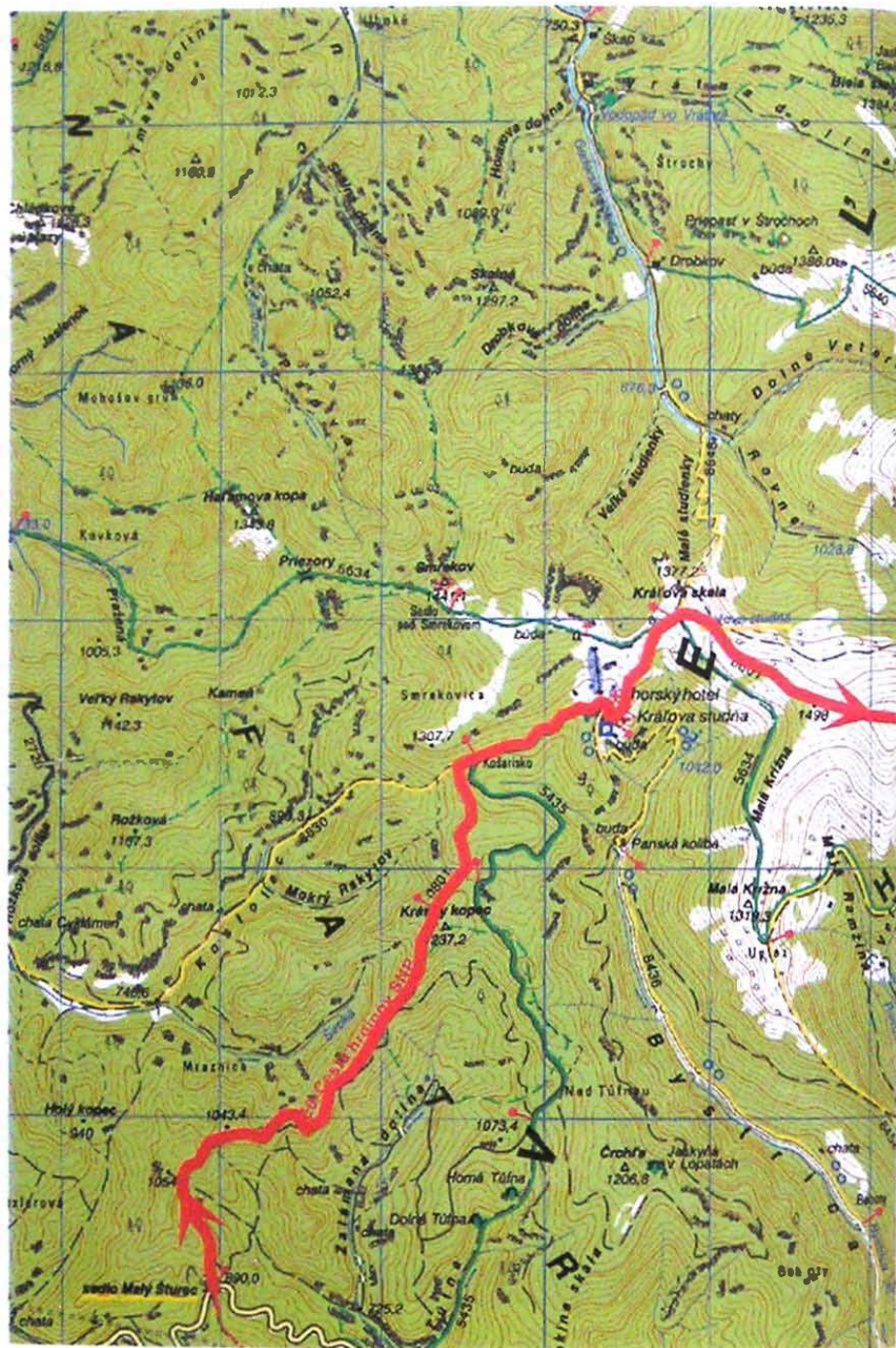
Základná trasa: Prvú polovicu úvodného úseku hrebeňového prechodu Veľkej Fatry (po Krížnu) absolvujeme po červenej turistickej značke (E8, 0801 - Cesta hrdinov SNP). Zo sedla **Malý Šturec** (890 m) sa vydáme smerom na sever a popri križi vystúpime strmo hore po hrebeni. Pôjdeme po okraji lesa s výhľadom do Harmaneckej doliny a na Japeň. Kôtu 1 043 m pretraverzujeme po pravej strane. Nasledujú viaceré strmé výstupy a zostupy a mnohé menšie terénne zvlnenia. Chodník pokračuje najskôr bukovým lesom, neskôr sa jeho charakter mení. Príbúda bralnatý podklad v strmiom lesnom teréne a menšie bralá a skalky. Na niektorých miestach preriedený alebo vyrúbaný les umožňuje výhľady smerom na východ, pohľady na západnú stranu sú zriedkavejšie. Po obídení **Krásneho kopca** (1 237 m) klesneme po širokom chrbte do sedla, z ktorého budeme asi 15 min. opäť stúpať lesom, potom mierne klesneme na trávnaté Košarisko. Úsek k horskému hotelu Kráľova studňa, kde sa možno občerstviť a v prípade potreby aj ubytovať, je miestami dosť nepohodlný, pretože obsahuje mnohé vývraty. Obídem hotel

a o chvíľu uvidíme charakteristické bralo Kráľovej skaly (1 377 m). Pod ňou sa pri veľkých napájadlách **Kráľovej studne** nachádza významná turistická križovatka. Červená značka odbočuje smerom na východ. Pomerne pohodlným výstupom po širokom trávnaťo-skálnatom chrbte sa dostaneme na vyhládokový vrchol **Krížnej** (1 574 m). Až do konca prvej časti hrebeňovej túry nás budú za pekného počasia sprevádzať úžasné výhľady na všetky strany. Na vrchole Krížnej sa stretávajú dve červené značky, my odbočíme smerom na sever. Pokračujeme po Veľkofatranskej magistrále (0870). Po pohodlnom hölnom chodníku prejdeme cez Frčkov na najvyšší vrch pohoria - **Ostredok** (1 592 m). Tento pomerne nenápadný vrch tiež ponúka nádherné výhľady do okolia. Suchý vrch (1 541 m) obídem zľava a strmšie klesneme. Cez malebné trávnaté lúčky Chyžíek (1 340 m) pokračujeme pod široký masív **Ploskej** (1 532 m). Namáhavému výstupu na vrchol sa môžeme vyhnúť traverzom po modrej značke (2733) v jej západnom svalu. Ak sa rozhodneme vystúpiť na Ploskú, z jej rozložitého vrcholu sa nám ponúkajú ďaleké výhľady takmer na celú Veľkú Fatru. Na záver náročného výletu nás čaká pohodlný zostup smerom na severozápad k **Chate pod Borišovom** (1 300 m), kde sa prvá časť hrebeňovej túry končí.

Varianty: Prechod dlhým hrebeňovým úsekom poskytuje mnohé možnosti jeho opustenia. Najdôležitejšie odbočky klesajú od Kráľovej studne, z Krížnej, Ostredka a Ploskej. Môžeme nimi zostúpiť na západnú, juhovýchodnú i východnú stranu pohoria. Jednotlivé zostupové trasy sú opísané v predchádzajúcich trasách.

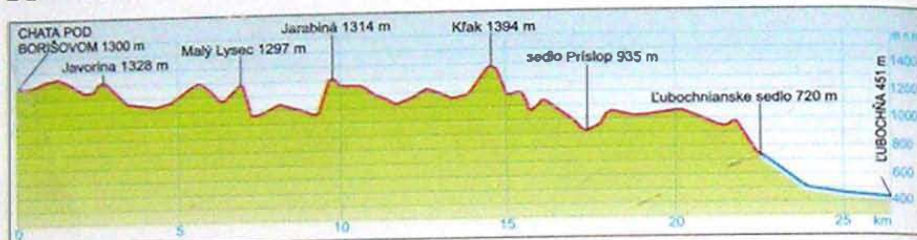

Kráľova skala

27 Hrebeňom Veľkej Fatry – 2. časť (turčianska vetva)

Chata pod Borišovom - Malý Lysec - Klák - Lubochnianske sedlo - Lubochňa

Poloha: Veľká Fatra, turčianska (západná) časť.

Východiskový bod: Chata pod Borišovom.

Cieľový bod: Lubochňa, stanica ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Chata pod Borišovom -

Javorina 1 hod. - Malý Lysec 2 ¼ hod. - Jarabina 1 ½ hod. - Klák 2 hod. - Príslop 1 ¼ hod. - Lubochnianske sedlo 2 hod. - Lubochňa 1 hod. **Spolu:** 11 hod.

Prevýšenie: 943 m.

Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Veľmi náročná a veľmi dlhá túra. Zdolanie množstva strmých výstupov a zostupov je skutočne namáhavé. Turčianska vetva hrebeňového prechodu je v porovnaní s lipovskou vetvou menej známym pochodom väčšinou zalesneným hrebeňom. Niektoré úseky sú mimoriadne husto zarastené a žije v nich množstvo zverí (vrátane medvedov). Hlboké lesy neumožňujú rozhľady, vyhládokové miesta sa vyskytujú na začiatku trasy po Javorinu, na Kláku a medzi Príslopom a Lubochnianskym sedlom. Na iných miestach sú skôr výnimočné. Z hľadiska orientácie patrí vďaka niektorým zarasteným úsekmi s redším značkovanim medzi náročnejšie. Potrebné sú dostatočné zásoby vody, pretože priamo na hrebeni sa pramene nachádzajú len v poslednom úseku. Trasu odporúčame absolvovať len veľmi zdatným turistom (najlepšie v malých skupinách).

Základná trasa: Od smerovníka v sedle Močidlo pri Chate pod Borišovom (1 300 m) sa vydáme smerom na severovýchod po červenej hrebeňovej značke (Veľkofatranská magistrála, 0870). Po trávnom chrbte vystúpime najskôr na ostrý kamenitý hrebeň Šoproňa (1 370 m). Odtiaľ mierne klesneme vyhládokovým chodníkom na Javorinu (1 328 m) a potom pôjdeme zalesneným hrebeňom strmo dolu smerom na severozápad. V prípade problémov s orientáciou v zarastenom teréne môžu ako pomôcky poslúžiť chotárne hraničné kopčeky s kolmi umiestnenými priamo na hrebeni. Pôjdeme stále po hrane hrebeňa a zdoláme viaceré strmé stúpania a klesania. Po prechode Štefanovej (1 305 m)

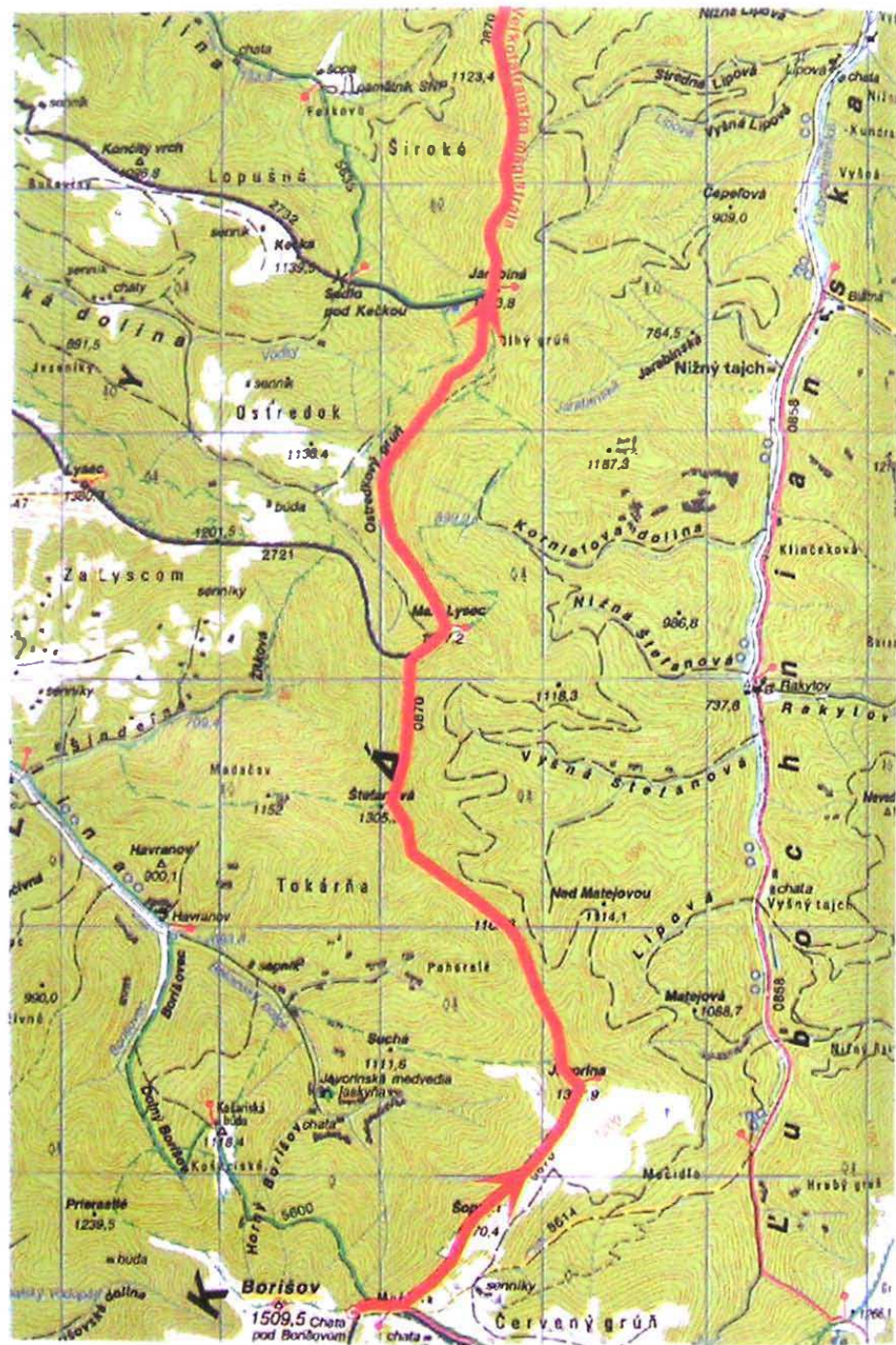
sa hrebeň stáča smerom na sever. Nasleduje strmý výstup na Malý Lysec (1 297 m). Ostrý hrebeň klesá do hlbokého sedla, z ktorého opäť stúpa na Jarabinu (1 314 m). Chodník občas vedie aj cez čistinky, väčšinou ho však obklopuje hustý les. Trávnatý podrast je dosť vysoký, takže opäť sa môžu vyskytnúť problémy s orientáciou. V ďalšom úseku už hrebeň nie je až taký výrazný (je širší) a chodník miestami nevedie priamo po jeho strede. Mnohé značky boli v týchto miestach zničené spolu s nešetne vyrúbanými stromami. Po prechode Vyšnej Lipovej (1 220 m) sa chodník stáva výraznejší, postupne pribúdajú aj výhľady smerom na bralnatý Klák. Po ďalšom ohybe hrebeňa je výstup opäť strmý a náročný. Tesne pod vrcholom sa k červenej značke sprava pripája zelená značka vedúca z Lubochnianskej doliny. Spolu

Pod Borišovom

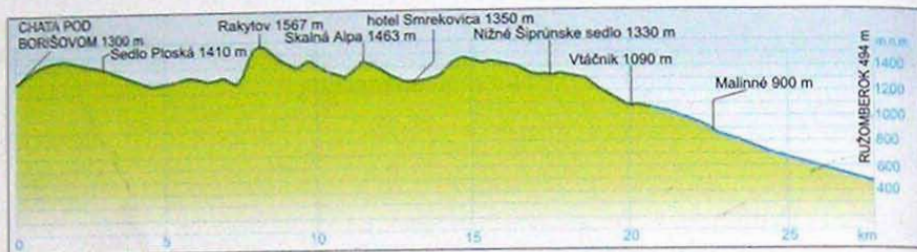
s ňou vystúpime na bralnatú vrcholovú plošinu Kláku (1 394 m). Z vrcholu sa konečne môžeme dostatočne pokochať krásnym výhľadom na Turiec a Malú Fatru. Po krátkom oddychu zostúpime do širokého sedla Príslop (935 m) sice výrazným chodníkom, ale opäť veľmi strmo. V neprehľadnom teréne (najmä v okolí vrchu Chládkové) si opäť musíme dávať pozor na značkovanie. Pod sedlom Príslop možno, na ľavej strane pri serpentíne zväznice využiť možnosť núdzového úkrytu alebo prenocovania v otvorenom senníku. Hoci sa ani na poslednom úseku nevyhneme viacerým strmším zmenám výšky, krajinnársky vďaka prostrediu nám umožňuje početné výhľady na turčiansku stranu pohoria. Traverzom podideme vrcholy Príslopu (1 067 m) a Nižnej Lipovej (1 162 m) a priamo na trase pridáme k prameňu vody. Na ľavú stranu hrebeňa spadajú strmé trávnaté svahy, ale chodník (pokiaľ nie je rozbahnený a vychodený od dobytky) je pomerne príjemný. Po prechode Tlstého dielu (990 m) strmo klesneme do Lubochnianskeho sedla a odtiaľ po modrej značke (2722) odbočením vpravo zostúpime popod diaľkové elektrické vedenie do Lubochnianskej doliny. Dnom doliny sa popri toku Lubochnianky dostaneme do Lubochne (451 m), cieľa veľmi náročnej túry.

Varianty: Prechod náročného a dlhého hrebeňa umožňuje v prípade potreby viaceré odbočenia najmä smerom na turčiansku stranu pohoria. Túru možno skrátiť odbočkami z Jarabinej, Kláku alebo zo sedla Príslop. Z Lubochnianskeho sedla (okrem základnej trasy) možno zostúpiť do Krpelian alebo kompletne dokončiť pochod Veľkofatranskou magistrálou prechodom cez zalesnenú Kopu do Lubochne. Absolvovanie základnej trasy v opačnom smere je dlhšie o 1 hod.

28 Hrebeňom Veľkej Fatry – 2. časť (liptovská vetva)

Chata pod Borišovom – Rakytov – Smrekovica – Ružomberok

Poloha: Veľká Fatra, liptovská (východná) časť.

Východiskový bod: Chata pod Borišovom.

Cieľový bod: Ružomberok, zastávka ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Chata pod Borišovom –

Sedlo Ploskej 1 hod. – Rakytov 2 hod. – Smrekovica 1 ¼ hod. – Nižné Šiprúnske sedlo 1 ¼ hod. – Malinné 1 ¼ hod. – Ružomberok 1 ¼ hod.

Spolu: 9 ½ hod. **Prevýšenie:** 1 073 m.

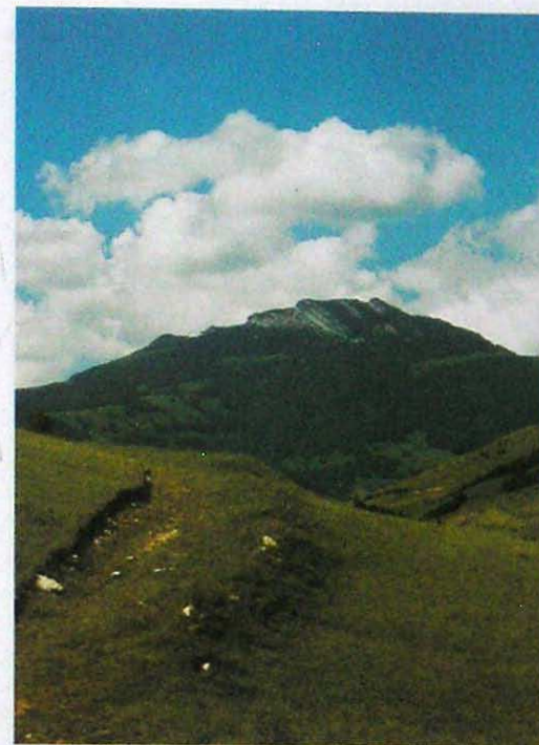
Mapa: Veľká Fatra, mierka 1 : 50 000 (list 121), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Celodenný náročný, avšak veľmi atraktívny prechod liptovskej vetvy hlavného hrebeňa. Väčšina trasy ponúka krásne výhľady do širokého okolia. Okrem výstupu na Rakytov treba zdolať len mierne výškové rozdiely. Za dažďového počasia sú viaceré úseky veľmi blatisté a rozryté od dobytky. Orientačne je trasa nenáročná. Nachádza sa na nej (alebo v jej blízkosti) niekoľko prameňov pitnej vody.

Základná trasa: Od smerovníka v sedle Močidlo pri Chate pod Borišovom (1 300 m) sa vydáme po zelenej značke (5600) smerom na východ. V ľavom úbočí pretraverzujeme rozľahlý masív Ploskej (1 532 m), ktorá sa vypína vysoko nad strmým záverom Lubochnianskej doliny. Zo Sedla Ploskej pokračujeme cez národnú prírodnú rezerváciu Čierny kameň. Vrchol Čierneho kameňa obideme z dôvodu ochrany prírody zalesneným západným úbočím. Prejdeme cez hôľný úsek hrebeňovej poľany Minčol (1 398 m) a aj tento vrchol obideme po vrstevnici veľmi strmým lavinovým svahom (pozor: v nijakom prípade ho neodporúčame prejsť v zime!). Po prejení Južného Rakytovského sedla minieme nádherné vápencové útvary Skalná brána. Výstup na vrchol Rakytova (1 567 m) je na tejto trase najstrmším úsekom, avšak výhľad z jeho vrcholu stojí za vynaloženú námahu. V peknom počasi Rakytov potvrdzuje svoju povesť najlepšieho vyhlídkového bodu Veľkej Fatry s panoramatickým záberom obrovského územia. Od veľkého kríža na vrchole strmo zostúpime cez Severné Rakytovské sedlo. Neskôr je chodník mierny a traverzuje západné úbočie Tanečnice (1 460 m). Postupujeme lesom a cez viaceré menšie poľa-

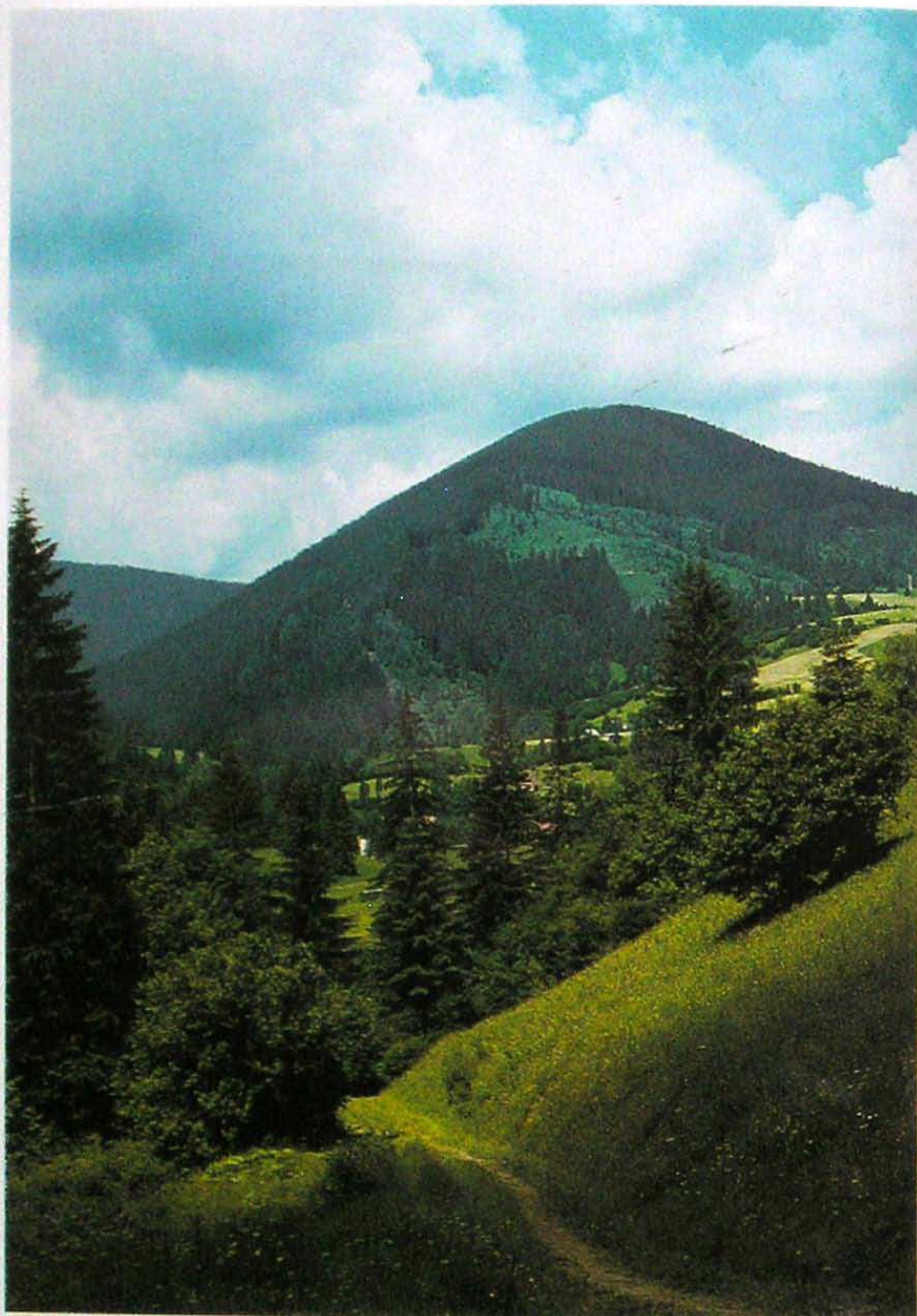
ny do sedla Skalnej Alpy s peknými výhľadmi na dominantné veľkofatranské vrcholy, ktoré sme prekonalí v prvej časti túry. Celé úbočie Skalnej Alpy pretraverzujeme pohodlným chodníkom v jej východnom svahu. Po okraji lesa zídeme k smerovníku pri horskom hoteli Smrekovica, kde máme možnosť sa občerstviť a krátko si oddýchnuť. Pokračujeme trávnatou kotlinou a krátkym lesným úsekom k objektom vojenskej zotavovne Smrekovica, ktoré tiež ponúkajú možnosť občerstvenia a ubytovania. Za zotavovňou chodník vystupuje cez les na veľkú lúku pod Malou Smrekovicou (1 485 m). Po prechode lúky prejdeme cez husté staré lesné porasty národnej prírodnej rezervácie Jánošíkova kolkáreň. Lesná cesta nás privedie k smerovníku v Nižnom Šiprúnskom sedle, kde zelená značka odbočuje doprava. Krásnymi lúkami s výhľadmi na Liptov zostúpime do strmšieho lesa a z priehyby vystúpime na Vtáčnik (1 090 m). Z vrcholu klesneme hustým bukovým lesom do Sedla Pod Vtáčnikom. Odbočíme mierne doľava na modro značkovany chodník, ktorý nás krátkym klesaním privedie do oblasti Malinného (900 m). Čaká nás posledný pohodlný zostup po modro značkovanej ceste vedúcej okolo Kalvárie do centra Ružomberka (494 m), kde náročnú hrebeňovú túru ukončíme.

Varianty: Hustá sieť značkových chodníkov ponúka aj v tejto časti hrebeňa zostup mnohými dolinami, a tým skrátenie alebo rôzne kombinácie základnej trasy. Viaceré odbočky sú podrobne opísané v jednotlivých trasách ako súčasť samostatných túr. Na zostup do Revúckeho podolia možno využiť odbočky v Severnom Rakytovskom sedle a pri rekreačných zariadeniach na Smrekovici. Z Nižného Šiprúnskeho sedla možno zostúpiť viacerými značkami smerom na sever do doliny Váhu (možné je však aj značné predĺženie túry). Prechod základnej trasy v opačnom smere je približne o 1 ¼ hod. dlhší.

Pod Čiernym kameňom

Malá Smrekovica

29 Na Flochovú

Turčianske Teplice – Čremošné – Flochová – Svrčinník – Horný Turčok

Poloha: Kremnické vrchy, severná časť.
Východiskový bod: Turčianske Teplice, stanica SAD, stanica ŽSR, parkovisko.
Cieľový bod: Horný Turčok, zastávka SAD, zastávka ŽSR, parkovisko.
Časový rozvrh: Turčianske Teplice – Čremošné 1 ½ hod. – Čremošné-Čierna voda ½ hod. – lesnícka chata 1 ½ hod. –

Flochová 1 hod. – Sedlo Flochovej ¼ hod. – Svrčinník ¼ hod. – Sedlo Flochovej ¼ hod. – Štrich 1 hod. – Kaltrín ½ hod. – Horný Turčok 1 hod.
Spolu: 7 ¾ hod.
Prevýšenie: 790 m.
Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná celodenná túra s namáhavejším záverečným výstupom na Flochovú. Pri krížovaní chodníkov je nevyhnutné pozorne sledovať turistické značky.

Základná trasa: Od železničnej stanice v **Turčianskych Tepliciach** (505 m) sa vydáme po zelenej turistickej značke (5630), ktorá nás bude sprevádzať až na vrchol Flochovej. Kúpeľné mesto prejdeme naprieč juhovýchodným smerom po hlavnej ulici. Neďaleko pamätníka SNP na jeho južnom okraji prekrížime štátnu cestu č. 65. Chodník vedie okrajom lesa a neskôr lesom do menšieho sedla pod Strážnou horou. Miernym stúpaním traverzuje svah a po južnom okraji obce **Čremošné** (650 m) prechádza do Čremošnianskeho sedla (710 m). Na zostup do Žarnovickej doliny využijeme asfaltovú cestu, z ktorej asi po 20 min. odbočíme k chatkám. Prejdeme cez frekventovanú štátnu cestu č. 577 (650 m) a pri železničnom moste vstúpime do Čiernovodskej doliny. Cesta so spevneným povrchom, ktorá stúpa zalesnenou dolinou, sa končí pri **lesníckej chate** (940 m). Od mostika cez potok sa začína najnamáhavejší úsek túry. Pokračujeme strným chodníkom popri malej bystrine Čierna voda. Hustým lesom sa dostaneme na lúčnu vrcholovú plošinu masívu **Flochovej** (1 317 m). Výhľad z najvyššieho vrchu Kremnických vrchov obmedzuje lesný porast. Vydáme sa juhovýchodným smerom a po zeleno značkovanom chodníku sa dostaneme do plytkého **Sedla Flochovej** (1 297 m). V sedle je dôležitá krížovka turistických chodníkov, ktoré sa rozbíhajú na všetky svetové strany. Najprv využijeme červenú značku

(Cesta hrdinov SNP – E8, 0801) vedúcu na východ. Poslúži nám len na krátko odbočenie k vyhládke na druhom najvyššom vrchu pohoria – **Svrčinníku** (1 313 m). Z vyhládkového miesta na severnom okraji vrcholovej plošiny je pekný výhľad na Velkú Fatru a Nízke Tatry. Červená značka pokračuje do sedla Malý Šturec. My sa vrátíme do **Sedla Flochovej** (1 297 m), kde odbočíme doľava a nastúpime na trasu s modrým turistickým značkovanim (2720). V lese poniže sedla pokračujeme po modrej značke v klesaní do Širokej doliny. Klesanie ihličnatým lesom je najprv miernejšie, neskôr je strmšie. Od chaty **Štrich** (930 m) nám cestu uľahčí spevnená lesná cesta vedúca Širokou dolinou na rázcestie **Kaltrin** (810 m). Tesne pred rázcestím prejdeme popri technickej pamiatke Turčecký vodovod, ktorý meria 22 km. Na rázcestí Kaltrin sa zľava pripája žltá značka vedúca cez Kordické sedlo do obce Kordiky. My zostaneme na modro značkovanvej ceste, ktorá zo severu obchádza vodnú nádrž Turčiek a cez lúčnu plošinu schádza do obce **Horný Turček** (701 m).

Varianty: Na základnú trasu možno nastúpiť aj od autobusovej zastávky Čremošné-Čierna voda (spolu: 5 ¾ hod.). Sedlo Flochovej ponúka viacero alternatívnych ukončení túry. Po červenej značke sa dostaneme do sedla Malý Šturec (spolu: 6 ¼ hod.). Na tomto mieste nezastavujú linkové autobusy SAD, avšak je tam parkovisko. Po modrej značke možno cez Bartošku zísť k železničnej zastávke Čremošné (spolu: 7 ¼ hod.). Po červenej značke sa dostaneme do Kordického sedla a do Kordík (spolu: 7 ½ hod.).

Flochová

30 Z Harmanca do Kordíků

Horný Harmanec – Ištivanka – Kordíky – Harmanec

Poloha: Kremnické vrchy, severná časť a Starohorské vrchy, západná časť.

Východiskový bod: Horný Harmanec, zastávka SAD, zastávka ŽSR, parkovisko.

Cieľový bod: Harmanec, zastávka SAD, zastávka ŽSR, parkovisko.

Časový rozvrh: Horný Harmanec – Har-

manecká jaskyňa ¼ hod. – Kotolnica ¼ hod. – Vápenica 1 hod. – Ištivanka ¼ hod.

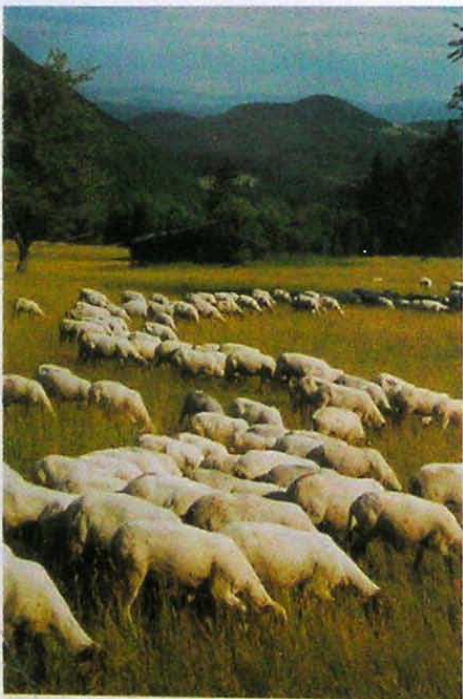
– Kordíky 1 hod. – Pod Holým vrškom ½ hod. – Harmanec 1 hod. **Spolu:** 5 ¼ hod.

Prevýšenie: 590 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Nenáročná poldenná túra s jednoduchou orientáciou. V prípade prehliadky Harmaneckej jaskyne odporúčame pribalit teplé oblečenie.

Základná trasa: Od železničnej zastávky **Harmanec-jaskyňa** (630 m) zideme na parkovisko s reštauráciou (560 m) ležiace asi o 0,5 km nižšie. Sledujeme modré turistické značky (2617). K vchodu do **Harmaneckej jaskyne** (812 m) sa dostaneme pohodlným chodníkom stúpajúcim serpentínami v strnnom zalesnenom svahu. Od jaskyne chodník pokračuje na brnateľný vrch **Kotolnica** (943 m), ktorý poskytuje pekny výhľad do Harmaneckej doliny. Ďalej sleduje úzky hrebeň a už miernejšie vystupuje na dvojicu najvyšších vrchov na trase. Prvým z nich je o niečo vyšší vrchol **Vápenice** (1 022 m), na ktorom sa chodník zatača na juhozápadnú rászoču. Miernym nesúvislým klesaním prechádza cez les na druhý najvyšší vrch **Ištivanka** (985 m), kde sa k modrej značke pripája žltá turistická trasa. Z plytkého sedla pod Ištivankou (1 010 m) nás modro značkovaná lesná cesta,

Pasenie oviec nad Kordíkmi

ktorá šikmo traverzuje zalesnený svah Racvalovej doliny, dovedie k domom na okraji obce **Kordíky** (849 m). Na rázcestí pri kríži prudko odbočíme doľava na asfaltovú cestu. Na záverečnom úseku nás budú sprevádzať žlté turistické značky (8439). Z krajinárskeho hľadiska je veľmi atraktívna najmä prvá časť zostupu. Cesta sa stáča na krásny lúčnatý hrebeň poskytujúci nádherný výhľad na Kordie-

ku brázdu na pravej strane a Velkú Fatru na ľavej strane. Na okolitých lúkach sa často pasú ovce, čo dotvára krásnu prírodnú scenériu. V tejto časti výletu nemôžeme zabúdiť, pretože stále pôjdeme po pohodlnej asfaltovej ceste. Na rázcestí **Pod Holým vrškom** (750 m) začneme zostupovať do zalesnenej doliny Cenovo. Zdlhavý zostup si môžeme spríjemniť osviežením kyselkou Velké Cenovo, ktorej prameň sa nachádza pod vyústením bočnej doliny Matanová. Cieľom túry je obec **Harmanec** (440 m). Na štátnej ceste č. 577 odbočíme doprava a popri Vojenskom kartografickom ústave zideme k autobusovej zastávke.

Varianty: Skrátením základnej trasy je ukončenie túry v Kordíkoch (spolu: 3 ¾ hod.). Na rázcestí Pod Holým vrškom možno pokračovať po zeleno značkovej trase (5520) a túru ukončiť v Banskej Bystrici (spolu: 7 ¼ hod.).

31 Kordickou brázdou

Kordíky - Chata nad Tajovom - Chata nad Králikmi - Trávný Ždiar - Tajov

Poloha: Kremnické vrchy, severná časť a Starohorské vrchy, západná časť.

Východiskový bod: Kordíky, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Tajov, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Kordíky - Chata nad Tajovom ¾ hod. - pod Tunelom ½ hod. -

Chata nad Králikmi ¾ hod. - Králiky-U Ruskov ½ hod. - Mútne ¾ hod. - Chata na Suchom vrchu ½ hod. - Trávný Ždiar ¼ hod. - Pony-farma ½ hod. - Kopanice ½ hod. - Tajov ½ hod. **Spolu:** 5 ½ hod.

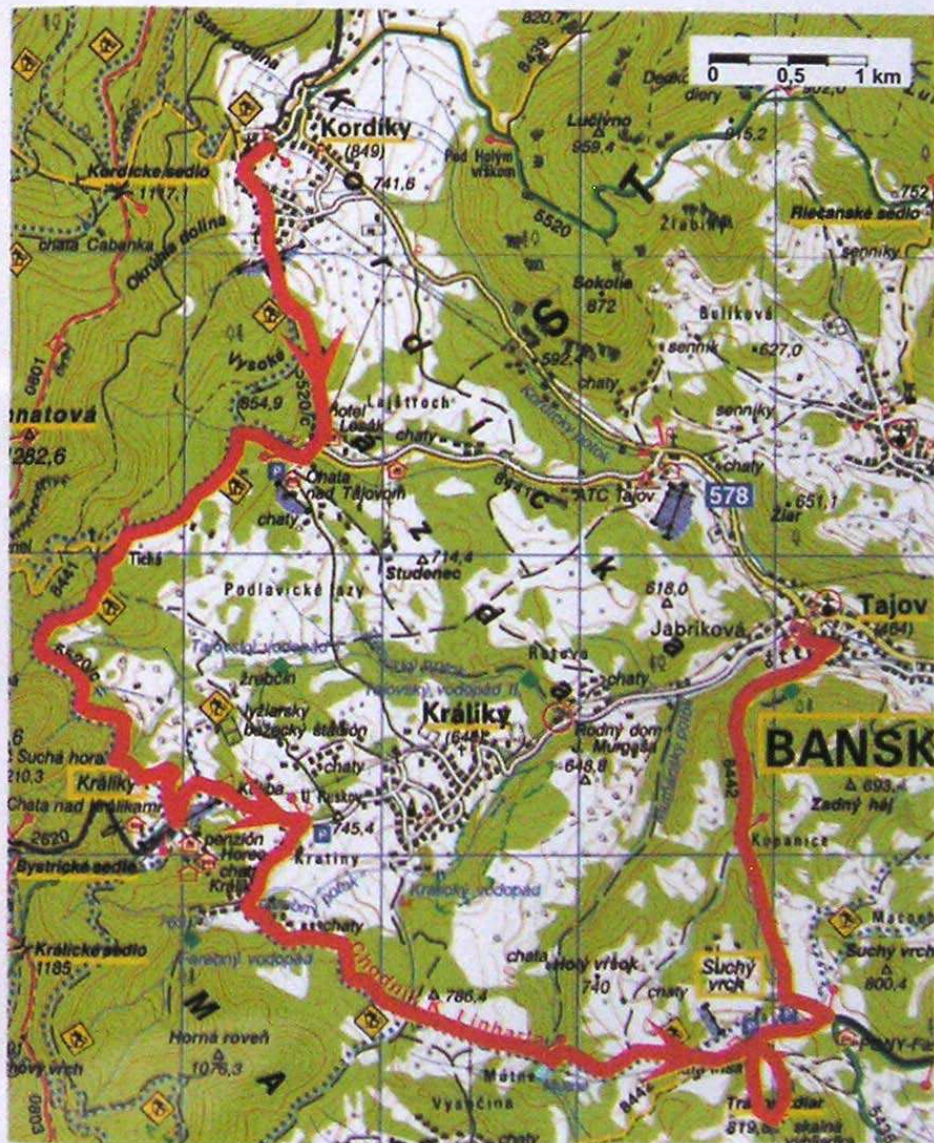
Prevýšenie: 770 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50000 (list 132), VKÚ, a. s., Harnanec.

Náročnosť: Nenáročná poldenná túra, na ktorej zostupy prevažujú nad výstupmi. Na trase je veľa príležitostí na občerstvenie a možnosti skoršieho ukončenia výletu.

Základná trasa: Od konečnej autobusovej zastávky v obci **Kordíky** (825 m) sa vydáme smerom na juh po zelenej značke (5520). Ulicou v dedine prideme k lyžiarskemu vleku. Na pravej strane sa nachádza strmý zalesnený svah východného okraja Kremnických vrchov, vľavo terén klesá do prevažne lúčnej Kordickej brázd. Chvilu pôjdeme cez les, z ktorého vyjdeme pri hoteli Lesák, odkiaľ nás čaká záverečný úsek cesty vedúcej k **Chate nad Tajovom** (770 m). Ešte pred chatou z asfaltovej cesty doprava odbočuje mierne stúpajúca lesná cesta, ktorá je okrem zelenej označená aj žltými značkami. Vydáme sa po nej a asi o ½ hod. sa pohodlnou chôdzou dostaneme na rázcestie pod **Tunelom** (880 m) ležiace na hornom okraji lúky. Žltá značka odbočuje doprava, my však zostaneme na zelenom chodníku, ktorý vedie takmer po vrstevnici. Prevažne lesným terénom prideme na lúku s lyžiarskym vlekom. Neďaleko sa nachádza **Chata nad Králikmi** (911 m), ku ktorej musíme vystúpiť hore lúkou. Na ľavej strane uvidíme ďalší lyžiarsky vlek. Po krátkom občerstvení v chate opustíme zelenú značku, ktorá smeruje do Králického sedla. Ďalej budeme sledovať modro značkovanosú turistickú trasu (2620), ktorú pomenovali podľa Kamila Linharta, významného predstaviteľa banskobystrickej turistiky. Po asfaltovej ceste vedúcej popod lyžiarsky vlek oblúkom zostúpime k parkovisku ležiacemu pod chatovou osadou **Králiky-U Ruskov** (765 m). Na rázcestí odbočíme doprava a pokračujeme po modro značkovanej trase. Cez osadu preteká Farebný potok, na ktorom sú dva vodopády. Nižšie sa vytvorila bizarná tiesňava so 7 m vysokým Králickým vodopádom. Vľavo v lese nad chatami je 2 m vysoký Farebný vodopád. Striedavo lesom a lúkami sa dostaneme na horný okraj lúky zvažujúcej sa k malej vodnej nádrži **Mútne** (670 m) na Mútňanskom potoku. Od hrádze vystúpime po protihľlom svahu na široký lúčnatý chr-

bát s dobrým výhľadom do okolia. Prejdeme okolo chaty Irisa (755 m) a pokračujeme po modro značkovanej ceste. Neďaleko stojí **Chata na Suchom vrchu** (750 m), od ktorej si výlet môžeme spestriť výstupom na vyhladkový vrch **Trávný Ždiar** (820 m). Okružným chodníkom s významovými značkami sa vrátíme k chate a pokračujeme po modrej značke, ktorá vedie po asfaltovej ceste smerom na východ. Miernym klesa-

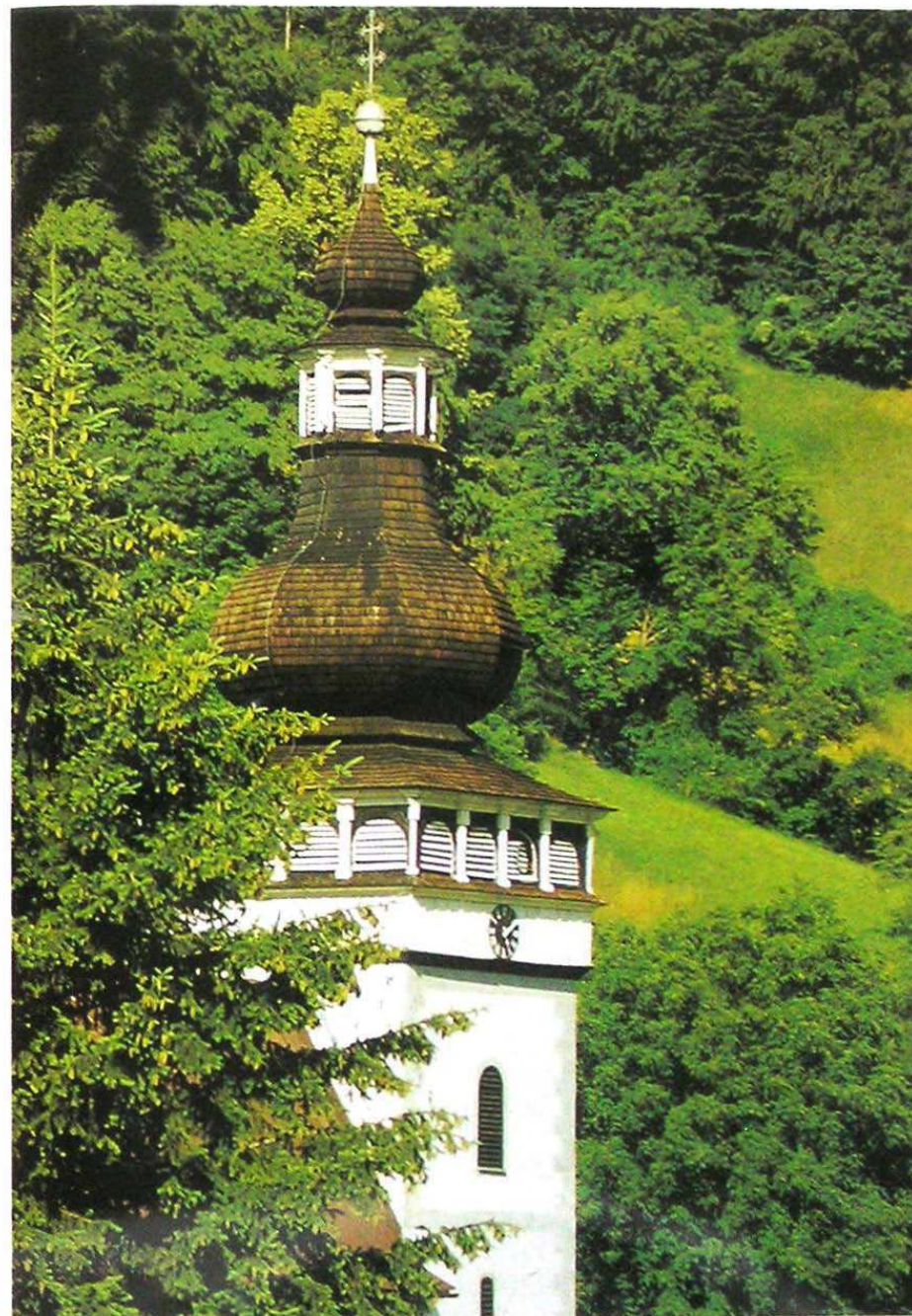

ním zídeme k jazdeckému areálu **Pony-farma** (675 m) a rovnomernej chate. Jazdecký areál ponúka možnosť jazdy na koni. Ak sa rozhodneme pokračovať, na rázcestí pri farme odbočíme doľava na žltú značku (8442). Po lesnej ceste zostúpime na rázcestie **Kopanice** (570 m) v doline Kopanice. Za ohybom doliny sa na pravej strane nachádza travertínový útvar Tajovská kopa, na ktorom môžeme pozorovať tvorbu „živej“, to znamená ešte nespevnenej formy travertínu (tzv. penovca). Poniže kopy uvidíme prvé chaty stojace na okraji cieľovej obce **Tajov** (464 m). Výlet môžeme ukončiť návštevou pamätnej izby miestneho rodáka, významného slovenského spisovateľa Jozefa Gregora Tajovského.

Varianty: Túru možno skrátiť na viacerých miestach. Prvá možnosť sa nasýtnie pri Chate nad Tajovom, ak odbočíme na žltú značku (8441) vedúcu do Tajova (spolu: ¾ hod.). Druhú možnosť predčasného zostupu do Králik po asfaltovej ceste môžeme využiť na parkovisku pod chatovou osadou Králiky-U Ruskov (spolu: 2 ½ hod.). Ak na rázcestí pri Pony-farme zostaneme na chodníku Kamila Linharta, túru môžeme ukončiť v Banskej Bystrici (spolu: 5 ½ hod.). Ak na rázcestí odbočíme na zelenú značku (5436), dostaneme sa do Malachova (spolu: 5 ¼ hod.).

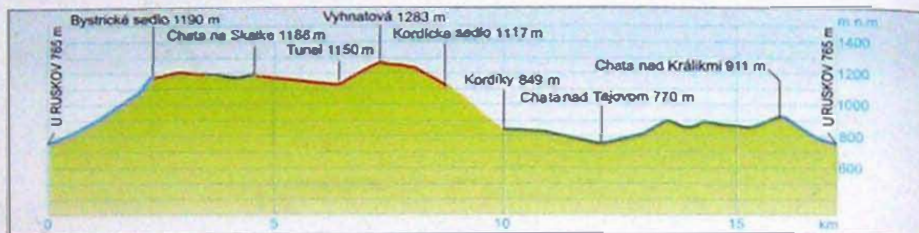
Kordiky

Veža kostola v Tajove

32 Na Skalku a Vyhnatovú z Králik

Králiky – Chata nad Králikmi – Skalka – Tunel – Vyhnatová – Kordíky – Chata nad Tajovom – Králiky

Poloha: Kremnické vrchy, východná časť.

Východiskový a cieľový bod: Králiky-U Ruskov, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Králiky-U Ruskov – Chata nad Králikmi ½ hod. – Bystrické sedlo ¾ hod. – Skalka ¼ hod. – Chata na Skalke ¼ hod. – Tunel ½ hod. – Vyhnato-

vá ½ hod. – Kordické sedlo ½ hod. – Kordíky ½ hod. – Chata nad Tajovom ¾ hod. – pod Tunelom ½ hod. – Chata nad Králikmi ½ hod. – Králiky-U Ruskov ½ hod. **Spolu: 6 hod.**

Prevýšenie: 530 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s. s. Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná celodenná túra s možnosťou občerstvenia. Výlet možno predčasne ukončiť na Skalke alebo v Kordíkoch.

Základná trasa: Od parkoviska pod chatovou osadou **Králiky-U Ruskov** (765 m) vystúpime po asfaltovej ceste k **Chate nad Králikmi** (911 m). Sledujeme modré turistické značky (2620). Od chaty pokračujeme po vrstevnicovej lesnej ceste, ktorá vedie po lyžiarsky mostík. Za mostíkom nastúpime na strmý stúpajúci chodník do **Bystrického sedla** (1 190 m) nachádzajúceho sa na hlavnom hrebení Flochovského chrbta. Po hrebení vedie červená turistická trasa (0803), ktorú využijeme len na krátkom úseku. Vydáme sa smerom na sever, až prideme do blízkosti televízneho vysielачa na **Skalke** (1 231 m), kde sa nachádza jedno z najkrajších vyhladkových miest v Kremnických vrchoch. Mesto Banská Bystrica uvidíme „ako na dlani“. Od lavičky na vyhladke odbočíme doľava na neznačkovaný chodník, ktorým sa asi po 200 m dostaneme na asfaltovú prístupovú cestu k vysielачu. Prejdeme popri lúke, ktorá sa využíva ako štart lyžiarskych pretekov Biela stopa SNP, zídeme na parkovisko a pokračujeme po lesnej ceste smerujúcej na západ k **Chate na Skalke** (1 188 m). Od chaty pokračujeme po tzv. Zlatej ceste označenej červenými turistickými značkami (Cesta hrdinov SNP – E8, 0801), ktorá vedie takmer po vrstevnici do sedla **Tunel** (1 150 m). V sedle môžeme zazrieť zvyšky tzv. Gôrgeyho tunela, ktorý sa využíval na prepravu striebra a medi z banskobystrických hút do mincovne v Kremnici. Zo sedla pokračujeme severným smerom a o chvíľu vystúpime na vyhladkový vrch **Vyhnato-**

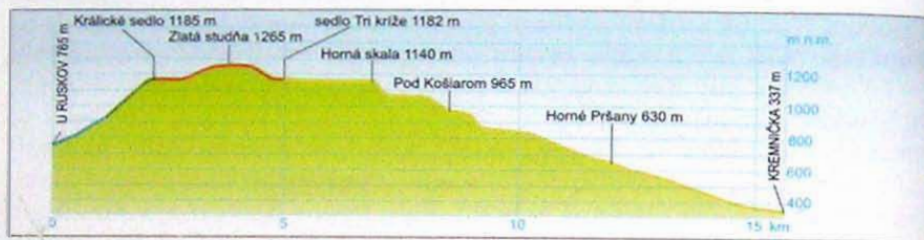
vá (1 283 m), ktorý je najvyšším bodom základnej trasy. Chodník vedie ďalej po hrebení a onedlho klesá do **Kordického sedla** (1 117 m). V sedle opustíme hrebeňovú trasu, odbočíme doprava a po žltej značke (8439) zídeme do obce **Kordíky** (849 m). Túru ukončíme podobne ako pri trase č. 31. Vydáme sa po zeleno značkovanej chodníku (5520) južným smerom k **Chate nad Tajovom** (770 m) a odtiaľ pôjdeme juhozápadným smerom na rázcestie pod **Tunelom** (880 m). Z tohto miesta pokračujeme juhovýchodným smerom a okolo **Chaty nad Králikmi** (911 m) prideme do chatovej osady **Králiky-U Ruskov** (765 m).

Varianty: Základnú trasu možno skrátiť zostupom zo sedla Tunel na úpätnú zelenú turistickú trasu (spolu: 4 ¾ hod.). Najkratším variantom je ukončenie túry na Skalke (spolu: 1 ¾ hod.). Túru možno ukončiť aj v Kordíkoch (spolu: 3 ½ hod.) alebo od Chaty nad Tajovom môžeme zísť po žltej značke k autokempingu Tajov (spolu: 5 hod.).

33 Z Králik do Kremničky

Králiky – Chata nad Králikmi – Zlatá studňa – Velestúr – Horné Pršany – Banská Bystrica

Poloha: Kremnické vrchy, východná časť a Starohorské vrchy, západná časť.

Východiskový bod: Králiky-U Ruskov, zastávka SAD, parkovisko.

Cieľový bod: Banská Bystrica-Kremnička, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Králiky-U Ruskov – Chata nad Králikmi ½ hod. – Králické

sedlo ¼ hod. – Zlatá studňa 1 hod. – Velestúr ¼ hod. – Tri križe ¼ hod. – Horná skala ½ hod. – Pod Košiarom ½ hod. – Horné Pršany 1 ¼ hod. – Banská Bystrica-Kremnička 1 hod. **Spolu:** 6 hod.

Prevýšenie: 930 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132). VKÚ, a. s., Harnanec.

Náročnosť: Stredne náročná celodenná túra. Na lúkach nad Hornými Pršanmi môžu nastať menšie problémy s orientáciou.

Základná trasa: Od parkoviska pod chatovou osadou **Králiky-U Ruskov** (765 m) vystúpime po asfaltovej ceste k **Chate nad Králikmi** (911 m) podob-

Králiky

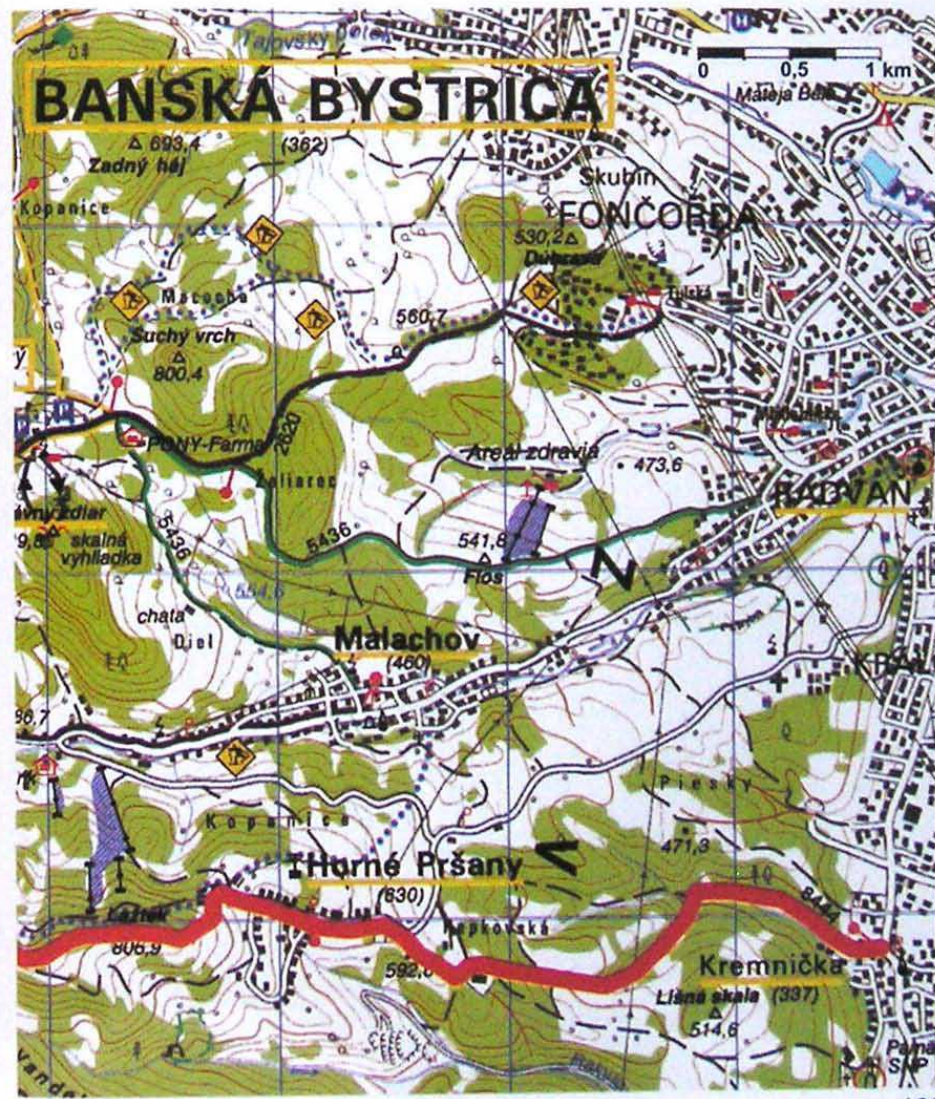

Chata nad Králikmi

ne ako pri trase č. 32. Od chaty však nepôjdeme po modrých turistických značkách (2620), ale po zeleno značkovanom chodníku (5520). Šikmým traversom cez zalesnený svah vystúpime do **Králického sedla** (1 185 m), kde odbočíme doľava na červeno značkovanej hrebeňovej trase (0803). Lesom mierne vystúpime po ceste, z ktorej zakrátko odbočíme na chodník smerujúci na Lopúchový vrch (1 186 m). Tento vrch neposkytuje výhľady do okolia, podobne je na tom aj susedný vrch **Zlatá studňa** (1 265 m), na ktorom sa nachádza turistický prístrešok. K útulku sa možno dostať po strmo stúpajúcom lesnom chodníku. Náš chodník si ďalej udržiava nadmorskú výšku, a tak sa pomerne rýchlo a pohodlne dostaneme na zalesnený vrch **Velestúr** (1 254 m). Na jednej z jeho vrcholových andezitových skál je vytesaný prastarý epigrafický nápis, ktorého pôvod sa dosiaľ nepodarilo spoľahlivo vysvetliť. Z vrchu Velestúr zideme lesom do sedla **Tri križe** (1 182 m). Hoci na základe jeho názvu by sme mohli predpokladať prítomnosť troch krížov, v sedle stojí len jeden kríž z 19. storočia. Cez sedlo v stredoveku prechádzala cesta spájajúca Kremnicu a Banskú Bystricu, v súčasnosti je len dôležitou križovatkou turistických ciest. Z piatich možností si vyberieme tú, ktorá smeruje na východ po žltej značke (8444). Lesná cesta najprv mierne stúpa, potom vedie **takmer** po rovine na vyhliadkový vrch **Horná skala** (1 140 m), ktorého skalný vrchol leží asi 100 m od cesty vpravo. Strmším klesaním zideme do menšieho sedla, z ktorého južne obideme zalesnený vrch **Košiare** (1 050 m). Na rázcestí **Pod Košiarom** (965 m) sa na žltý chodník zľava pripája zelená značka vystupujúca z Malachovskej doliny. Zostup cez lúky a lesiky na Lazoch po žltej značke je z hľadiska orientácie trochu problema-

tlieký, a preto si vyžaduje väčšiu pozornosť pri sledovaní turistických značiek. Otvorená lúčnatá krajina nad **Hornými Pršanmi** (630 m) nás však odmeni peknými výhľadmi do širokého okolia. Z obce vedie smerom na Banskú Bystricu asfaltová cesta, my však pokračujeme po žltej turistickej trase, ktorá prechádza viac vpravo. Výlet ukončíme v miestnej časti **Banská Bystrica-Kremnička** (337 m). Z jej histórie je smutne známy masaker z roku 1944, keď tu počas SNP popravili 747 osôb. Na pamiatku obetí fašistických represí postavili v roku 1949 južne od Kremničky **pamätník**.

Varianty: Z Králického sedla možno zísť po zelenej a neskôr po žltej značke západným smerom do Partizánskej doliny a túru ukončiť v Krahuliach alebo nižšie položenej Kremnici (spolu: 3 ½ hod.). Niekoľko variantov ponúka aj križovatka turistických trás v sedle Tri križe. Po modrej značke sa možno západným smerom vydať do Kremnice (spolu: 4 ¾ hod.), východným smerom vedie modrá značka do Malachova (spolu: 4 ½ hod.) a červená značka vedúca juhovýchodným smerom sa končí v Kováčovej (spolu: 7 ¾ hod.).

34 Náučným chodníkom Badínsky prales

Badín – Badínsky prales – Badín

Poloha: Kremnické vrchy, východná časť.

Východiskový a cieľový bod: Badín, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Badín – kameňolom ½

hod. – Badínsky prales 1 ¼ hod. – kameňolom ¼ hod. – Badín ½ hod.

Spolu: 3 ½ hod. **Prevýšenie:** 380 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

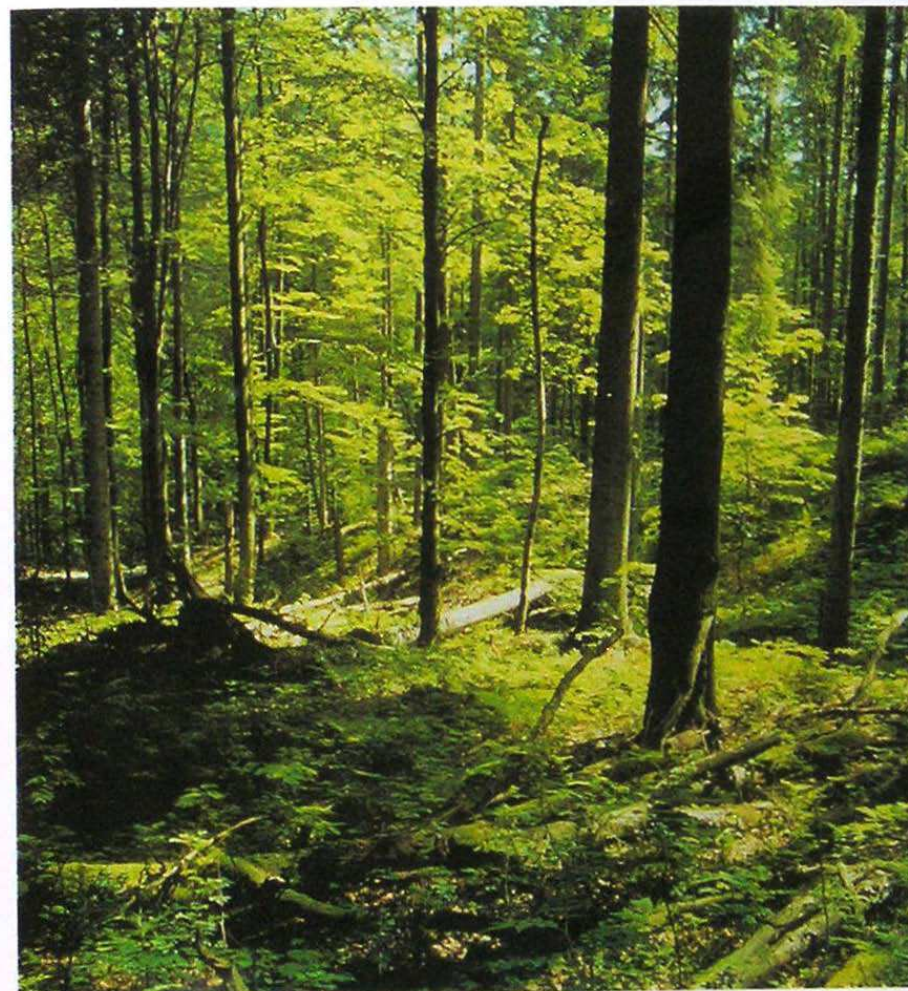
Náročnosť: Nenáročná trasa vedúca z veľkej časti po náučnom chodníku. V Badínskom pralese musíme preliezať alebo podliezať kmene spadnutých stromov.

Základná trasa: V obci **Badín** (373 m) sa hlavnou ulicou dostaneme po zelenej značke (5437) na jej horný koniec. Ďalej však nepokračujeme po zelenej trase, ale sa vydáme po asfaltovej ceste, ktorá vedie do Badínskej doliny. Chôdzu na tomto úseku môžu znepriemňovať nákladné autá voziace kameň z miestneho **kameňolomu**. Ani prach a hluk z veľkého lomu na ľavej strane doliny nie sú príjemným spoločníkom. Les vo vyššie položenej časti doliny však tlmí všetky rušivé vplyvy. Začiatok náučného chodníka (695 m) označuje veľká informačná tabuľa naľavo od cesty. Chodník vedie unikátnym **Badínskym pralesom**, ktorý je chránený od roku 1913. Nádherná jedľová bučina s prímiesou javorov a brestov zaujala aj britského princa Charlesa, ktorý túto lokalitu navštívil v roku 2000. Trasa náučného chodníka je označená drevenými kolíkmi s červeným ukončením, ktoré treba sledovať veľmi pozorne, lebo chodník sa často stráca v sutinách a medzi pováľanými kmeňmi stromov. V prvej časti náučného chodníka prevažujú výstupy, v druhej miernejšie traverzy a v závere náš čaká zostup na dno Badínskej doliny. Najvyšší bod

na trase leží asi 100 m nad dnom doliny. Ukončenie náučného chodníka (730 m) nie je v mieste jeho začiatku, nachádza sa asi o 300 m vyššie. Skôr ako sa vydáme späť po asfaltovej ceste vedúcej okolo **kameňolomu**, môžeme si prezrieť Badínsky vodopád, ktorý sa nachádza asi o 0,5 km vyššie. Do **Badína** (373 m) sa vrátíme po rovnakej trase.

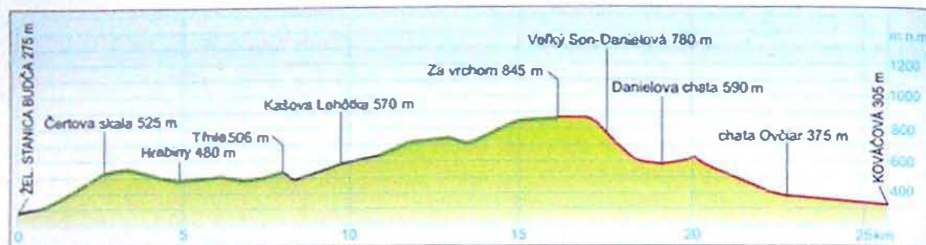
Varianty: Motorizovaní turisti sa môžu do doliny vyviezť autom, vďaka čomu sa vyhnú nepriemňnému kameňolomu. Značka označujúca zákaz vjazdu motorovým vozidlám je umiestnená asi 2 km pod nástupom na náučný chodník. Priamo pri značke sa však nedá parkovať. Autá možno odstaviť na širšom úseku cesty nachádzajúcom sa o niekoľko desiatok metrov nižšie.

Badínsky prales

35 Turovským predhorím

Budča – Čertova skala – Tŕnie – Kašova Lehôtka – Za vrchom – Kováčová

Príoha: Kremnické vrchy, južná časť.

Východiskový bod: Budča, zastávka ŽSR, zastávka SAD.

Cieľový bod: Kováčová-kúpele, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Budča-zastávka - Veľký Sietenec ¼ hod. - Čertova skala ¾ hod. - Hrabiny ½ hod. - Budička ½ hod. - Tŕnie

½ hod. - Kašova Lehôtka ½ hod. - Za vrchom 1 hod. - Veľký Son-Danielová ¼ hod. - Danielova chata ½ hod. - Ovčiar 1 hod. - Kováčová 1 hod.

Spolu: 6 ¾ hod.

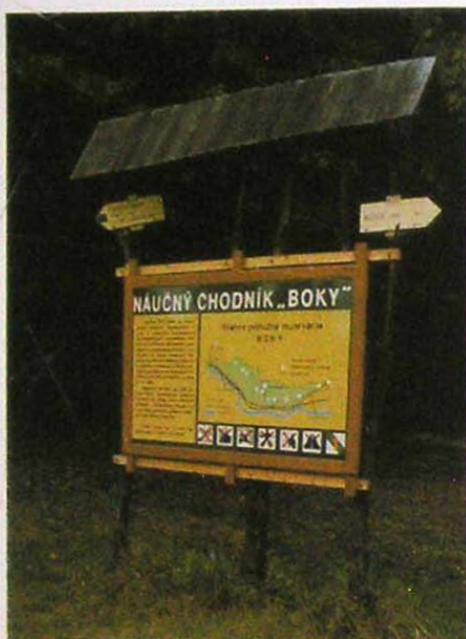
Prevýšenie: 670 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

Sušenie sena nad Kašovou Lehôtkou

Náučný chodník Boky

Náročnosť: Stredne náročná celodenná túra, ktorá na krátkom úseku nie je označená turistickými značkami. V lese s hustejším podrastom môžu miestami nastať problémy s orientáciou.

Základná trasa: Od železničnej zastávky **Budča** (275 m), ktorá leží asi 2 km od obce, prejdeme po moste ponad rušnú štvorprúdovú cestnú komunikáciu. Na starej ceste medzi Hronskou Dúbravou a Budčou odbočíme doprava smerom na Budču, avšak nedôjdeme až do dediny. Asi po 1 km prideme k ústiu doliny **Velkého Sietenca** (300 m). Na ľavej strane cesty uvidíme informačnú tabuľu náučného chodníka národnej prírodnej rezervácie Boky, ktorý nás šikmým traverzovaním svahu privedie k pozoruhodnému prírodnému útvaru **Čertova skala** (525 m). Pohľad na

unikátny skalný hrb umocňuje výhľad do doliny Hrona. Náučný chodník pokračuje v traverzovaní strmého svahu nad korytom Hrona smerom k ústiu doliny Breznického potoka. My však sledujeme zelené turistické značky (5503), ktoré nás serpentínami vyvedú na okraj plošinového chrbta medzi Bukovinou a Bučanom. Jeho plošina sa mierne skláňa smerom na sever. V okolí osady **Hrabiny** (480 m) sa krajina doširoka otvára a okolité lúky poskytujú pekné výhľady na južné chrbty a doliny Kremnických vrchov. Poľná cesta s mierne zvlneným profilom nás privedie do osady **Budička** (490 m), ktorá je asfaltovou cestou spojená s obcou **Tŕnie** (506 m). Nad dedinou stojí starobylý kostol zo 14. storočia. Prírodnou zvláštnosťou je skupina líp pri kostole, ich vek sa odhaduje asi na 250 rokov. Ku kostolu nás privedie zeleno značkovaná cesta. Neskôr sa však oplatí uprednostniť inú trasu, ktorá nie je značkovaná. Ak sa rozhodneme pre tento variant, v dolnej časti dediny odbočíme najprv doľava a potom doprava na vedľajšiu cestu, po ktorej vystúpime do osady **Kašova Lehôtka** (570 m). Okrem toho, že sa tu zachovalo veľa pekných ľudových stavieb, je z oblého kopca nad osadou jedinečný výhľad na Zvolenskú kotlinu so sopečným pohorím Poľana v pozadí. Z vyhlídkového kopca sa vrátíme na poľnú cestu vedúcu po jeho západnom svahu. Asi po 1 km vstúpime do lesa, v ktorom sa opäť napojíme na zelenú značku, ktorú sme v Tŕni opustili. Lesná cesta sa miestami mení na zarastený chodník, preto musíme pozornejšie sledovať turistické značky. Striedavo miernym a strmým

Kostol v Tŕni

stúpaním sa dostaneme na plochý chrbát nad Sielnickou dolinou. Trasa na tomto mieste vstupuje na územie národnej prírodnej rezervácie Mláčik s chráneným jedľovo-bukovým lesom prechádzajúcim do lesných porastov, v ktorých je zastúpený aj smrek. Zelenú značku opustíme na **rázcestí Za vrchom** (845 m), kde odbočíme doprava na červenú značku (0803). Zo severu obideme oblý vrch **Velký Son** (852 m) a zostúpime na **rázcestie Velký Son-Danielová** (780 m). Z miesta, kde sa z ľavej strany pripája žltá značka, je pekný výhľad do širokého okolia. Od rázcestia klesneme do hornej časti Bienskej doliny po červeno značkovanej lesnej ceste. V jej nižšej časti pôjdeme lesom s hustým podrastom, čo môže spôsobiť problémy s orientáciou. Pokračujeme ďalej a prideme k **Danielovej chate** (590 m). Červená značka za ohybom Bienskej doliny odbočuje z asfaltovej cesty doľava na cestu, ktorá približne po vrstevnici traverzuje zalesnený svah. Oblúkom vedie do **Kováčovskej doliny**, cez ktorú sa dostaneme k chate **Ovčiar** (375 m). Záverečný úsek výletu vedie Kováčovskou dolinou popri vodnej nádrži **Kováčová** do cieľa na parkovisku pri kúpalisku **Kováčová** (305 m).

Varianty: Najkratším variantom je absolvovanie celej trasy náučného chodníka Boky (spolu: 2 hod.). Túru možno ukončiť v Tŕni (spolu: 2½ hod.). Skončiť môžeme aj v Badine, ak na rázcestí Za vrchom budeme pokračovať cez rekreačné stredisko Sielnická poľana (spolu: 7 hod.), alebo v Sielnici, ak za rázcestím Velký Son-Danielová odbočíme na žltú značku (spolu: 6 ¼ hod.).

36 Jastrabskou vrchovinou

Trnavá Hora – Piteľová – Jastrabá – Jastrabská skala – Bartošova Lehôtka

Poloha: Kremnické vrchy, južná časť.

Východiskový bod: Trnavá Hora, zastávka ŽSR, zastávka SAD, parkovisko.

Cielový bod: Bartošova Lehôtka, zastávka SAD, parkovisko.

Časový rozvrh: Trnavá Hora-zastávka – Piteľová ¾ hod. – Pod Ostrou horou

½ hod. – Nad Jastrabou ½ hod. – Jastrabá ¼ hod. – Jastrabská skala 1 hod. – Bartošova Lehôtka ¾ hod.

Spolu: 3 ¾ hod.

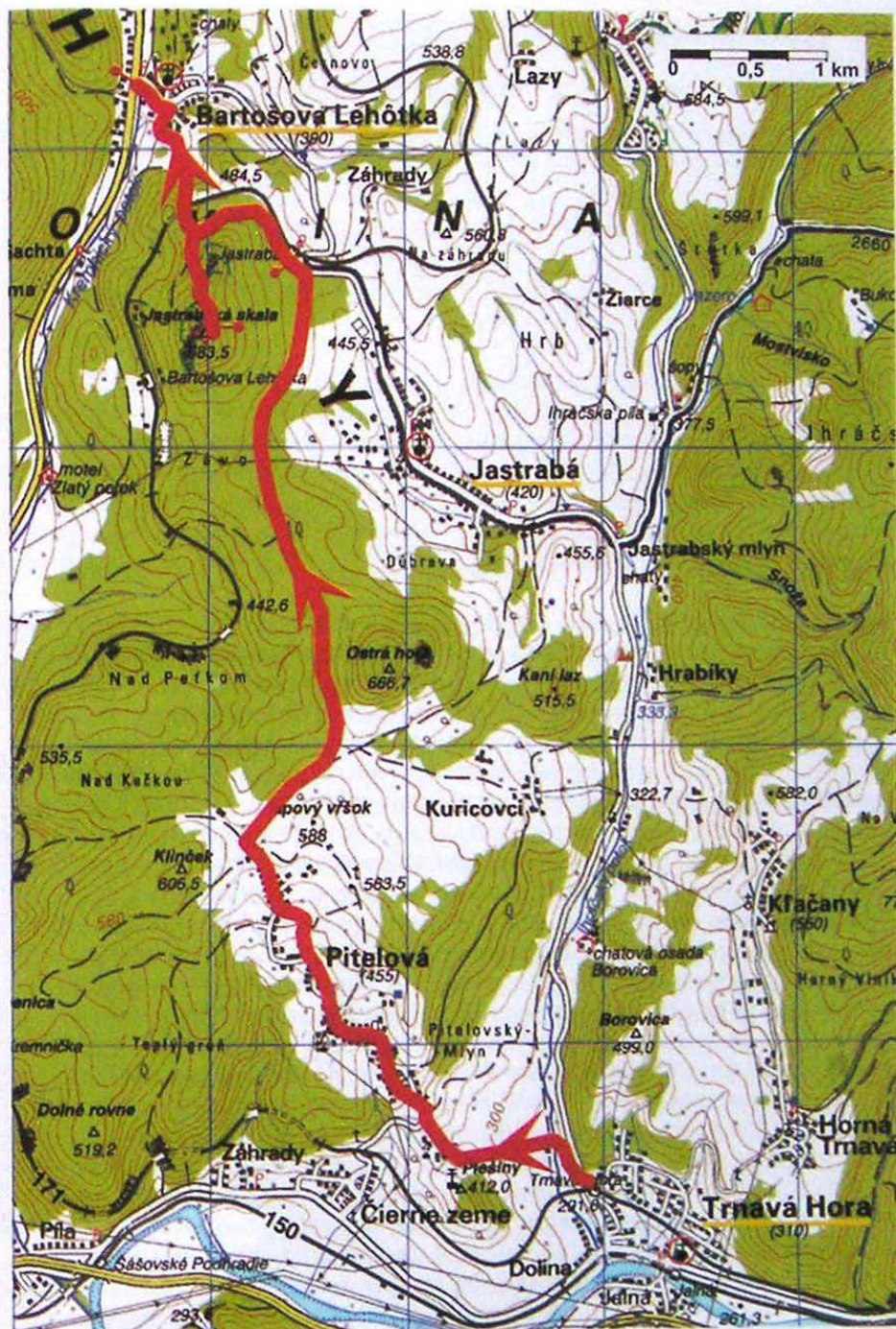
Prevýšenie: 370 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Nenáročná poldenná túra. Keďže zväčša vedie po neznačkovaných cestách a chodníkoch, je orientačne náročnejšia. Pri jej absolvovaní odporúčame najmä v úseku v okolí Piteľovej a pod Ostrou horou častejšie používať mapu.

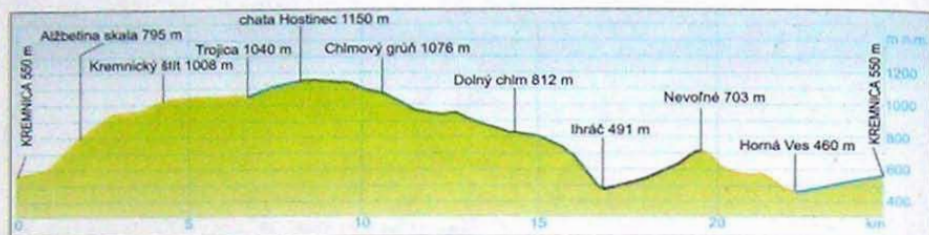
Základná trasa: Od križovatky pri železničnej zastávke **Trnavá Hora** (310 m) na trati Hronská Dúbrava – Kremnica sa vydáme po vedľajšej ceste smerujúcej do dediny Piteľová, ktorú vidieť hore na kopci. Prejdeme popri ihrisku a poľnohospodárskom objekte a vojdeme do obce **Piteľová** (455 m), ktorá sa rozkladá na plošinovom chrbte. Orientáciu nám nebude uľahčovať nijaká turistická značka. Po hlavnej ceste prejdeme celou dedinou a na jej hornom konci prideme k rázcestiu poľných ciest. Vydáme sa strednou cestou, ktorá smeruje na lúku **Pod Ostrou horou** (530 m). Nápadný vrch vysoký 667 m obideme z ľavej strany po lesnej ceste. Na rázcestiach v lese si vždy zvolíme tú vetvu, ktorá neklesá do doliny vľavo. Držíme sa plošinového chrbta. Ak sa pred nami asi po 1 km na pravej strane objaví lúka zvažujúca sa k obci Jastrabá, bude to znamenie, že sme nezablúdili. Z lúky **Nad Jastrabou** (490 m) je krásny výhľad na malebnú vnútrohorskú kotlinu a na kulisu zalesnených chrbtov juhovýchodnej časti Kremnických vrchov s dominantným vrchom Budiná (823 m). Z lúky sa vrátíme na cestu vedúcu po okraji lesa, ktorá sa končí pri cestnej komunikácii spájajúcej Jastrabú s Bartošovou Lehôtkou neďaleko železničnej zastávky **Jastrabá** (495 m). Naša trasa však nevedie až k nej. Asi 50 m pred ukončením cesty odbočíme doľava na cestu, ktorá vedie po vrstevnici po zalesnenom severnom svahu Jastrabskej skaly. Poniže cesty uvidíme železničnú trať. Asi po 1 km musíme dávať pozor na križujúci chodník so žltými turistickými značkami. Odbočíme naň doľava a vyjdeme na bralnatý vrchol **Jastrabskej skaly** (683 m). Keď si dostatočne vychutnáme krásny výhľad z tohto dominantného vrchu Jastrabskej vrchoviny do širokého okolia, vrátíme sa späť po rovnej trase. Na zostup využijeme žltý turistický chodník v celej jeho dĺžke až po cieľovú obec **Bartošova Lehôtka** (390 m).

Varianty: Túru možno skrátiť ukončením pri železničnej zastávke Jastrabá (spolu: 2 hod.).

37 Na Kremnický štít

Kremnica – Kremnický štít – Hostinec – Ihráč – Nevoľné – Kremnica

Poloha: Kremnické vrchy, centrálna časť.

Východiskový a cieľový bod: Kremnica, stanica SAD, stanica ŽSR, parkovisko.

Časový rozvrh: Kremnica – Alžbetina skala ¼ hod. – Kremnický štít ½ hod. – Kremnický štít ½ hod. – Trojica ¼ hod. –

Hostinec ½ hod. – Chlmový grúň ¼ hod. – Dolný chlm ¼ hod. – Ihráč ¼ hod. – Nevoľné 1 hod. – Horná Ves ¼ hod. – Kremnica ½ hod. **Spolu:** 7 ½ hod.

Prevýšenie: 690 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

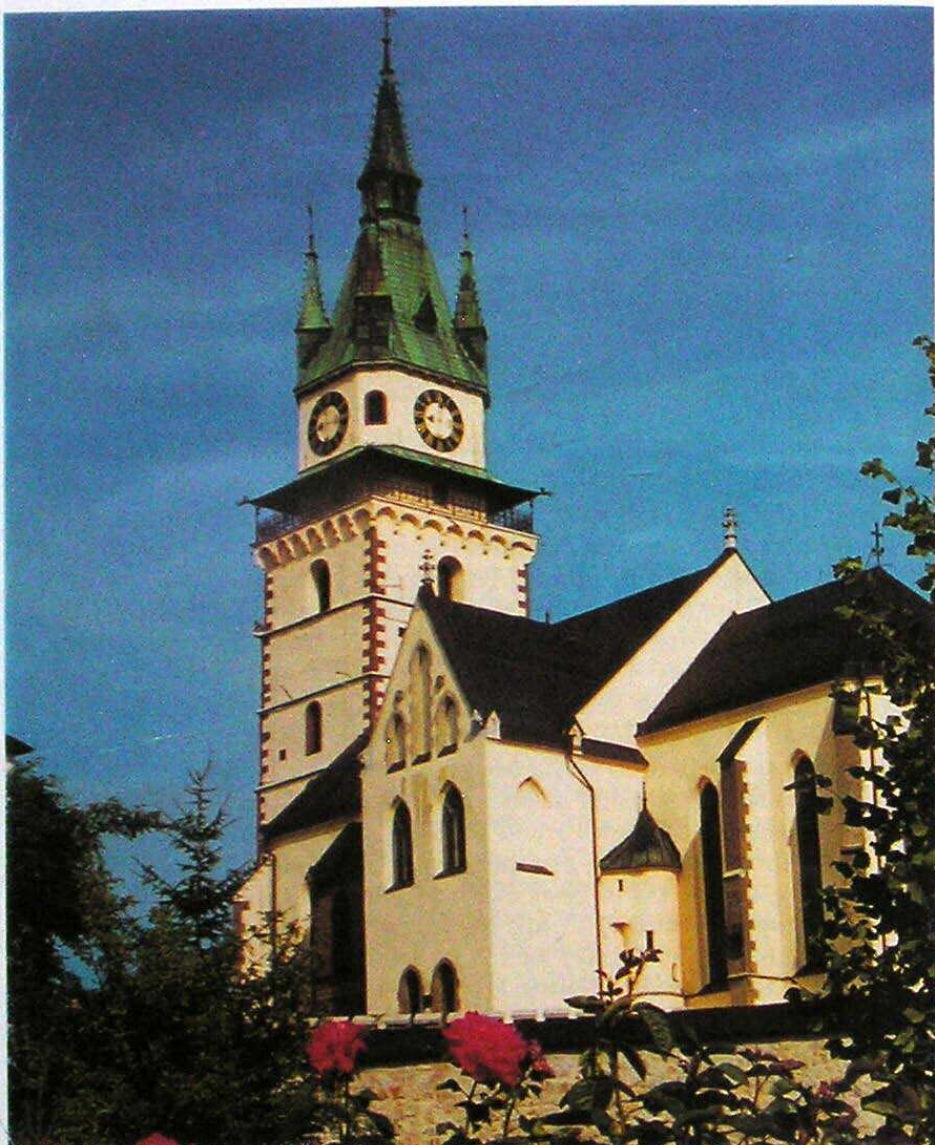
Náročnosť: Stredne náročná celodenná túra. Namáhavejší je strmý výstup na Kremnický štít. Nedostatok značiek na lúčnych úsekoch sťažuje orientáciu. Časť výletu medzi Ihráčom a Nevoľným vedie po verejnej cestnej komunikácii, na ktorej si treba dať pozor na okoloidúce motorové vozidlá.

Základná trasa: Od autobusovej stanice v **Kremnici** (550 m) prejdeme na Námestie SNP, kde stojí turistický smerovník. Odtiaľ nás povedú žlté turistické značky (8521). Ulicami a schodmi vystúpime na Ulicu Československej armády, ktorá serpentínou stúpa k železničnej stanici. V zákrute prejdeme na poľnú cestu vedúcu k športovej strelnici. Z poľnej cesty odbočíme doprava na strmý chodník stúpajúci k železničnej trati. Pri panelovej ceste sa na našu trasu zľava pripája náučný chodník Zelená cesta, ktorý strmo stúpa k **Alžbetinej skale** (795 m). Z jej vrcholu je krásny výhľad na Kremnicu. Výstup pokračuje šikmým traverzom pod skalné útvary na hrane plošiny Kremnického štítu. Náučný chodník sa končí na vyhladke nad prírodnou rezerváciou **Kremnický štít** (910 m). Vyhladka ponúka ešte krajšie výhľady ako Alžbetina skala, pretože sa nachádza vo vyššej nadmorskej výške. Vidieť z nej na susedné pohoria – Štiavnické vrchy a Vtáčnik. Po krátkom oddychu sa vrátíme na žltý turistický chodník, ktorý smeruje mierne skloneným pasienkom na **Kremnický štít** (1 008 m). Otvorená krajina naďalej ponúka nádherné výhľady. Lúčnym chrbtom pokračujeme smerom na zalesnený vrch Slobodné (1 039 m) a k rázcestiu **Trojica** (1 040 m), kde žltá značka odbočuje doprava do Ihráčskej doliny. My pokračujeme po modrej značke (2619), avšak len na krátkom úseku po chatu **Hostinec** (1 150 m). Verejnosti neprístupná

chata slúžila kedysi ako hostinec na poštovej ceste z Kremnice do Banskej Bystrice. Dnes ju využívajú kremnickí turisti. Blízko chaty vyviera prameň kvalitnej pitnej vody nazývaný Prameň raneného bojovníka. Na rázcestí pri chate odbočíme doprava na zelenú značku (5521). Pôjdeme mierne zvlne nou lesnou krajinou s čistinami. Lesná cesta od východu obchádza vrch Labušen (1 181 m) a smeruje na úzky chrbát **Chlmového grúňa** (1 076 m), ktorý sa miestami zužuje na skalnatý hrebeň. Za Chlmovým grúňom sa profil trasy zosťmňuje. Chodník klesá cez les na lúky v oblasti Zadného chlm, ktoré poskytujú pekné výhľady. Na lúku **Dolného chlm** (812 m) zostúpime strmým chodníkom. Klesanie pokračuje na svah malej doliny Holč a ďalej popri potoku až na horný koniec obce **Ihráč** (491 m). Krátke odbočenie zo základnej trasy si zaslúži rozpadávajúci sa lávový prúd Ihráčske kamenné more na svahu pod ihráčskym kostolom na dolnom konci dediny. Po prehliadke tejto zaujímavej prírodnej pamiatky sa vrátíme na horný koniec obce a po verejnej cestnej komunikácii vystúpime do vyššie položenej obce **Nevoľné** (703 m). Na jej hornom konci cestu križuje žltý turistický chodník (8521). Odbočíme na jeho ľavú vetvu a šikmým traverzom v zalesnenom svahu zideme k tunelu na železničnej trati z Hronskej Dúbravy do Kremnice. Zostupová trasa prekračuje Švábsky potok, traverzuje do malého sedla pod Brezovým vrchom a plytkou dolinou schádza k transformačnej stanici na hornom konci obce **Horná Ves** (460 m). Pri návrate do **Kremnice** (550 m) nás budú popri rušnej cestnej komunikácii sprevádzať modré turistické značky (2619), ktoré vedú okolo termálneho kúpaliska.

Varianty: Základnú trasu môžeme skrátiť, ak na rázcestí Trojica odbočíme doľava na modrú značku vedúcu do Kremnice (spolu: 4 hod.), alebo ak budeme pokračovať po kratšej žltej trase, ktorou sa skôr dostaneme do Nevoľného (spolu: 5 ¼ hod.) a do Kremnice. Túru môžeme ukončiť aj v obci Ihráč (spolu: 5 ¼ hod.) alebo Nevoľné (spolu: 6 ¼ hod.).

Kostol sv. Kataríny v Kremnici

38 Okolo Kremnice

Kremnica – Toliar – Krahule – Kremnica

Poloha: Kremnické vrchy, centrálna časť.

Východiskový a cieľový bod: Kremnica, stanica SAD, stanica ŽSR, parkovisko.

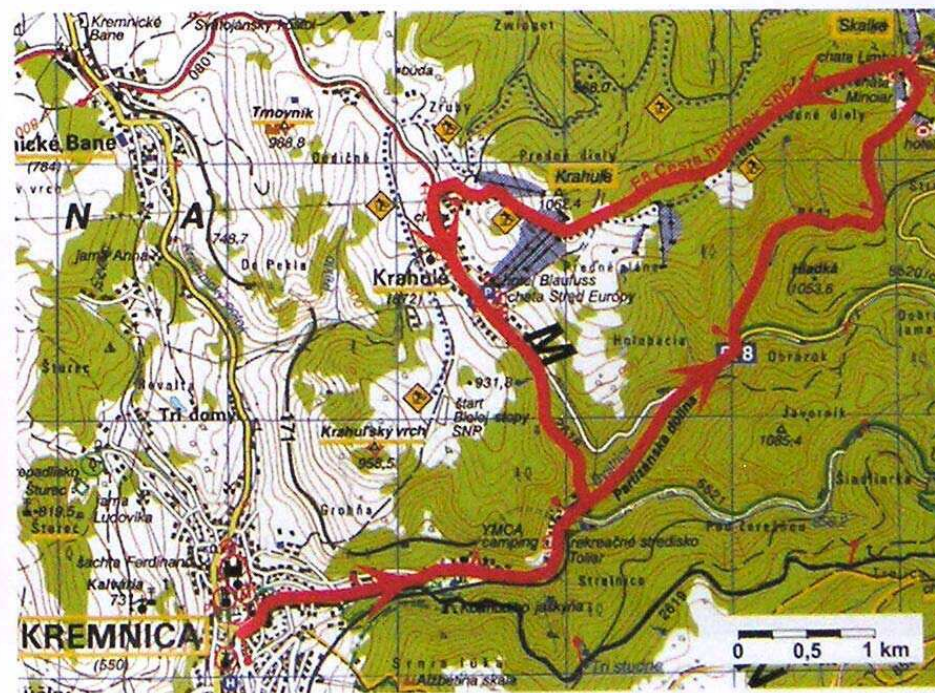
Časový rozvrh: Kremnica – Toliar ¼ hod.

– Partizánska dolina ¼ hod. – Krahule ¼ hod. – Kremnica 1 ¼ hod. **Spolu:** 3 hod.

Prevýšenie: 365 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Nenáročná poldenná túra. Úseky vedúce po neznačkovaných cestách a chodníkoch sú orientačne náročnejšie. Zvýšenú pozornosť treba venovať cestnej doprave na komunikácii v Partizánskej doline. So zvýšenou opatrnosťou musíme prechádzať aj cez železničnú trať pri zostupe do Kremnice. **Základná trasa:** Od autobusovej stanice pri západných hradbách mesta Kremnica (550 m) vyjdeme modro značkovanými ulicami smerom na Skalke. Modrá značka (2619) asi po 1 km odbočuje pri Domove mládeže doprava. My pokračujeme po hlavnej komunikácii, ktorá vedie hore **Partizánskou dolinou**, po žltých značkách (8441). Za zákrutou prejdeme popri rekreačnom stredisku **Toliar** (655 m) s reštauráciou. Za viaduktom a pílou odbočíme doľava na modro značkovaný lesný chodník (2618) stúpajúci hore Kra-

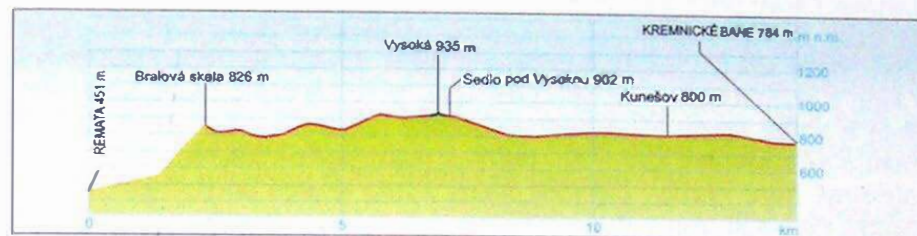
huľskou dolinou do horskej obce **Krahule** (872 m). Pri chate Stred Európy odbočíme z hlavnej cesty doľava do bočnej ulice. Tento úsek nevedie po turistických značkách. Na prvej zákrute zideme na poľnú cestu stúpajúcu do mierneho svahu. Poľná cesta sa onedlho napojí na ďalšiu poľnú komunikáciu, ktorá sleduje vrcholovú časť nízkeho oblého chrbta. Po niekoľkých metroch opäť odbočíme doľava na cestu smerujúcu na ľúku, ktorá v zime slúži ako štart lyžiarskych pretekov Biela stopa SNP (895 m). Poľná cesta vedie po pravom okraji ľúky a na jej opačnom konci sa takmer stráca vo vysokej tráve. Nevýrazný chodník vstupuje do ihličnatého lesa a po krátkom šikmom traverze zalesneného juhovýchodného svahu Krahulského vrchu (958 m) sa mierne stáča doprava a takmer sleduje vrstevnicu. Na malej lesnej čistine odbočuje doľava a po krátkom úseku v riedkom lese vychádza na horný okraj rozľahlej lúčnej plošiny pod Krahulským vrchom (850 m). Z tohto miesta je krásny výhľad na neďalekú Kremnicu. Chodník je vo vysokej tráve sotva badateľný. Jeho profil má vypuklý tvar, preto sa najkrajšie výhľady na starobylé mesto s hradom otvárajú až na spodnej, o niečo strmšej časti ľúky. Trasa zostupu sa križuje so železničnou traťou. Po krátkom klesaní riedkym lesom vojdeme do záhradkárskej osady (660 m), z ktorej sa do **Kremnice** (550 m) dostaneme po betónovej ceste. Sprevdzať nás bude skvostný výhľad na siluetu mestského hradu. Prijemnou bodkou za pekným výletom môže byť jeho prehliadka, ktorá okrem iného zahŕňa aj výstup na ochodzu hlavnej veže gotického Kostola sv. Kataríny.

Kremnica

39 Kunešovskou hornatinou

Remata – Bralová skala – Vysoká – Kunešov – Kremnické Bane

Poloha: Kremnické vrchy, západná časť.
Východiskový bod: Remata, zastávka ŽSR.

Cieľový bod: Kremnické Bane, zastávka SAD, zastávka ŽSR, parkovisko.

Časový rozvrh: Remata – Bralová skala

¾ hod. – Vysoká 1 ¼ hod. – Sedlo pod Vysokou ¼ hod. – Kunešov 1 hod. – Kremnické Bane ¾ hod.

Spolu: 4 hod. **Prevýšenie:** 480 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s. Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná poldenná túra s pomerne namáhavým úvodným výstupom na Bralovú skalú.

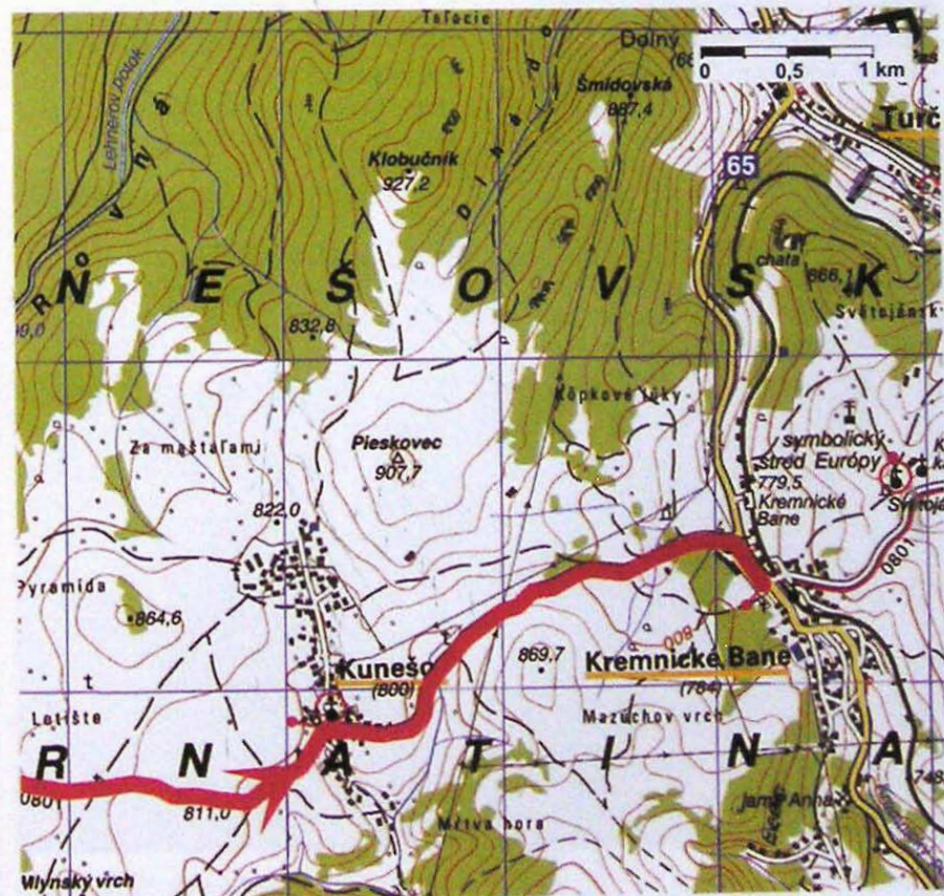
Remata

Základná trasa: Od turistickej chaty Poniklec v dolnej časti rekreačného strediska **Remata** (451 m) sa vydáme po žltej turistickej trase (8406) smerom hore. Po asfaltovej ceste prejdeme popod viadukt, od ktorého vpravo sa nachádza železničná zastávka. Strmý úsek žltou značkovanvej trasy sa začína od chaty Baník. Serpentinou vystúpime na **Bralovú skalu** (826 m), popod ktorú vedie jeden z najdlhších železničných tunelov na Slovensku (meria 3 km). Z bralnatého vrcholu Bralovej skaly je pekný výhľad na Vtáčnik a na Malú a Velkú Fatru. Na rázcestí odbočíme doprava na červenú turistickú trasu (Cesta hrdinov SNP – E8, 0801) a pokračujeme smerom na prevažne zalesnené Kozie chrbty. Západné svahy strmo klesajú do Hornonitrianskej kotliny, východné svahy sú miernejšie a susedia s okrajom Kunešovskej hornatiny. Po vyše 1 hod. chôdze južným smerom sa priblížime k vyhladkovému vrchu **Vysoká** (935 m), na ktorý treba odbočiť asi 200 m pred rázcestím v **Sedle pod Vysokou** (902 m). Po krátkom oddychu sa vrátíme na základnú

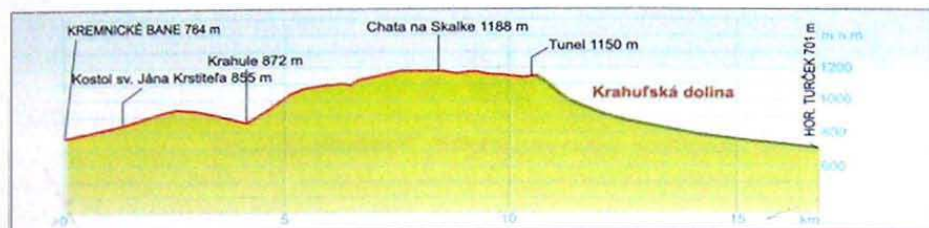
trasu. V sedle sa k červenej značke z pravej strany pripája zeleno značkovaný chodník vystupujúci z Handlovej. My zostaneme na červenej trase, ktorá smeruje na východ. Po lesnej ceste vyjdeme z lesa do otvorenej krajiny v okolí **Kunešova** (800 m). Profil poľnej cesty je len mierne zvlnený. Dvojzajčný nápis označujúci názov obce je znamením, že tu žije nemecká menšina. Z Kunešova pokračujeme po asfaltovej ceste, ktorej profil je naďalej veľmi pohodlný. Za prípadnými výhľadmi musíme zájsť na blízke oblé lúčne chrbty. Krásnym panoramatickým výhľadom vyniká najmä Jarabica (938 m) nachádzajúca sa južne od základnej trasy. Na jej vrchol však nevedie nijaký chodník. Výlet ukončíme v **Kremnických Baniach** (784 m).

Varianty: Túru možno ukončiť aj v Kunešove (spolu: 3 ¼ hod.). Variantne ju môžeme začať aj v Handlovej, z ktorej po zelenej značke vystúpime do Sedla pod Vysokou (spolu: 3 ½ hod.). Túru si môžeme predĺžiť, ak sa z Handlovej vydáme po žltej značke, ktorá sa v Remate napája na základnú trasu.

40 Na Skalku z Kremnických Baní

Kremnické Bane – Kostol sv. Jána Krstiteľa – Krahule – Skalka – Tunnel – Horný Turček

Poloha: Kremnické vrchy, centrálna časť.

Východiskový bod: Kremnické Bane, zastávka SAD, zastávka ŽSR, parkovisko.

Cieľový bod: Horný Turček, zastávka SAD, zastávka ŽSR, parkovisko.

Časový rozvrh: Kremnické Bane – Kostol

sv. Jána Krstiteľa ¼ hod. – Krahule

1 hod. – Chata na Skalke 1 ½ hod. –

Tunnel ½ hod. – Robotnícka chata ½ hod.

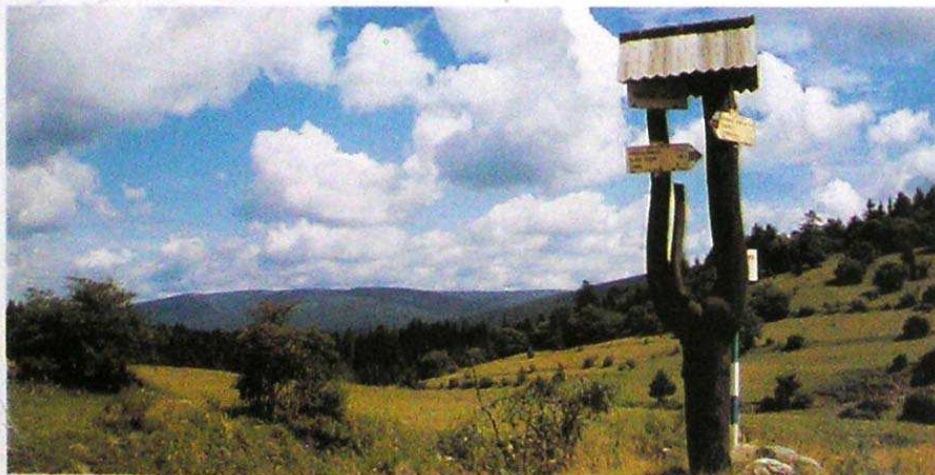
– Horný Turček 1 ¼ hod. **Spolu:** 5 hod.

Prevýšenie: 530 m.

Mapa: Kremnické vrchy, mierka 1 : 50 000 (list 132), VKÚ, a. s., Harmanec.

Náročnosť: Stredne náročná poldenná túra s možnosťami predčasného ukončenia v Krahuliach alebo na Skalke.

Základná trasa: Od železničnej zastávky v **Kremnických Baniach** (784 m) sa vydáme južným smerom a prideme na rázcestie, kde z hlavnej cesty odbočuje doľava vedľajšia cesta do Krahúľ. Cesta označená červenými značkami

Naď Krahulami

Symbolický stred Európy

Register (číslo za heslom udáva číslo príslušnej trasy)

Alžbetina skala 37

Badín 34

Badínsky prales 34

Bartošova Lehôtka 36

Belá-Dulice 23, 24

Ľelianska dolina 23, 24

Blatnica 18, 19, 20, 21, 22

Blatnická dolina 18

Borišov 23

Bralová skala 39

Budča 35

Budička 35

Bystré 3, 5

Bystrické sedlo 32

Cyklámen 20

Čertova skala 35

Čierny kameň I 1, 28

Čremošné 20, 29

Danielova chata 35

Dedošová 19

Dolný Borišov 23

Dolný Harmanec 15

Donovaly 13, 14

Drieňok 20

Drobkov 19

Flochová 29

Gader 21

Gaderská dolina 19, 21, 22

Harmanec 30

Harmanecká jaskyňa 17, 30

Harmanecká tisina 17

Horná skala 33

Horná Ves 37

Horné Pršany 33

Horný Harmanec 30

Horný Turček 29, 40

Horský hotel Kráľova studňa 17, 18, 19

Horský hotel Smrekovica 9, 10, 28

Hostinec 37

Hotel Malina 7

Hrabiny 35

Chata Lysec 24

Chata na Skalke 32, 40

Chata na Suchom vrchu 31

Chata nad Králikmi 31, 32, 33

Chata nad Tajovom 31, 32

Chata pod Borišovom 23, 26, 27, 28

Chlmový grúň 37

Chodník Janka Bojmiry 21

Chyžky 12

Ihráč 37

Ištivanka 30

Japeň 15

Jarabíná 27

Jasenská dolina 24

Jastrabá 36

Jastrabská skala 36

Jastrabská vrchovina 36

Javorina 27

Juriášovo 18, 20, 22

Kaltrin 29

Kaplna 25

Kašova Lehôtka 35

Kľak 25, 27

Komjatná 2

Kopanice 31

Kordicka brázda 31

Kordicke sedlo 32

Kordiky 30, 31, 32

Košariská 23

Košarisko 25

Kotolnica 30

Kováčová 35

Krahule 38, 40

Kráľické sedlo 33

Kráľiky-U Ruskov 31, 32, 33

Kráľova studňa 16, 18, 19, 26

Kraľovany 1

Krásny kopec 26

Kremnica 37, 38

Kremnické Bane 39, 40

Kremnický štít 37

Kremnický štôs 37

Kremnička 33

Križna 11, 16, 26

Krkavá skala 6

Krpeľany 3, 4

Kunešov 39

Kunešovská hornatina 39

Liptovská Osada 10

Liptovské Revúce-Nižná Revúca 14

Liptovské Revúce-Stredná Revúca 11

Liptovské Revúce-Vyšná Revúca 12

Lysec 24

Lubochňa 3, 27

Lubochnianske sedlo 3, 4, 27

Magura 4

Majerova skala 16

Malá Križna 16

Malá Smrekovica 9

Malinné 7, 28

Malý Lysec 27

Malý Šturec 26

Malý Zvolen 14

Mažarná 21

Motyčská hoľa 13

Muráne 21

Mútne 31

Na jame 5

Nad Jastrabou 36

Nad Nolčovom 4

Necpalská dolina 23

Necpaly 23

Nevoľné 37

Nižné Matejovo 9

Nižné Šiprúnske sedlo 8, 28

Nolčovo 4

Ostrá 22

Ostredok 11, 26

Ovčiar 35

Partizánska dolina 38

Pitelová 36

Ploská 11, 12, 26

Pod Holým vrškom 30

Pod Kľakom 25

Pod Košiarom 33

Pod Ostrou horou 36

Podhradie 25

Podsuhá 9, 10

Podšíp 1

Poľana 3

Prašnica 13

Príslop 27

Radičiná 2

Rakytov 10, 28

Rakytovská dolina 18, 20

Remata 39

Robotnícka chata 40

Ružomberok 6, 7, 8, 28

Ružomberok-Biely Potok 7

Ružomberok-Černová 5, 8

Ružomberok-Rybárpole 2

Rybovské sedlo 11

Sedlo Flochovej 29

Sedlo Ploskej 12, 28

Sedlo pod Smrekovom 18

Sedlo Pod Vtáčnikom 8

Sedlo pod Vysokou 39

Severné Rakytovské sedlo 10

Sidorovo 6

Skalka 32, 40

Sklabinský Podzámok 25

Stankovany 1
Staré Hory 15, 16
Staré Hory-Horný Jelenec 13
Studničná 2
Svätójánsky kostol 40
Svrčinník 29

Šindel'ná 23
Šiprúň 8, 9
Šip 1
Škap 19
Štrich 29
Švošov 2

Tajov 31
Tl'istá 21, 22
Tl'istá hora 8
Tl'istý diel 27
Toliar 38
Trávný Ždiar 31
Tri križe 33
Trnavá Hora 36
Trnie 35
Túfna 17
Tunel 31, 32, 40
Turčianske Teplice 29

Slovník

dolína
horáreň
horská služba
hrad
hrebeň
chata
jaskyňa
jazero
kostol
potok
prameň
rázcestie
rieka
sedlo
studňa
svah
vrch
železnica

Słownik

dolina
lesniczówka
Pogotówic górskie
zamek
graň
schronisko
jaskinia
jezioro
kościół
potok
źródło
rozwidlenie
rzeka
przełęcz, siodło
studnia
stok, zbocze
szczyt, góra
kolej

Turecká 16

Vápenica 30
Vápenná dolina 22
Velestúr 33
Velká skala 6
Velký Sietenec 35
Velký Son-Danielová 35
Velký Šturec 13
Vlkolínec 7
Vlkolinske lúky 8
Vtáčnik 8, 28
Vyhnatová 32
Východné Prašnické sedlo 13
Vysoká 39
Vyšné Matejovo 9
Vyšné Šiprúnske sedlo 8

Za vrchom 35
Zadný Japeň 15
Zadný Šip 1
Zlatá studňa 33
Zvolen 13, 14

Žarnovica 20
Žaškovské sedlo 1

Wörterbuch Dictionary

Tal
Forsthaus
Bergdienst
Burg
Grat
Hütte
Höhle
See
Kirche
Bach
Quelle
Gabelung
Fluß
Sattel
Brunnen
Hang
Berg
Bahnlinie

valley
forester's house
mountaineering
castle
ridge
cottage
cave
lake
church
brook
spring
crossroads
river
mountain saddle
well
slope
mountain
railway

Praktické informácie

A - Autokemping

- ATC Turiec, Kolónia Hviezda 92, 036 08 Martin, tel. 043/429 26 36
- ATC Pod Záhorím, 038 15 Blatnica, tel. 043/494 42 07

H - Horská služba

- Horská služba Velká Fatra - Martinské hole, tel. 041/569 52 32,
fax 041/569 52 31

CH - Chaty

- Horský hotel Kráľova studňa, 976 03 Harmanec, tel. 048/412 59 84
- Horský hotel Smrekovica, P. O. Box 71, 034 50 Ružomberok,
tel./fax 044/439 63 82
- Penzión Jarabina, 038 11 Belá-Dulice, tel. 0903/621 736
- Penzión Gader, 038 15 Blatnica 59, tel./fax: 043/494 81 76
- Chata pod Borišovom, 038 12 Necpaly, tel. 0905/836 498, 729 959
- Chata Havranovo, Belianska dolina, tel. 0901/831 342
- Chata Saľašky, 976 02 Staré Hory, tel. 048/410 12 14
- Chata nad Tajovom, 976 34 Tajov 182, tel./fax: 048/419 72 24
- Chata nad Kráľikmi, Kráľiky, 976 34 Tajov, tel. 048/415 48 42
- Chatová osada Gader, 038 15 Blatnica 377, tel. 043/494 81 94, 429 71 79

I - Informácie

- **Informačné centrum JASED Jasenská dolina**, 038 11 Belá-Dulice 385,
tel./fax: 043/429 77 17, jased@enelux.sk, www.enelux.sk/jased,
www.velkafatra.sk
- **Informačné centrum mesta Kremnica**, Námestie M. R. Štefánika
35/44, 967 01 Kremnica, tel. 045/674 43 88, tel./fax: 045/674 28 56,
infokca@bb.telecom.sk, www.kremnica.sk
- **CK Stahlreisen**, Ul. 29, augusta 9, 036 01 Martin, tel. 043/161 86. 413
14 07, 422 18 55, fax: 043/413 29 94, 422 37 26, info@stahl.sk,
www.martin.sk, www.stahl.sk
- **Kultúrne a informačné centrum**, Madačova 3, 034 01 Ružomberok,
tel. 044/432 10 96, fax: 044/432 32 16

J - Jaskyne

- Harmanecká jaskyňa, Dolný Harmanec, 976 03 Harmanec,
tel. 048/ 419 81 22

M - Múzeá

- Múzeum slovenskej dediny, Jahodnicke háje, Martin,
tel./fax 043/413 26 86, tel. 043/423 94 91

N - Národný park

- Správa Národného parku Velká Fatra, 038 61 Vrútky, tel. 043/428 45 03